

T O M K A Á G O S T O N S. J.

H I T E L E M Z É S E K

E L E M I I S K O L A I I I - I V - V . O S Z T . S Z Á M Á R A .

A P A R A N C S O L A T O K R Ó L .

K O R D A R. T. K I A D Á S A , B U D A P E S T , V I I I . M I K S Z Á T H K . - T É R 3 .

„THEOPHIL“

KIDOLGOZOTT
HITELEMZÉSEK

Az elemi iskolák III., IV. és V. osztálya részére.

I. KÖTET.

A PARANCSOLATOKRÓL.

IRTA:
TOMKA ÁGOSTON S. J.

No. 39.

Imprimi potest.

Budapestini, die 17. Aug. 1933.

Franciscus Biró S. J.
Praep. Prov. Hungariae.

Nihil obstat.

Dr. Julius Czapik
censor dioecesanus.

No. 2359.

Imprimatur.

Strigonii, die 14. Aug. 1933.

Dr. Julius Machovich
vic. gen.

Előszó.

Stolz Albán mondja valahol, hogy az anyák a gyermekeiknek Istentől adott nevelői, mert ők a Teremtő gondoskodása folytán ismerik saját gyermekeiket, értik azok beszéd és gondolkodásmódját, tisztában vannak azok tudásával, szellemi képességeivel és érzélemvilágával: mindezért könnyen megértik gyermekeiket, és ugyanolyan könnyen meg is értetik magukat azokkal, könnyedén bírnak tehát kicsinyeik akaratára is hatni, azt nemesíteni és idomítani.

De míg az anyát a természet áldotta meg a gyermeklélek ismeretével, a hitoktatót semmi sem praedestinálta erre, neki fáradságos munkával kell megszerezni mindazt, amit az anya Istentől a maga természetébe beleoltva kapott.

Igen sok megfigyelést kell tehát még összehordanunk, sok módszert kipróbálnunk, és nem egy könyvet megírunk, míg a gyermeklélek felkutatottnak, a hittanítás és vallásos nevelés helyes módja megállapítottnak lesz nevezhető.

Ezen munkához kívánok jelen könyvemmel némileg hozzájárulni.

Hitelemzéseimet az 1914—1922-ig terjedő években Resicabányán, Nagykikindán és Temesvárott írtam, vagyis inkább a városi gyermekekre voltam tekintettel, de mivel könyvem első részében az összes alapelveket közlöm, amelyekre azok elkészítésénél figyelemmel voltam, azt hiszem akárki könnyűszerrel alkalmazhatja azokat a falusi viszonyokra is. Miután továbbá csaknem kizárólag fiúgyermekek hitoktatásával foglalkoztam, hitelemzéseimet is a fiúk számára írtam, mégis azt hiszem, ugyanazon elvek alapján a leánygyermekek részére is könnyedén szerkeszthet majd hasonlókat mindenki, akire a Gondviselés leányokat bízott.

Az egyes órákra általam felvett anyag egyes módosításokkal követi a hivatalos tanterv mellé a függelékben csatolt részletes tantervmenetet, amelyet szolgai módon követni nem is kell, de az adott helyzetek folytán legtöbbször nem is lehet. — Hogy miért térek el, mind az adott helyen, mind a XII. fejezetben megokolom.

Ugyancsak a XII. fejezetben foglalkozom azzal a nehézséggel is, amelyet az általánospanasz szerint a katekizmus szövegezése okoz. — És habár kénytelen vagyok a meglévő szöveghez ragaszkodni, mégis megjelöltem az egyes kérdések után azt a módosi-

tást, amely szerény véleményem szerint a nehézségeket kiküszöbölné.

Katekeziseim rövidek, könnyen megjegyezhetők, hiszen gyermekek számára készítettem azokat, 10 percekben, óráközökben elolvashatja azokat a hitoktató.

Bár szolgálnék könyvemmel a hitoktatók könnyebbségére, a gyermekeknek pedig épülésére és ezáltal Isten nagyobb dicsőségére.

1933 április 27-én, Canisius Szent Péter napján.

A Szerző.

ELSŐ RÉSZ.

Hogyan jutottam el Theophílhöz?

I. FEJEZET.

Három megfigyelés.

Mint fiatal káplán hamarosan szert tettem három tapasztalatra, helyesebben megfigyelésre, amelyekre kívülem mások is szert tettek, mint arról egyes paptársaimmal folytatott eszmecsere-k alkalmával elégszer meggyőződhettem. Az első megfigyelés azt mutatta, hogy a gondos készületnek továbbá a hitoktatási segédkönyvekből megtanult különféle módszereknek, sőt a buzgó imának ellenére is, a katekizmusórákon a fiúgyermek figyelmetlen, más szóval nem érdeklik őt a hitigazságok, a parancsolatok, röviden a vallástanítás.

Igen gyakran megfigyelhettem továbbá, hogy a nagy fáradtsággal megtanult anyagot, amelyet a gyermekek esetleg bizonyos ideig emlékükből meg is őriztek, végtére mégis elfelejtették.

Végül naponta elmentem a mozi előtt és láttam az emberek tömegét a bejárat előtt állani, a kijáratokon kitódulni, naponta láttam a kölcsönkönyvtárból hazatartó embereket, könyvekkel a hónuk alatt, naponta láttam a gyárak magas kéményeit és hallottam a csodás erejű gépek zúgását, naponta kibontakozott előttem az alkotó ember ereje, tudása és hatalma. A könyv, a mozi és a gyár! Mennyi profán tudást merít ezekből korunk embere, és evvel a nagy és folytonosan növekvő tudással szemben csak az a kicsiny és hiányos vallásismeret áll, amelyet az iskolából vitt magával az életbe, ha ugyan egyáltalában magával vitt valamit. Hogyan bírjon már most korunk embere kevés vallási ismeretének segítségével azzal a rengeteg ellenvetéssel megbirkózni, amelyet a profán tudomány, a mozi és az óriási technikai kultúrának folytonos szemlélete, a vallás és annak egyes igazságai ellen felvet? A feleletet erre a kérdésre megadja a tapasztalat: — és ezért oly sok a vallástalanság korunkban. Ez volt a harmadik megfigyelésem.

E három megfigyelés nyomán feltámadt bennem három kérdés:

1. Miért nem érdeklik a fiúgyermeket a vallásos igazságok?
2. Miért felejt el azt, amit egyszer már jól és biztosan tudott?

3. Hogyan kellene a hittant tanítani, hogy később az élet ezer támadása se birja lelkéből a hitet kiölni?

Első pillanattól kezdve sem kételkedtem abban, hogy ennek a problémának van megoldása és arról is bizonyos voltam, hogy ezt a megoldást meg is lehet találni. Ebben az irányban kutattam tehát.

Hogy az első kérdésre magamnak feleletet adhassak, legelőször azt tettem megfigyeléseim tárgyává, hogy tulajdonképen mi is érdekli a fiúgyermeket és azt találtam, hogy

1. a képességeihez mért elbeszélés, példa, vagy mese,
2. az értelmi fokának megfelelő képek.

Azt szokták mondani, hogy a fiúgyermek általában nem szeret tanulni. Én ezt így formulálnám: a fiúgyermek nem szeret fáradsággal tanulni. Mert szeret tanulni és vágyik tudni. Ugyan ki volna képes arra a száz kérdésre megfelelni, amit a fiú a felnőtthöz intéz. A világon mindent tudni akar. Ezek a kérdések: „mi ez”, „mi az”, — „miért így, vagy úgy”, állandóan ajkán vannak. A fiúgyermek tehát akar tanulni, csak hogy természetének megfelelő módon, és ez a természetének leginkább megfelelő mód elsősorban az elbeszélés, még pedig a *cselekményes* elbeszélés, az ilyenféle példa, vagy mese; másodsorban a *képek*. „Vannak benne képek?” — kérdi, valahányszor egy könyv a kezébe kerül, — „szépek?” — kérdi ezután, és „szabad megnézni?” lesz a harmadik kérdése. Ha megengedtük, legott nekiül, hogy a képeket megnézzze.

Mivel tehát a fiúgyermeket az elbeszélés és a képek érdeklik, világos, hogy törekednünk kell, kíváncsiságát felkeltve, a hitigazságokat valamilyen elbeszélés cselekményének középpontjába állítva eléje adni és amennyire módunkban áll, ilyen tárgyú képeket neki bemutatni. *Ez lesz az első irányelvem.*

A második kérdés, amelyet magamhoz intéztem, így hangzott: miért felejt el a gyermek a hittanórákon tanultakat oly könnyen, még akkor is, ha azokat előzőleg egy ideig már biztosan tudta? Számolni, írni-olvasni nem felejt el, de csak azért, mert arra az élet vasmarka minduntalan rászorítja; a vallás gyakorlatára, a hitre és bizalomra azonban semmi sem kényszeríti. A hittan tanítása tehát nem állítható párhuzamba a profán tárgyak tanításával, azt valahogyan másképp kell tanítani. — Igen, de hogyan?

Mi az, amit a gyermek sohasem felejt el? — kértem magamtól, de nem azért, mert arra nap-nap után szüksége van, hanem mert az egészen és kitörölhetetlenül bele van írva lelkébe, olyan mélyen, hogy még a késő öregkorban is emlékszik reá és beszél róla? Szinte gondolkodás nélkül megadtam magamnak erre a feleletet: gyermekevéinek emlékei, gyermekkorának története és élményei.

Hogyha tehát gyermekkorának minden lépését beragyogná a vallásosság, ha gyermekségének minden emléke, a lakás, a kert, az utca, a szomszédok, stb., stb. szorosan össze volna kötve a

hitigazságokkal, a hitből fakadó élet emlékeivel, ha gyermekéveinek eseményeibe erősen belejátszanának a dogmák és parancsok, bizonyos, hogy ezen emlékekkel együtt megmaradnának számára amazok is. Ezt kell tehát elérni, más szóval az iskolában úgy kell befolyásolni a gyermeket, úgy kell reá hatni, hogy minden, ami körülveszi, bizonyos vallásos fényt sugározzon reá; hogy mindaz, amit maga körül lát, Istenről, az ember végcéljáról és kötelességeiről beszéljen neki. Röviden szólva a gyermek környezetét vallásunk igazságaival, életének apró-cseprő eseményeit a parancsolatokkal, ha másképp nem, az *eszmétársítás* révén kell a lehető legszorosabb kapcsolatba hozni. *Ez lesz a második irányelvem.*

A harmadik kérdés, amelyet magamhoz intéztem, úgy hangzott, hogy mit kellene tenni, hogyan kellene tanítani, hogy a gyermekből a későbbi évek viharai se legyenek képesek kiölni a vallásosságot.

Erősen apologetikus irányzattal kellene tanítani, látszott eleinte a legtermészetesebb feleletnek; de megdöntötte ezt az a megfontolás, hogy soha sem azok az ellenvetések és hitbeli nehézségek ölik ki a hitet, amelyeknek cáfolatát az illető ismeri, hanem amelyeknek cáfolata előtte ismeretlen. Valamennyi cáfolatot pedig előre megtanítani teljes képtelenség.

Helyesebbnek gondoltam azután egy olyan kerek egész, összefüggő, minden részében megokolt és indokolt világfelfogást adni a gyermeknek az élet útjára, hogy később ön maga legyen képes minden előtte felmerülő ellenvetést megcáfolni. Igen, de nem szabad elfelednünk, hogy a hitét az ember sokszor saját szenvedélyeinek kultusza miatt egyenesen *eldobja* magától és eldobná azt még akkor is, ha az még oly világos és indokolt volna. A dolognak tehát más megoldással kell birtania.

E megoldást könnyen megtaláljuk, ha azt kutatjuk, hogy kik nem veszítik el a hitüket, hogy kik őrzik meg e kincsüket egészen a sírig? Erre a felelet pedig igen rövid: azok őrzik meg hitüket végig, akik őszintén szeretik Istent. Az őszinte Isten iránti szeretetet tanítványainkba belenevelni, *ez lesz a harmadik irányelvem.* Igaz ugyan, hogy okszerűbben és Isten akaratának megfelelőbben fogja szeretni Istent az, aki vallásunk igazságait jobban ismeri, törekednünk kell tehát arra is, hogy növendékeinknek egy egységes összefüggő vallásos világfelfogást adjunk, de mivel végeredményképen mégis minden az akarattól függ, az akaratot kell Isten számára megnyerni, és ez a szeretet által történik.

Hogy a mondottakat röviden összefoglaljam: véleményem szerint

1. törekednünk kell a hitigazságokat elbeszélések alakjában és lehetőség szerint képeken a gyermeknek bemutatni, mert ez a tanítási mód felel meg legjobban természeti hajlamainak,

2. törekednünk kell az egyes hitigazságokat és parancsolatokat a gyermek mindennapi életének egyes eseményeivel, tárgyai-

val és emlékeivel a lehető legszorosabb kapcsolatba hozni, hogy azokat többé el ne feledje,

3. törekednünk kell a gyermek szívében valóságos, őszinte szeretetet Isten iránt fakasztani, mert csak ezáltal bírjuk őt a jó úton megtartani.

Következő fejtegetéseim e hármas konklúzióknak megfelelően tagozódnak.

II. FEJEZET.

A példa általános kellékei.

Az előző fejezetben három irányelvet állítottam fel a hitoktatás részére, amelyek közül az első a gyermek értelmének, a második emlékezetének, a harmadik akaratának kiművelését célozza. Az első kettő tehát a tanítás, a harmadik a nevelés irányelve.

Az iskolában tanítani akarunk. A fiúgyermek természetének legjobban megfelel az elbeszélésbe, a példába foglalt tanítás, amint arról az előző fejezetben röviden írtam. A példa tehát a hitoktatásnak segédeszköze, még pedig igen fontos segédeszköze. Épen azért, mert a példa a hitoktatásban olyan nagyon fontos szerepet játszik, roppant sok függ a példának mind tartalmi, mind nyelvezeti szerkezetétől.

A jelen fejezetben a példa tartalmi szerkezetével óhajtok foglalkozni.

1. A fiúgyermek értelmi fokát illetőleg legyen a példa „*megfelelő*“, azaz csak azokat az igazságokat szemléltesse, amelyekről épen szó van, ne legyenek tehát benne a gyermek figyelmét félrevezető epizódok, felesleges mellékalakok, *ne legyen befejezetlen a cselekménye*, mert ezek a gyermek figyelmét lefoglalják, a tulajdonképeni tárgyról elterelik és ezáltal a tanítást nehezebbé teszik.

2. Legyen a példa továbbá „*magától értetődő*“, vagyis evidens. Akkor lesz a példa ilyen, ha az maga nem szorul további magyarázatra, ha azt a gyermek azonnal magától megérti. A példa ugyanis magyarázni van hivatva. Igen, de hogyha a gyermek a példa értelmét csak újabb magyarázatok által érti meg, esetleg újabb példa által, dupla munkát kívánunk tőle, t. i. hogy először megjegyezze magának a példát és annak magyarázatát, azután azt az igazságot, vagy igazságokat is, amelyek miatt a példát előadtuk. Így pl. hogyha a segítő malaszt működésének megértéséhez Szent Ágoston megtérését adom elő, akkor először a *megtérés* mibenlétét kell a gyermekkel megértetnem és csak miután azzal tisztába jött, magyarázhatnám meg a *segítő kegyelem* működését. Ugyanezen okból nem valók a III.—IV. fiúosztályba a parabolák, mint magyarázó példák sem, ebben a korban általában még nem érti meg a gyermek az *átvitt értelmű* beszédet.

3. A példa evidenciájához tartozik még annak „*természetes volta*“. Minden példa, amely bár magában nagyon szép és meg-
ható, de a magyarázandó igazságokat csak csűrös-csavarás által
érteti meg, elhibázott, és ahelyett, hogy célunk felé segítene, attól
eltávolít.

4. Miután a gyermek a példát előadásunk alapján egyszeri
hallás után kénytelen megjegyezni, legyen a példa valóban *könnyen megjegyezhető*. Ilyen pedig akkor lesz, ha a gyermek az
újonnan hallott példa szereplő személyeit, cselekményének színterét és magát a cselekményt is, eddig már meglévő ismereteinek
segélyével, könnyen és határozott formában magának *elképzelteti*
és *asszociálhatja*. Mert minél inkább megközelíti a példa által a
gyermekben keletkezett benyomás azt a benyomást, amelyet a
szem és fülünk szoktak az esemény színteréről magukkal vinni,
annál jobb a példa, annál inkább megfelel a hittanítás követel-
ményeinek.

5. Ugyanezen okból, vagyis, hogy a gyermek a példát könnyen
megjegyezhesse, *ne legyenek abban nehezen kiejthető idegen hangzású nevek* és kifejezések és ne legyen a példának bonyolódott cselekménye. Tehát ne fonódjon abban egymásba két, három, vagy még több cselekmény.

Már ezen megfigyelések is, amelyeket úgy szereztem, hogy sokat beszéltem a fiúkat, hogy ezáltal észjárásukat megfigyelhessem, azt mutatják, hogy a gyermek igényeinek megfelelő példa, a mi izlésünk számára igen egyszerű és szintelen lesz, ami a továbbiakból majd még sokkal inkább kiviláglik.

6. Végül a gyermek memóriájának kapacitása miatt *nem terhelhetjük meg a gyermek memóriáját sok példával*. Hogyha minden órán csak egy példát mondunk el, évi 45 órát véve, az év végére 45 példát kell kis tanítványainknak tudniok, amelyek legtöbbször mind időben, mind cselekményük színterét illetőleg nagyon messze esnek egymástól és semmi összefüggés nincsen közöttük. Ilyen diszparát és összefüggéstelen anyagot pedig megjegyezni igazán nehéz feladat még felnőttek számára is, mennyivel inkább a kis gyermeknek.

III. FEJEZET.

Milyen legyen a példa nyelvezete?

Első pillanatra talán fölösleges fáradságnak látszik a példa nyelvezetére is nagyobb gondot fordítani, de csak első pillanatra. A fiúgyermek ugyanis a maga kis világának egészen sajátos nyelvét beszéli, amelyet mi felnőttek nem mindig értünk meg, legalább is nem mindig azonnal és legtöbbször nem a beszélő gyermek észjárásának és kifejezésmódjának előzetes ismerete nélkül. De a gyermek is úgy van a mi beszédünkkel és ez az oka, hogy

sokszor a véleményünk szerint legjobban és legszebben elmondott példáinknak csak igen kevés, vagy semmi hatásuk sincsen a gyermekekre. Hogyha mi a gyermek szempontjából jól akarunk elbeszélni, akkor nekünk szigorúan az ő gondolatvilágának és észjárásának megfelelően, az ő kifejezésmódjával és terminológiájával kell beszélnünk, és minél inkább megközelítettük ezt, annál szebb volt az elbeszélt példánk az ő szemében és annál nagyobb hatással is van az reá: azaz annál könnyebben érti meg, annál tartósabban jegyzi meg és annál inkább fogja az akaratát is befolyásolni. Elsőrendű fontossággal bír tehát reánk nézve, hogy megtanuljunk a gyermek nyelvén beszélni.

A gyermek észjárását és kifejezésmódját csakis akkor figyelhetjük meg, hogyha sokat beszélgetünk a gyermekkel. Hogyha ilyen alkalmakkor a gyermek beszédmódját megfigyeljük, észre fogjuk venni, hogy valamennyi gyermek elbeszélésében igen nagy szerepet játszanak az *igék*, a cselekmény. — Mi történik? — Mindenütt: az utcán, az iskolában, otthon, — ez érdekli őt leginkább. Megáll és bámulja az eseményt. A cselekmény, a történet egyszerű valami, azt nem lehet meg nem érteni, a gyermek fejletlen értelme tehát ezt fogja fel legkönnyebben és épen ezért ezt figyeli meg leginkább. Az elbeszélő gyermek beszédében is ez fog tehát legnagyobb szerepet játszani és azért elbeszélése kb. ilyen: először ez történt, azután az, meg az, meg az, mindig csak történt, és rendszerint külön kell megkérdezni tőle: „ugyan mondd meg már azt is, hogy kivel történt mindez?”

A cselekvő *alanyokról* már sokkal kevesebbet beszél a gyermek, azok csak annyi érdekességgel bírnak szemében, amennyiben cselekszenek. Ami tétlen és mozdulatlan, arra a gyermek rá sem néz, legfeljebb élőlényeknél, vagy élőlények képén, szobrán azt figyeli meg, hogy milyen a szája, mekkorák és milyenek a fogai. A tárgyak és személyek a gyermek szemében adottságok, amelyek egyszerűen megvannak és amelyek léte felett nem talál okot gondolkodásra. Szemében az mind közönséges valami. Azaz mégsem! Mert minden fiúgyermeknek megvan a maga speciális, hogy úgy mondjam, ideálja, valamilyen ember, állat, vagy játék, ami különösen érdekli, de az is csak azért, mert azzal valamit csinálni lehet és ez az, ami különösen középpontjában áll érdeklődésének.

Legkevésbé figyeli meg a gyermek a tulajdonságokat, legkevésbé fognak szerephez jutni elbeszélésében a *melléknevek*. A tulajdonságok észrevétele ugyanis már több megfigyelést tételez fel, sőt nemcsak megfigyelést, de összehasonlítást is, ami megint tapasztalatokat tételez fel, mindezzel pedig a 8—10 éves gyermek még csak kevéssé rendelkezik.

Hogyha tehát mi a gyermek szája-íze szerint akarunk szép példákat elmondani, akkor legyen elbeszélésünkben sok cselekmény, nevezzük meg egyszerűen a cselekvőket és ne használjunk

hosszú színes leírásokat, hasonlatokkal díszített jellemzéseket, egyszerűen költői stílust, mert az a gyermeket nem érdekli.

Az ilyenféle előadás tehát nem való a kislányok elé:

„A reggel könnyei fénylettek a pálmaleveleken; a nap még aludt. Az égbolton már hunyókáltak a csillagok.

Nagy csend feküdt Betlehem fehér házai felett. A népszámlálásra idesereglett idegenek részint elszéledtek, részint a vendéglátó házaknál pihentek. Zenés játékok és táncos vigalmak után álmosan nyújtóztak alacsony fekhelyükön. Sokan szegényes vackokban kuporodtak, a legszegényebbek pedig a szabad ég alatt, a pálmaligetek árnyékos utain heverésztek.”

Annál inkább tetszik nekik az ilyenféle stílus:

„Betlehemben még sötét volt, a nap még nem kelt fel. Az emberek még aludtak, némelyek a házakban, mások a szabadban a fák alatt . . . stb.

Vagy pl.: Az eső esett. Pisti kiment az utcára és kinyitotta az esernyőjét. Az esernyőről csorgott a víz. Pisti elindult a bolt felé és megállott a kirakat előtt. A kirakatban volt egy nagy labda, ezt akarta megvenni, erre kapott édesapjától pénzt. Bement a boltba . . . stb.

Hogy az eddig mondottakat röviden összefoglaljam, példánk akkor fogják a gyermekekre a legnagyobb hatást kifejteni, ha azokat az ő észjárása szerint, a neki sajátos stílussal adjuk elő. Legyen ezért elbeszélésünkben sok cselekmény, azaz használjunk sűrűn igéket, nevezzük meg azután egyszerűen a cselekvő személyeket és tárgyakat, a legegyszerűbb jelzők használata mellett, de kerüljünk minden színes és költői leírást, hasonlatokat és szóképeket. Ezáltal ment lesz előadásunk minden a gyermeket zavaró momentumtól és nem kell neki fáradságos figyelemmel kihámozni a mi előadásunkból, ami őt érdekli. Éppen azért sokkal jobban és hívebben fogja az általunk előadott példákat megérteni, felmondani, megjegyezni és ezért sokkal inkább fog az ilyen példa az akaratára is indítólag hatni.

IV. FEJEZET.

Milyen legyen a gyermeknek bemutatott kép?

Miután az első fejezetben a képről is szólottam, mint a hitoktatásnak a példa után második fontosságú segédeszközéről, a fejezetben a képre vonatkozó néhány megfigyelésemet szeretném elmondani. Sajnos, hogy ezen megfigyelésem szerint megtervezett és részben megrajzoltatott képeim a román megszállás bonyodalmi közben elvesztek, csupán az a néhány feljegyzésem maradt meg, amelyek alapján a jelen sorokat írom.

Hogyha a gyermek izlésének megfelelő képet akarunk szerkeszteni, úgy kb. ugyanazok az irányelvek a mértékadók, mint

a példa szerkesztésénél. Ezért legyen a képen valamely cselekmény ábrázolva, kevés és egyszerű alakkal, élénken, de egyszerűen színezve. A pontos kidolgozást, izléses színezést, általában a művészi kivített a gyermek úgy sem értékeli, ellenkezőleg mivel csak nehezen bír elvonatkoztatni, a fölösleges mellékalakok, részletek és díszítések a túlságos színezés, vagy jelképes ábrázolás csak akadályozza őt a lényeg meglátásában. Áll ez úgy a bibliai, mint a katekizmusi képekre.

Természetesen az lenne az ideális, amitől azonban sajnos még igen messze vagyunk, hogy mind a városi, mind a falusi iskolák számára külön, az ottani viszonyoknak megfelelő katekizmusi képsorozat álljon a hitoktató rendelkezésére, hogy elmondott példái-val a képek összhangban legyenek, más szóval, hogy képen is be bírja mutatni azt, amit a példában elmondott. Így nagy mértékben elő lenne segítve, amit az előző fejezetben mondtam, hogy a gyermek lehetőleg akkora benyomásra tegyen szert a példa nyomán, mintha az elmondottaknak szem és fültanuja lett volna.

Legyenek azután a képek megfelelő nagyságúak, hogy nagyobb osztályban is, az utolsó padokban ülő gyermekek is, tisztán és könnyen láthassák azokat. Ne legyenek a képek fényes nyomásúak, mert a fényes nyomású képet különösen nagyobb osztályban szinte lehetetlen úgy elhelyezni, hogy az mindenünnen látható legyen. Legyenek végül a képek vászonra ragasztva és térképek módjára összehajthatók, hogy a hitoktató kényelmesen vihesse azokat egyik osztályból a másikba.

V. FEJEZET.

Milyen legyen a példa, hogy a gyermek azt el ne felejtse?

Hogyan kell felépíteni, jobban mondva megszerkeszteni a példát, hogy az a gyermek memóriájának sok támpontot nyújtson, hogy azt ezáltal a már meglevő ismereteivel többszörösen asszociálhassa, összefűzhesse és így biztosan megjegyezhesse? Másszóval hogyan kell megszerkeszteni a példát, hogy az az első fejezetben felállított második irányelvünknek megfeleljen?

Természetesen itt is a gyermekből kell kiindulni, és azért kutatni kell azokat az ismereteket, melyekkel egy 8—10 éves gyermek átlagosan rendelkezik.

Vizsgáljuk először, hogy miképen alkot magának a gyermek új fogalmakat. A gyermeket egy új benyomás éri, tegyük fel, először lát életében oltárt. Megkérdezi, hogy az mi? Azt felelik neki, hogy oltár. Valahányszor ezután a gyermek ezt a szót hallani fogja, hogy „oltár“, mindig az a legelőször látott oltár fog eszébe jutni, annak képe fog fantáziájában megjelenni. És habár később más oltárokat is lát, az oltár típusa számára mégis jóideig még az az először látott oltár marad. Sokáig tart, míg a gyermek a

sok látott oltárból leszűri azt, ami azokban közös és megalkotja magának „*az oltár*“ általános fogalmát. Hasonlóan pl., ha a szomszéd-asszony, akit a gyermek nap-nap után lát, özvegy, öreg, alacsony, hajlotthátú és pápaszemes, valahányszor valamilyen özvegy, vagy öreg, alacsony, hajlotthátú vagy pápaszemes asszonyról fog hallani, mindig a szomszédasszony fog legelőször eszébe jutni. Röviden minden főnév a gyermeknél először *tulajdonfőnév*, egyetlen dolognak a neve és sok időbe telik, sok tapasztalat kell hozzá, míg a tulajdonfőnévből nála közösfőnév lesz.

Beszéljünk tehát a gyermeknek egy faluról, vagy városról, a saját faluját, városát képzelel el; beszéljünk neki kertről, mezőről, az jut eszébe, amit e téren legtöbbször látott, az a bizonyos típus; és a tőlünk hallott dolgot annak a mintájára fogja magának elképzelni.

Előfordul, hogy a gyermek egy még nem látott dologról hall. Ilyenkor mindjárt, de persze egészen öntudatlanul, keresni kezd a már meglevő emlékei között és az újat azon régi, már meglevő emlékei szerint igyekszik elképzelni, amely ahhoz valamiképen legközelebb áll.

Tegyük fel, a gyermek először hall életében erdőről és azt mondjuk neki, hogy az erdőben sok fa van. Ha a gyermek addig csak szüleinek gyümölcsös kertjében látott sok fát, az erdő alatt olyas valamit fog elképzelni, mint szüleinek a gyümölcsöse; és mikor majd igazi erdőt lát, nagyot fog nézni, hogy az nem olyan, mint amilyennek ő azt elképzelte. De ha elbeszélésünkben olyan dologról hall, amilyenről eddig fogalma egyáltalán nem lehetett, amihez még hasonlót sem láthatott, akkor, ha nem ügyes a magyarázat, amelyet az új fogalomhoz fűzünk, azt esetleg egészen tévesen fogja magának elképzelni. Így pl. tudok egy esetről mikor a gyermek ezt az új fogalmat: „*Isten szellem*“, a helytelen eszmétársítás révén a nála akkor már meglevő régi fogalommal: „*szelet szalámi*“ fűzte össze és Istenről, mint szellemről egy szelet szalámi szerint alkotta meg fogalmát. Ugyanezen alapszik az a gyakori tapasztalat, amellyel az Angyali Üdvözlét betanítása közben találkozunk, hogy t. i. a gyermek „imádkozzál érettünk bűnösökért“ helyett azt mondja: „imádkozzál érettünk bűdösökért“. Különösen olyan gyermekeknek fordul ez könnyen elő, akiket talán durva atyjuk szokott ez illetlen kifejezéssel szólítani. Vagy „szálla alá poklokra“ helyett „szálla alá bokrokra“, stb. ilyenféle.

A legnehezebben alakítja meg magának a gyermek tér és idő helyes fogalmát. Nem bírja megítélni, mi van közel és mi van távol és ezért igen sokszor téved e pontban. „Azt hittem messzebb van“ — vagy: hogy „mindjárt itt van“ — hallhatjuk tőle lépten nyomon. A térbeli távolságoknál is nehezebben ítéli meg az időbelieket. Ami egy héttel ezelőtt történt, az a gyermek szemében már *régen* volt, épen olyan régen, mint az, ami egy hónap előtt történt. A gyermek még csak rövid ideje él és e néhány év,

amelyre csak szórványosan emlékeznek, roppant hosszú időnek tűnik fel előtte.

Miután tehát a gyermek csak nehézkesen képes magának új fogalmakat alkotni, kerülni kell a példában minden fölösleges és a hitoktatásban nélkülözhető új fogalmat és ismeretlen vagy csak ritkán használt szót, továbbá az elkerülhető technikai, vagy egyéb műszavakat, folyók, hegyek, városok, személyek stb. tulajdonneveit, ha csak a mindennapi használatból a gyermek nem ismeri már azokat. A gyermek profán tudását növelni nem lehet a hitoktatás célja, sem a hitoktató dolga, elég nagy feladat számára a gyermekeket arra, az ő fejletlen értelmükhöz mérten igen-igen sok és nehéz hittani fogalomra és igazságra megtanítani, amelyet a tantervünk előír.

Vigyáznunk kell továbbá arra, különösen, ha elvont dolgokról van szó, hogy a gyermek az újonnan közölt fogalmat a már meglevő régi fogalmainak segítségével *helyesen* alkossa meg magának, mert sok esetben épen a helytelen fogalomképzés az oka a gyermek feledékenységének. Nem képes ugyanis megjegyezni magának azt a képtelenséget, amelyet rosszul felhasznált régi ismeretei segítségével az újonnan hallott dologról magának elképzelt. És épen ebben a pontban, hogy t. i. miképpen vezetjük reá a gyermeket, hogy régi ismeretei segítségével alkossa meg az új fogalmakat, rejlik a hitoktatás művészete, épen ez a hitoktató számára a legnehezebb feladat, amelyet azonban már csak akkor bír helyesen megoldani, ha ismeri a gyermek *ismeret-* vagy *fogalomkör*eit.

A gyermeket rendszerint három helyen érik a benyomások és az eszmetársítás e térbeli tagoltságot, mint keretet használja fel, miáltal a gyermek emlékei és ismeretei eredetüket illetőleg *három*, többé-kevésbé összefüggő, de azért mégis elválasztható *ismeretkörre* oszlanak.

Nem leszűrt igazságokból, elvont megállapításokból tevődnek össze ezek az ismeretkörök, hanem egyes konkrét tapasztalatok többé-kevésbé még feldolgozatlan emlékeiből. Minél fiatalabb a gyermek, annál kevesebb ilyen emléke, vagy más szóval tapasztalata van és ennek folytán annál szegényebbek és fejletlenebbek a fogalomkörei.

A gyermek első ismeretköre azon szoba, vagy lakás személyeinek, tárgyainak és eseményeinek emlékképeiből tevődik össze, amelyben a gyermek öntudatra ébred. Innen származnak első fogalmai, mindannak kapcsán, amit ott lát és hall, egyszóval tapasztal. Tágitják e fogalomkört a ház és a környezetének megbámulása által szerzett benyomások emlékei és mindehhez hozzáfűződik annak *igazi*, vagy a gyermeknek *ön maga által képzett neve*.

A gyermek első ismeretköre tehát legszűkebb otthonának emlékeiből tevődik össze és ebből alakul ki a gyermek életének legegényibb világa. Más ez a munkás család gyermekeinél, más a paraszt, más az úri, más a gazdag és más a szegény családból

származónál. Más a gyermeknek itt említett ismeretköre, ha foglalkoznak vele és más az, ha szabadon az utcán nő fel, más ha vallásosak a szülei és más, ha otthonának istentelen a légköre, más ha van családja és más, ha árvaházi, más ha apácák gondozzák az árvát és más, ha az árvaház világiak kezében van.

A második ismeretkört az utcán szerzett, az otthonon kívül kapott benyomások emlékei alkotják. Más ez a hegyvidéki vagy alföldi és más a gyártelepi, falusi, kis vagy nagyvárosi gyermeknél.

A nagy sár, az akácfa, a széles utca, az út árka az abban lubickoló kacsákkal, a kicsiny és egymástól messze épült házak, a kerítések a nyitott kapukkal, a hazatérő ménes és gulya, a nagy por, vagy sár, a kis fűszeres bolt és az ugyanolyan vaskereskedés, a kovács, a bognár és a patika, a nagy téren álló templom, az akácfa temető a düledező sírkövekkel, a szántóföldek, az urasági kert, kastély és gépek kb. ezek alkotják a falusi gyermek második ismeretkörét. Ez az ismeretkör azonban egészen másképpen alakul ki, ha a gyermek falu helyett, valamelyik gyártelepen él.

A gyárkémények, a gépek zúgása, a füst és a kékrűhás emberek, a kikövezett utcák és a szorosan egymás mellé épített házak, a keskenyvágányú iparvasút, vagy a bányához vezető drótkötélpálya, a kicsiny és szűk téren álló templom, az erdő, hegyek, stb. stb. képezik ki a gyártelepi gyermek második fogalomkörét.

Ezzel szemben a városi gyermek fényes kirakatokat, nagy házakat, különösen téli estéken feltűnő reklám kivilágítást, mozgalmassal, sok autóval, villamosokkal, rendőrrel, katonasággal, kivonuló tűzoltósággal, repülőgépeket stb. sok mindent lát naponta maga körül és ennek megfelelően alakul ki nála a falu és gyártelep gyermekénél sokkal gazdagabb második fogalomköre.

A harmadik fogalomkört mindaz alkotja, amit a gyermek az iskolában tanul. Az I—II. osztályosnál ez az ismeretkör tulajdonképpen még meg sem található, mert az iskola akkor még megelégszik azzal, hogy a gyermeknek már magával hozott ismereteit dolgozza fel a beszéd és értelemgyakorlat keretében. A III. osztályban azonban a földrajzzal és olvasással kapcsolatban már elvezetik a gyermeket messzebbre is, megtanulja falujának, városának környezetét is ismerni, megismeri a járást, a megyét, hall és olvas történeteket régi időről, királyokról, hősekről. A IV. osztályban tanul általánosítani, ismeri meg az általános és az elvont fogalmakat és szerez magának még több földrajzi és történeti ismeretet. Röviden az iskola a gyermek fogalomkörét az évek folyamán lassan és óvatosan tágítja és így a gyermeknek sohasem kell természetellenes ugrással olyan dolgok ismeretére szert tenni, amelyeket az előző ismeretei segítségével helyesen és könnyű szerrel magának meg nem alkothatna, és amelyek a már meglevő ismereteivel szorosabb kapcsolatban nem volnának.

Míg tehát ugyanazon községben lakó gyermekek első foga-

lomköre *más és más*, aszerint, hogy milyen családi környezetből jön az iskolába, a második és harmadik fogalomkör a gyermek-seregnél *egyező*, mert valamennyien ugyanazokat az utcákat járkák, ugyanazon iskolát látogatják.

A gyermekek első fogalomkörét érdekes tanulmányozni az egyes gyermekek egyéniségének megértése végett, de a tanításhoz, épen sokféleségénél fogva, csak nehezen és kevéssé szolgálhat alapul: de nem így a gyermekek második és harmadik fogalomköre. Ezt a két fogalomkört szerzik a gyermekek abban a környezetben, amelyben mint *összesség* élnek és épen ezért ebből a környezetből kell a hitoktatáshoz szükséges azon segédfogalmakat összekeresni, amelyekkel az egyes hittani fogalmakat megmagyarázhatjuk és amelyeket a gyermekek, akik az iskolában, mint *összesség* hallgatnak minket, valamennyien egyformán ismernek.

Hogyha tehát úgy akarjuk megszerkeszteni a példáinkat, hogy azokat a gyermekek el ne felejtsék, hogy azokban képzeletük sok és biztos támpontot találjon, hogy a példa által szemléltetett igazságokat helyesen képzelhessék el maguknak, használjuk fel példáinkhoz a gyermekek második és harmadik ismeretkörét, mert ezek a fogalmak kitörölhetetlenül megmaradnak emlékében, miután azok legélénkebb gyermekkori benyomásainak emlékei.

Legyen tehát példáink színtere egy olyan falu, amilyenben tanítványaink laknak, szerepeljenek abban olyan utcák, terek, templomok, iskola és házak, amilyeneket maga körül lát, szereplői legyenek olyan emberek, amilyenekkel állandóan érintkeznek, cselekménye legyen olyan, amilyennel ők is gyakran találkoznak. Így fogjuk elérni azt, hogy az eszmetársítás révén mindaz, amit a gyermek maga körül lát, a vallás egyes igazságairól és parancsolatairól fog neki beszélni, így lesz szent hitünk minden parancsa és igazsága gyermekkori emlékeivel szorosan összekötve és miután azokat is csak nehezen felejtí el, ezeket is jobban meg fogja őrizni, mintha példáink cselekménye tőle mind időben, mind térben messze, egy előtte teljesen idegen világban, teszem az első keresztény századokban a Circus Maximusban, vagy a Forum Romanumon játszik.

VI. FEJEZET.

A kifejtés.

Ha a közkézen forgó hitoktatási segédkönyveket átlapozgatjuk, hamarosan észrevesszük, hogy az azokon közölt egyes hitoktatási vázlatoknak nagyobbik részét a katekizmusi kérdések kifejtése képezi. Miután ugyanis a példát elmondottuk, más szóval előterjesztettük, majd a gyermekkel is elmondattuk, elkezdhetjük az egyes kérdéseket az előterjesztett példából kifejteni. Ha az előterjesztett példa az előző fejezetekben elmondott követelmények-

nek megfelel, vagyis ha az előadott példa egyszerű, azaz csak azokat az igazságokat szemlélteti, melyeket az épen megtartott órában közölni akarunk és ha azokat valóban szemlélteti, ha azután példánk evidens és azt emiatt nem kell hosszasan magyarázni, csürni-csavarni, hogy a szemléltetni szándékolt igazságot valahogyan, még épen hogy a legnagyobb jóakarattal szemléltesse, ha példánkat a gyermek stílusában és észjárásához alkalmazva adtuk elő, ha ismerjük kis tanítványaink fogalomkörét, nem lesz nehéz a tervbevett fogalmakat és hitigazságokat kifejtteni és a gyermeknél már meglévő fogalmak segítségével megértetni.

Egy-egy katekizmusi kérdés kifejtése ne legyen hosszabb néhány rövid egyszerű mondatnál. A gyermek nem képes a mi hosszú szóöznünkből kihámozni a neki szükséges tudnivalót, míg rövid logikus mondatainkat figyelemmel bírja kísérni. Épen mivel a gyermeknek még csak kevés ismerete van, mivel ismeretei még semmiképen sem elágazók, észjárása feltűnően *egyirányú*, azt mondhatnám logikus, épen ezért nekünk is igyekeznünk kell roppant egyszerűen és világosan, egyirányúan és nem elkalandozva beszélni.

A gyermek továbbá még nem lát a dolgok mélyére, még nem fogja fel a mélyebben fekvő összefüggéseket és okokat, felesleges tehát neki a dolgokat bizonyítani. A gyermek szemében a hitoktató igen nagy tekintély, különösen, ha szeretete és igazságos szigora miatt imponál neki és megnyerte vizsontszeretét. Amit a hitoktató mond, azt a gyermek vakon elhiszi, még ha nem is azért mondja a hitoktató, hogy elhiggyék, pl. ha hamiskásan tréfál velük, mégis minden szavát igaznak fogják venni. Azért néhány világos mondat: ez így van, ez meg úgy — és meg van a kifejtés.

Nagyon fontos, hogy kifejtésünk rövid és világos legyen, mert ha példánkat még oly jól adtuk is elő, de kifejtésünk *szertefolyó*, elrontottuk az órát. Végül azért is fontos, hogy a kifejtést röviden elbírkuk végezni, mert ezáltal igen sok időt nyerünk, ami számunkra szintén fontos szempont, miután osztályonként csupán heti két óra áll az aránylag nagy anyag elvégzésére rendelkezésünkre.

VII. FEJEZET.

Milyen legyen a példa, hogy az a fiúgyermek akarataira hasson?

Minden hitoktató saját tapasztalatából tudja, hogy a gyermeket jobban érdekli az a példa, amelynek szereplői gyermekek. Ha tehát elmondunk egy példát, melynek szereplői felnőttek, az a példa, ha cselekmény van benne, tetszeni fog, de ha más alkalmmal ugyanazt a példát mondjuk el, szereplői azonban ezúttal

gyermekek lesznek, észre fogjuk venni, hogy ebben az esetben jobban tetszik.

Csaknem minden gyermek szeretne nagy lenni, hogyan van az mégis, hogy jobban szereti azokat a példákat, melyeknek szereplői gyermekek?

Minden életkornak megvan a maga külön világa és minden életkor a maga világát *komolyan éli*, sőt egyedül azt találja természetesnek, magától értetődőnek. Amint az ifjak az öregek szavait nem értik, úgy az öregek sem értik az ifjak felfogását. Más szemmel nézik a világot, — szokták mondani. A gyermeknek is megvan a maga világa és a gyermek is komolyan éli azt, nem talál abban semmi komikusát, semmi kicsinylésre méltót, semmi játékszerűt. Sok esetben volt alkalmam megfigyelni, hogy a felnőttek között egészen félszegen viselkedő gyermek, ha magához hasonló gyermekkel találkozott, pár perc alatt megtalálta benne a barátot, sok közös témával és egy-kettőre vége volt elfogódottságának. A gyermeket a magához hasonló gyermek viselt dolgai legjobban érdeklik, mert azt mind ő is véghez vihette volna, mert az mind ő vele is megtörténhetett volna, mert az mind az ő külön, de előtte igen komoly világában történt. Ha a gyermek felnőttel találkozik, akiről idővel azt tapasztalja, hogy éppen úgy tud beszélni és gondolkodni, mint ő, a gyermek, hogy az éppen olyan komolyan tud játszani, és még azt sem veszi észre rajta, hogy az a felnőtt tud felnőtt is lenni, a gyermek ezzel a felnőttel lassankint olyan barátságos viszonyba kerül, mint gyermektársaival és egészen megnyitja előtte a szívét. Egy ilyen felnőttnek van aztán igazi és teljes bepillantása a gyermek világába. De ha a gyermek azt tapasztalja, hogy a felnőtt hozzá leereszkedik, ha kiérzi viselkedéséből, hogy az ő játéka, beszédje, vágyai és felfogása, nem érdeklik, vagy csak tettetve érdeklik, elzárkózik előtte. Miután pedig a legtöbb felnőtt nem bír a gyermek előtt úgy leereszkedni, hogy a gyermek ebből a leereszkedésből semmit se vegyen észre, csak ritkán sikerül a felnőttnek a gyermek kis világába teljes bepillantást nyerni és így marad előttünk a gyermek világa idegen világ.

A gyermek a maga kis világában él, és egyedül abban él reális életet, *a felnőttek világa számára a mesevilág!* Mondjuk a gyermeknek, hogy valami történni fog. Mikor? kérdi kíváncsian tőlünk. Feleljük neki, hogy ma, vagy holnap. Kitér belőle az öröm, ha számára jó dologról van szó, vagy elsírja magát, ha az, ami történni fog, számára szomorú. A hatás azonban sokkal gyengébb lesz, ha néhány hétről, vagy hónapról van szó; és hatás nélkül marad a dolog, ha az, ami történni fog, csak akkor lesz, mikorra a gyermek felnő. — „Majd ha nagy leszek!” (Valamikor a mesevilág kódében!) „Erre nem is érdemes gondolni, ezzel nem is érdemes törődni”, — gondolja — és el is felejt egy-kettőre azt, mert az számára egyáltalában nem aktuális.

Hogyha tehát azt akarjuk, hogy az általunk elmondott példa kis hallgatóink akaratára hasson, akkor legyenek az előadott példa

szereplői, akik azt az utánzásra méltó cselekedetet véghezvitték *hallgatóinkhoz hasonló gyermekek*. Ez esetben ugyanis az előadott cselekmény a gyermekek világában, a számukra reális, az előttük valóságos világban játszódik és ami előttük így *valónak* tűnik fel, annak utánzásáról tényleg komolyan lehet náluk szó.

Szükséges továbbá, hogy a példánkban előadott gyermek-szereplők komoly, azt akarom mondani *természetes gyermekek* legyenek és nem egy felnőtt szájából leereszkedéssel kezelt erőltetett gyermekalakok. Tartózkodjunk minden megjegyzéstől, vagy olyan hanghordozástól, melyből a gyermekek kiérezhetnék, hogy előttünk az a világ, amelyben példánk szereplőit mozogtatjuk, unalmas, vagy jelentéktelen, egyszóval gyermekes. Ha komolyan, bizonyos gyermekes fontoskodással adjuk elő a példát, a gyermekek komolyan fogják azt végighallgatni és szinte öntudatlanul magukra fogják azt alkalmazni, át fogják azt élni és mi elértük azt, amit akartunk, hogy t. i. a példa hatással legyen a gyermekek akaratára.

Adjuk pl. elő egyik osztályunkban az Üdvözítő példabeszédét a menyegzős ruháról. (Mt. 22, 2—14.) Ezzel a példával szokták általában a hitoktatók a megszentelő kegyelem értékes, szükséges és kívánatos voltát szemléltetni. A példa hatástalan marad és a gyermeknek nem lesz a megszentelő kegyelemről nagyszerű fogalma. Miért nem? Mert a menyegzős ruha a felnőtt zsidó szemében a Megváltó idejében nagyon kíváncsi dolog volt, mikor nagy gyalázatnak tekintették azt, ha valaki nem mehetett férjhez, de a mai gyermek szemében a menyegzős ruhának semmi különös értéke sincsen, hiszen épen mi szoktuk a kicsinyeket inteni, hogy a házasság-játék nem nekik való. De hogyha a megszentelő kegyelmet, mint *királyi koronát* mutatjuk be nekik, vagyis mint a gyermekálmok és vágyak egyik legnagyobbikát, melyet ők is elérhetnek, még pedig azonnal, valahogyan kicsiny szívük legnagyobb vágyának teljesedését élik át és szemükben a megszentelő kegyelem, mint az elérhető legnagyobb jó tűnik fel. És ez a beállítás dogmatikailag is egészen helyes. (L. 4. óra.)

Ha azt akarjuk továbbá, hogy a példa a gyermek akaratára hatással legyen, *ne legyen a példa cselekménye rendkívüli esemény*, amelyet nem vihet végbe akármilyen gyermek, amely nem történhetné meg akárkivel. Nem azt akarom mondani, hogy ilyen példát az iskolában ne mondjunk el, igenis mutassuk be a gyermekeknek a hősiességet is, ez nagyon emelőleg hat mindenkire, a gyermekre is, de a tanításhoz az ilyen példák nem a legjobbakk. Amikor tanítunk, a mindennapi életre tanítunk, mert életünk napjainak 99⁰ 0-a csendes, egyszerű hétköznapi nap és épen az számunkra a legfontosabb, hogy ezeket az egyszerű hétköznapi napokat bírjuk jól, Istennek tetszően leélni. Legyen tehát az előadott példa cselekménye a gyermek *mindennapi életéből* véve.

Mint az elmondottakból következik, azok a legtöbbször nagy szorgalommal gyűjtött szép és megható példák a gyermekekre rend-

szerint igen kis gyakorlati hatással vannak, szemükben szép mesék azok, de ők nem a mesék világában élnek, hanem az utcán, a porban, vagy homokban, a játszótársak között, ott pedig kiabálni kell és futkosni, sokszor bizony még verekedni is és ez számukra a valóság.

Végül felvetem a kérdést, hogy igaz történet legyen-e a gyermekeknek előadott példa? Igaz ugyan, hogy némely példa, különösen, ha az megható elbeszélés, értékének $\frac{9}{10}$ -ed részét elveszíti, hogyha az *nem* igaz történet, de hogy példáink a gyermekekre hatással legyenek, nem szükséges, hogy mindaz, amit elmondunk, megtörtént cselekmény legyen. Egyre azonban feltétlenül kell ügyelnünk: *semmit sem szabad elmondani, ami meg nem történhetett volna.*

Teljesen elhibázott dolog tehát a példában *meseszerű* dolgokat szerepeltetni, mint pl. beszélő állatokat, vagy tündéreket, törpéket, sárkányokat stb. ilyenfélét. A hittannak nincsen szüksége a mesékre, a hittan az igazságok országáról szól, azt nem szabad a meseszerűnek mázával bevonni. Mi valóságokat tanítunk és nem meséket, mi a való életre nevelünk és nem az ábrándozásra, legyenek tehát példáink mindig reálisak, vagyis olyanok, *amelyek akár-melyik gyermekkel megtörténhettek volna.*

Ha ezek szerint a szempontok szerint választjuk meg példáinkat, azok a gyermekekre mindig a kívánt hatást fogják gyakorolni.

VIII. FEJEZET.

Theophil.

Az előző fejezetekben közölt megfigyeléseim nyomán jutottam el Theophilhoz, azaz tanítványaim számára szerkesztett példáim állandó főalakjához. Theophil 8—10 éves iskolásfiú, aki épen olyan viszonyok között él, mint tanítványaim és mindig olyanok között. Ezért, ha tanítványaim városi gyermekek, akkor Theophil is városi gyermek, ha ellenben falun vagy tanyán élnek, a nekik bemutatott Theophil falusi fiú lesz. Theophilnak vannak barátai, helyesebben osztálytársai, jók és rosszak, mint ahogy az minden iskolában előfordul, élnek még szülei: jó és vallásos anyja, de durva és goromba atya, ő maga pedig jó fiú, aki ugyan elkövet egyszer egy halálos bűnt, de azt azután őszintén megbánja. Theophil nem gazdag gyermek, de szülei jobb anyagi viszonyok között élnek.

Leányiskolákban Theophil helyett Philothea szerepel, aki ugyanazt a szerepet tölti be a leányok számára, mint Theophil a fiúk között. Ugyanitt a Theophil köré csoportosított cselekményt is, legalább részben, meg kell változtatni, mert Philothea igazi leány kell, hogy legyen, mind beszédében, mind gondolat és érzésvilágában és ezért hozzá csak egészen leányokhoz illő cselekmény fűződik.

Vegyes iskolákban szerepeltethetjük Theophilt és Philotheát, mint testvéreket felváltva, esetleg együtt is, habár ez nem mindig a legszerencsésebb megoldás, úgy szintén Judást és Jezabelt, a másik két főszereplőt is, *csak azt ne tegyük soha, hogy példánkban mindig a fiú legyen a rossz és a leány a jó*, — mert ez eltekintve attól, hogy nem is a reális beállítás (a szentek túlnyomó része férfi volt eddig), leverőleg és elkeserítőleg hat a fiúkra. Megfigyeléseim szerint a fiú nem szeret a leányok példája szerint igazodni, de annál inkább utánozzák a leányok a fiút. Vegyes iskolákban tehát a „jó Theophil” példája hatni fog mindenkire, a leányokra is, míg Philotheát inkább csak a leányok fogják utánozni. Csak Theophilról és a fiúkról beszélni azonban szintén elhibázott dolog volna, mert a lányok is a maguk kis világában élnek és őket épen abban kell Istenhez közelebb vinni. Vegyes osztályokban tehát mindig az adott helyzet fogja megmutatni, hogy mi a legjobb.

Példáimnak második főalakja, mint azt mellesleg már említettem, Júdás, a lányoknál Jezabel. Júdás egészen rossz fiú, aki a rosszban mindig lejjebb süllyed. Theophil igyekszik jóhatással lenni reá, de Júdás a kegyelemnek ellenáll és ezért szomorú véget ér.

A harmadik alakja példáimnak Tamás, a másvallású, aki azonban jóindulatú és Theophil barátságával és okos viselkedésével meg is nyeri őt a katolikus hitnek. Tamás szerepét leányiskolákban „Tamáska” tölti be. (Erre a szerepre sajnos nem találtam jobb és találóbb nevet.)

A negyedik szerep példáimban Lázárnak jut, aki jó, de szegény fiú. Leányiskolákban „Lázárkáról” lehetne e helyen szó.

A többi szereplő csak mellékalak, ezek személyére nem fektettem nagyobb súlyt.

Az előző fejezetekben közölt megfigyeléseim alapján tehát a gyermekeknek egyetlen példát adok elő, mely az egész iskola-éven végigvonul: Theophilnak, illetőleg Philotheának és társainak történetét, akiknek életében minden játszódik, amit a gyermekeknek a hittanítás és vallásos nevelés szempontjából tudniok kell.

Módszerem tehát szintetikus módszer és az egyes órákra felvett anyagot egészen a szintetikus hitoktatás legnagyobb mesterei, a müncheniek szerint dolgozom fel, csupán abban térek el tőlük, hogy

1. előterjesztett példáim az egész éven át egységesek,
2. hogy példáimat nem a Szentírásból, hagyományból, sem a szentek életéből, vagy a profán történelemből veszem, hanem magam szerkesztem meg,
3. hogy példám mindig gyermek példa, azaz olyan, amelynek szereplői gyermekek és ezért példám cselekménye soha nem esik a gyermek világtól messze és kifejtéseim sohasem erőltetettek.

Míg tehát a müncheniek annyi példát dolgoznak fel, ahány módszeres egységet egy év folyamán előadnak, én az egész éven át egy folytatásos példát adok elő. A müncheni módszerben a

gyermek sok példát lát maga előtt és ez mind a tanítás, mind a nevelés szempontjából káros. A tanítás szempontjából, mert azt a sok összefüggéstelen példát a gyermek igen nehezen, legtöbbször sehogysem jegyzi meg, ami pedig azért nem jó, mert azzal együtt elfelejti a példákban szemléltetett új fogalmat, vagy hitigazságot is. Káros továbbá a sok összefüggéstelen példa a nevelés szempontjából is, mert így a gyermek nem lát maga előtt állandó példaképet, akihez alkalmazkodhatnék. Végül a müncheniek által a gyermek elé állított példa rendszerint nem is gyermek példa, hogy pedig a felnőttek példája hogyan hat a gyermekekre, az előző fejezetben már kifejtettem.

Miután példáimat, azaz Theophil történetének egyes epizódjait, az egyes órákra esedékes anyag kíváncsiak szerint magam szerkeszttem meg, példáim mindig *megfelelők* lesznek, azaz nem lesz bennük másról szó, mint azokról az igazságokról, melyekről azon az órán épen tárgyalni akarok. Ugyanezen okból e példák mindig *evidensek*, vagyis nem kell azokat sokáig magyaráznom, azaz egyszeri hallásra megértik azokat a gyermekek. Példáim épen ezért *természetesek* is, más szóval a szemléltetni óhajtott fogalmat valóban bemutatják, nem kell tehát azokat csürni és csavarni, hogy nagynehezen még ki bírjam hámozni belőlük azt, amit megtanítani akarok. Miután továbbá példáim színtere egy olyan falu, vagy város, amilyenben tanítványaim élnek, miután a szereplő személyek és cselekvő gyermekek is egészen hozzájuk hasonlóak, mindent amit hallanak, könnyen el bírnak maguknak képzelni és át is bírják a hallottakat élni és mert ezáltal az asszociációknak is elégséges támpontot nyújtok, emlékezetükben a hallottak könnyen megmaradnak.

Mert továbbá a példákat a gyermekek igényeinek megfelelően magam készítem, sohasem lesz azoknak cselekménye bonyolódott, szövevényes, de eseményekben szegény sem és mert stiláris szempontból is egészen a gyermekek igényéhez bírok alkalmazkodni, Theophilnak és társainak történetét mindig szívesen meg fogják hallgatni.

Végül miután példáim cselekménye a gyermekek mindennapi életében játszódik le, sohasem lesz annak olyan rendkívüli cselekménye, amely a gyermekekre a meseszerűnek a hatásával volna, ami tehát nem történhetett volna meg bármelyikükkel is, vagy ami heroizmust kívánna tőlük.

Miután iskoláinkban általában jobbmódú és szegény, katolikus és másvallású, jó és rossz fiúk vannak vegyesen, példáimban a gyermekeknek *négy típust* mutatok be. Már a második-harmadik órán tudni szeretnék a fiúk, hogy Theophil és társai éltek-e, hogy az a történet, melyet folytatólagosan elmondok igaz történet-e? E kérdésre gondolkodás nélkül azt felelhetem, hogy igen, mert mindig vannak a világon olyan fiúk, mint Theophil, igazi istenszeretők, (ez a név ugyanis azt jelenti,) mert mindig vannak Júdások, azaz szent vallásunknak árulói is, mert mindig vannak hitetlen

Tamások és szegény Lázárok, akik a mindennapi viszonyok között úgy élnek, mint a példáimban leírt gyermekek. Ezzel egyszersmind arra a kérdésre is megfelelttem, hogy miért választottam ezeket a neveket a példáimban szereplő gyermekek részére? Típusokat akartam általuk megjelölni, ami a fiúneveknél sikerült is, míg sajnos a leánykák számára nem találtam olyan kifejező neveket. Egészen közönséges, a gyermekek között gyakran előforduló nevekkal pedig nem tanácsos példáink szereplőit megjelölni, mert a gyermekek hamar konkretizálnak, és egyes, a körükben élő gyermekek személyével kötik össze a példákban hallottakat, ami könnyen rosszra, pl. veszedésre, vagy komikus jelenetekre vezethet, ami viszont a hittan komolysága ellen volna.

Van a „Theophilnak“ még egy előnye és pedig a nevelés terén. Theophil életébe ugyanis melleleg igen sok olyan epizód beleszőhető, ami a gyermekek jó neveléséhez, finomlelkű vallásosságához hozzátartozik, amit azonban a müncheniek módszerében csak nehézkesen lehet megvalósítani. Így pl. bemutathatjuk Theophilon, hogy hogyan kel fel, vagy fekszik le a jó gyermek, hogyan tiszteli szüleit, csókol nekik kezet, köszönti őket reggel, este, hogyan segít a ház körül, milyen udvarias, figyelmes, szolgálatkész, hogyan tiszteli papját, tanítóját, hogyan gyakorolja az önmegtartóztatást, hogyan végez szeretetszolgálatokat, hogyan viselkedik pl. a szívgárdában, hogyan készül karácsonyra, húsvétra stb. stb. sok olyan apróság, amit az egyes példákba melleleg igen könnyen beleszőhetünk, míg amit ha csak úgy mindentől külön, esetleg az óra végén vagy az alkalmazások között említünk meg, a gyermekekre rendszerint minden nagyobb hatás nélkül marad és ezért igen könnyen feledésbe is megy.

A jelen fejezetnek a végén el nem mulaszthatom, hogy reá ne mutassak arra a hasonlatosságra, mely példáim és az Údvözítő példabeszédeinek módszere között van. Peldáinak a tárgyát az Údvözítő mindig hallgatóinak életéből vette és nem a Szentírásból, amelynek Ószövetségi része pedig rendelkezésére állott volna. A szőlősgazda, aki munkásokat küld a szőlőjébe, a magvető és a konkolyhintő, a dúsgazdag és a szegény Lázár, a menyegzős lakoma a menyegzős ruhával, az okos és balga szüzek, a tékozló fiú, az irgalmas szamaritánus, a gonosz sáfár, a talentumok stb. mind a zsidónép életéből vannak véve, mindegyiknek egyszerű, egyvonalú és hétköznapi a cselekménye, egyikben sem állítja az Údvözítő hallgatóit hősiességet kívánó feladatok elé. Sokszor foglalkoztatott a kérdés, hogy hogyan hitoktatna az Úr Jézus, ha helyettem Ő állana a gyermekek előtt?, és mindig úgy feleltem magamnak, hogy Mesterünk ma is bizonyosan, mint 19 évszázad előtt, hallgatóinak, azaz a gyermekeknek az életéből venné oktatásaihoz a példákat és egyszerű hétköznapi cselekményeket mondana el nekik. Ez a megfontolás nagyon megerősített annak tudatában, hogy Theophilommal jó úton járok.

Theophil és a vallásos nevelés.

Korunk legnagyobb illúziója, írja Förster a *Schule und Charakter* című könyvében, hogy a tanítás helyettesíti a nevelést, más szóval elég tanítani, mert a tudás magával hozza a műveltséget is; tanult ember nem lehet neveletlen, nem lehet durva. Hogy ez tényleg csak illúzió, azt mindenki belátja, aki csak kevésbé megfigyelte a korunk felvilágosodott tanítóinak nevelési eredményeit. Más tehetség az értelem és más az akarat, másban áll az értelem kiművelése és másban az akaraté.

A tanító növendékével ismereteket közöl, amelyeket az magába felvesz, többé-kevésbé feldolgoz és elraktároz, a nevelő ellenben formál és idomít, kezei között a növendék kifinomul. A tanító a gyermek üres lelkébe belehelyezi az igazságok ismeretét, a nevelő nem ad újat a növendéknek, hanem a lelkében már meglevő tulajdonságukat műveli ki. A tanító inkább festőhöz hasonlít, aki az üres vászonra rakja fel a színeket, a nevelő ellenben szobrász, aki a többé-kevésbé alakatlan vagy elnagyolt viaszdarabot, vagy márvány, esetleg gránit tömböt van hivatva kiformálni. És míg a tanító helyesen jár el akkor, ha növendékével a saját ismereteit közli, a nevelőnek *nem szabad a gyermeket a maga természetéből kivetköztetni*. Ezen a ponton fordul meg a nevelés tudományának művészete.

Míg a tanítvány, ha szembe fordul nevelőjével, mindig alul marad épen tudatlanságánál fogva, a nevelővel nem ez az eset, mert a növendéknek épen úgy megvan a maga akarata, mint a nevelőjének, nevelő és növendék tehát egyenrangúbb ellenfelek. — *Ellenfelek?* Éppen ennek nem szabad soha sem bekövetkeznie, mert míg a tanító sohasem maradhat alul: értelmi fölénye biztosítja ezt neki, a nevelőt a növendékei igen könnyen kijátszhatják, legyőzhetik, nevetségessé tehetik, lejáráthatják, egyszóval mint nevelőt tönkreteshetnek. A nevelőnek sohasem szabad összeütközésbe kerülni növendékeivel és ezt el is érheti, minden esetben elérheti, ha *nem kívülről* igyekszik növendékeire hatni, *hanem belülről*, ha nem a maga akaratának teljesítésére igyekszik növendékeit rászorítani, hanem saját akaratukat hajlítja úgy, hogy növendékei mindig azt akarják, amit ő, a nevelő akar.

Hadd illusztráljam az elmondottakat egy példával. Az a hitoktatók praxisában gyakori eset velem is előfordult, hogy hittanóráimat nem egy épületben kellett leadnom, hanem különféle iskolákban, amelyek néha távolabb feküdtek egymástól, semhogy 10 perc alatt átmehettem volna az egyikből a másikba. Ilyenkor természetesen késéssel kezdettem csak meg az órát és miután a tanító urak sok esetben nem vártak meg, az osztályban felfordult a rend. A felállított vigyázó ott állott ugyan a katedrán, de ez a helyzeten nem sokat változtatott, mert eltekintve attól, hogy egy-

részt a vigyázó fiúnak fejletlen ítélete miatt, igen sokszor kerültek a táblára olyanok nevei, kik a csendet sehogyan, vagy csak kévéssé háborították, a leglármásabbak pedig minden baj nélkül kihúzták magukat, másrészt a vigyázó nem imponált a gyermekeknek, lévén az is csak olyan fiú, mint a többi és azonkívül feltámadt bennük a „csakazért is” természet és megmutatták, hogy ők bizony nem félnek a vigyázótól. Szerény véleményem szerint kárba veszett fáradság volna a vigyázó tekintélyét megvédeni, még pedig azon egyszerű oknál fogva, mert egy 8—10 éves gyermeknek még nincsen és nem is lehet tekintélye. A nevelőnek másképp kell eljárni. Nem kívülről kell a gyermekre a csendet és rendet ráerőszakolni, hanem oda kell hatni, hogy öbennük magukban keletkezzék a törekvés a rendet az osztályban fenntartani, azaz ők maguk akarják azt, amit a nevelőjük.

Azért tehát mikor megint egy olyan osztály került a kezem alá, amelyben a gyermekek előtt még új voltam, a vigyázó helyreküldése és az ima elmondása után kb. így beszéltem a fiúkhoz:

„Van valami az utcákon amit én nem szeretek látni. Mit gondoltok mi az? Miután hosszú találgatás után sem találják ki, megmondom nekik: *a rendőr!* Az általános csodálkozás után megmondom ennek az okát is.

„Látjátok fiúk, hogy ló mellé kocsis is kell, azt értem, mert annak a szegény lónak nincsen esze, az nem tudja, hogy neki hová kell menni; hogy a bárányok, tehenek, malacok és libákhoz kell pásztor, azt is értem, de hogy az embereknek is szükségük van pásztorra, rendőrré, aki vigyáz rájuk, azt nem értem, mert az a rendőr is csak olyan ember, mint a többi és ha a rendőr bír vigyázni a többi emberre, a többi ember ne bírna vigyázni önmagára? Itt az iskolában is vigyázó áll az asztalnál. Fiúk! Én nem akarok vigyázót látni! Fiúk én utálok a vigyázókat!”

Ezzel körülbelül meg is nyertem a gyermekeket a magam részére. Ők sem szeretik a vigyázót, a tisztelendő úr sem. Ez tetszik nekik. Én pedig így folytatom: Fiúk, mondjátok meg nekem, a vigyázó különb fiú, mint a többi? Álljon fel, aki nem bírna vigyázó lenni! Senki sem áll fel!? Tehát mindenki bírna vigyázni. Ha mindenki bír, akkor nem is kell itt vigyázó. Ugye, hogy nem kell”? — „Nem kell”, mondják kórusban. — Ezentúl nem is lesz vigyázó. Az én óráim előtt ne álljon többé ki a vigyázó, minden fiú vigyázni fog a csendre és meglátjátok, hogy csend lesz!” Ez a beszéd sohasem tévesztette el a hatást, mert mindegyik megakart mutatni, hogy van olyan legény, mint a vigyázó. Én pedig célt értem.

A gyermekben nincsenek még szenvedélyek, de hajlamok már vannak, mindazok a hajlamok megvannak, amelyekből később a szenvedélyek kifejlődnek. A nevelőnek az a feladata már most, hogy reávezesse a gyermeket, hogy miképen lehet akaratával úrrá rendezetlen hajlamai felett és ha a gyermek akarata gyenge e feladat megoldására, a nevelőnek kell a gyermekben tevékeny egyik hajlamot a másik ellen kijátszani, de mindig úgy, hogy a

gyermek maradjon az, aki akar és ne érezze magára nehezedni a nevelőjének akaratát. Így sohasem fog a nevelő szembe kerülni növendékével, soha sem fog növendéke természetes jellemének ártani és sohasem fogja növendékét erőszakosan saját természetéből kivetköztetni.

Az előzőkben szobrászhoz hasonlítottam a nevelőt. Mikor a szobrász egy márványtömböt kap kezei közé, először tanulmányozni fogja azt a tömböt és gondolkozni fog azon, hogy mit is faraghatna ki abból. Így vagyunk mi nevelők is a gyermekekkel. A szobrász céltudatosan fog a műbe és minden kalapácsütése ezen kitűzött céljának szolgálatában áll. Ha nem így tenne, sohasem lenne a márványból szobormű.

Azt írja valahol Förster, hogy a nevelők munkája rendszerint céltudatlan, maguk sem tudják sok esetben, hogy növendékből mit is akarnak nevelni. Ez sajnos a hitoktatóknál is gyakran megесik, azért hallani hitoktatási értekezleteken ilyenféle kijelentéseket; „Én megtanítom a gyermeket imádkozni, ez elég”! Vagy: „örülhetünk, ha megtanítottuk tanítványainkat jól gyónni és áldozni,” másoknál ismét abban merül ki a vallásos nevelés, hogy megtanítják a gyermekeket az ágazatokra, parancsolatokra és szentségekre és amikor a vizsga is kitűnően sikerült, boldog megelégedéssel zárják le az iskolaévet. Honnan ez a bizonytalanság?

Mi papok látjuk szent hitünk egész rendszerét, azt a hatalmas dogmatikus-morális épületet, amelyben minden igazságra, minden parancsolatra szükség van, amelyből semmit sem lehet elhagyni anélkül, hogy az egész össze ne omoljon. Mi papok tudjuk, hogy a katolikus vallásban mennyire összefügg az elmélet a gyakorlattal, mennyire nem lehet ezeket egymástól elválasztani és mikor a gyermekcsereg előtt állunk, valahogy olyan feladat előtt érezzük magunkat, mint az a mesebeli fiúcska, aki egy kagylóval akarta a tengert kimeríteni.

Vallásossá nevelni a gyermeket! A feladat valóban óriásinak látszik, de csak első pillanatra, mert tulajdonképpen csak egyetlen parancsolatról van szó: „Szeresd Uradat Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből, és szeresd felebarátodat, mint tenmagadat”. Ezen a parancsolatokon alapszik az egész törvény és a próféták, mondotta Krisztus Urunk, és valóban úgy is van.

Íme ez a vallásos nevelés célja, ez az a szobor, melyet nekünk a gyermekekből ki kell faragnunk, még pedig nem azért, hogy reá akarjuk valahogyan erőszakolni Teremtő Urának és Istenének, valamint felebarátjának szeretetét, hanem azért, hogy a gyermekekből magából fejlesztjük ki ezt a kettős szeretetet. A szívre nem lehet ráparancsolni azt, hogy a szeretet tüzétől égjen, azt lángra kell gyújtani.

A gyermeklelkek eme lángragyújtásában is nagyszerű szolgálatot tesz nekünk Theophil, mint azt az előző fejezetnek végén már említettem. Theophil még gyermek, de már meg vannak neki

a maga elvei, az ő „*törvénykönyve*“. Ez csupán néhány életelv, amelyet adottalkalmakkor magában ismételt és amelyek cselekedetére irányítólag hatnak. Ezeket az elveket úgy állítottam össze, hogy egyrészt kifejlésszék növendékeimben a fent említett kettős szeretetet, másrészt az *önérzetet* és *ambíciót*. A szeretetet, hogy elérjem azt a harmadik helyen megjelölt célt, amelyről az első fejezetben a harmadik megfigyeléssel kapcsolatban írtam és amelyet, mint harmadik irányelvet tűztem ki ott; az *önérzetet* és az *ambíciót* pedig azért, hogy rendelkezésemre álljon a gyermekben két olyan erős hajlam, amelyeket más káros hajlamok leküzdésére benne felhasználhatok, amint azt a jelen fejezet elején elmondott példában is bemutattam.

A tanításhoz, amint arról az V. fejezetben írtam, ismernünk kell a gyermek ismeret-, vagy fogalomkörét, a neveléshez a gyermek hajlamait. De amint a tanító sem használhatja az osztályban, ahol az összesség előtt áll, a gyermek első fogalomkörét, mert az, mint azt az idézett fejezetben elmondottam, minden gyermeknél egyéni, úgy a nevelő aki egy egész osztály előtt áll, sem indulhat ki az egyes gyermekek egyéni hajlamaiból, amelyek minden gyermeknél mások és mások, hanem kénytelen olyan közös tulajdonságok és hajlamok után nézni, amelyekkel tanítványai kivétel nélkül rendelkeznek. Nem indulhat ki tehát pl. a szorgalomból, mert igen sok fiú lusta; nem a jószívűségből, mert vannak igen kemény-szívű fiúk is; nem az engedelmességből mert ez épen igen ritka erény. Egyedül az *önérzet* és az *ambíció*, a nagyravágás az, amelyet többé-kevésbbé minden fiúban megtalálunk, és amelyet nem nehéz még fokozni és jó irányba terelni.

Az *önérzetre* szüksége van a nevelőnek, mert ezzel kell a gyermekeknek önmagukban az állati embert leküzdeniök, az *ambícióra* pedig, mert az fogja őket a vallásos életben mindig előre hajtani. Az *önérzet* tehát hivatva van növendékeinket megóvni a lealacsonyodástól, a nagyratörés pedig hivatva van felemelni őket a magasba.

Míg tehát Theophil életelvei egyrészt az Isten és a felebarát iránti szeretetet vannak hivatva a fiúkban felélesztetni, másrészt az *önérzet* és a szent nagyravágás felkeltése által meg kell őket óvniök a büntől, illetőleg előre kell üzniök a fiúkat a jóban.

A szintetikus hitoktatási módszerben a III. normális fok az *alkalmazás*. Minden óra végén az alkalmazás keretén belül felhívom a gyermekek figyelmét Theophil épen aktuális életelvére és miután ilyen elv csak 10 van a III. IV. V. és VI. osztály folyamán sokszor van alkalmam ezeket a fiúk előtt ismételni. Ezek az elvek képezik azután a mi „*Törvénykönyvünk*“, amelyet a fiúk mind jól ismernek és amelynek megtartásában bizonyos férfias hősies erőt látnak és amelyet épen ezért maguktól is megtartanak, sőt mint azt nem egyszer hallottam, maguk között is idéznek. Ez a folytonos hallás, az azzal önmagától összekötött ösztönzés a gyakorlatra és ezen irányelvek gyakorlata lassan kifej-

leszt a gyermekben egy bizonyos felfogáson alapuló szokást, amely a fiúk gyermekkori emlékeivel a legszorosabb kapcsolatba kerül és amely éppen azért tartós is, vagyis megmarad a későbbi évekre.

Igy érem el Theophil által azt a hármas célt, melyet amint hitoktatónak el kell érnem és amelyet az első fejezetben megjelöltem. A következőkben még csak „törvénykönyvünkről” akarok elmondani néhány szót.

X. FEJEZET.

A mi törvénykönyvünk.

Az emberi élet folytonos ismétlődések láncolata: a hétköznapi egyformaság egymásutánja. Épen ez az egyformaság teszi lehetővé, hogy művészeivé lehetünk az életnek. Mert ha naponkint, vagy legalább igen gyakran új, majd ismét új feladatok előtt állanánk, ha minden reánk virradó nap új körülményeket hozna útunkba, ha minduntalan más és más kísértések rohannának reánk, örökre kezdők maradnánk, folytonosan vétenénk és hibáznánk, mert járatlanságból minduntalan elesnénk újra. De mert a mának nem mások a feladatai, mint voltak a tegnapiak és a holnap sem fog más kísértésekkel összehozni, mint a mai nap, lassan megtanulunk baj nélkül átevezni az élet nehézségein, úrrá lenni a test és a pokol kísértésein, elsajátítjuk az élet művészetét és előrehaladunk az életszentség nagyon keskeny és meredek ösvényén. Ebben a pontban nem különbözik a felnőttektől a gyermek élete sem. Annak is megvannak a mindennapi feladatai, az állandó kísértései, a minduntalan ismétlődő nehézségei, annak is kell szenvedni, fáradni, dolgozni, annak is éppen olyan nehéz az imádság, mint nekünk, éppen olyan szükséges az önmegtagadás, mint akárki másnak.

A mindennapi életnek ez az egyformasága teszi lehetővé, de szükségessé is, hogy irányelveket adjunk a gyermeknek, amelyek segítségével eligazodik az életben, de amelyek meg is könnyítik neki, hogy a nehezebb helyzetekben úr maradjon önmaga felett, hogy ne essék olyan könnyen áldozatul a bűnnek. Ezt a célt szolgálja „A MI TÖRVÉNYKÖNYVÜNK”.

Törvénykönyvünknek §§-ai az alábbiak:

1. §. Én Isten fogadott fia vagyok, égi herceg.
2. §. Atyám szeretlek, add hogy mindig jobban szeresselek.
3. §. Atyám! Szenteltessék meg a Te neved.
4. §. Aki engedelmes, az jól jár, Atyám, legyen meg a Te akaratod.
5. §. Az erős a gyengébbnek mindig a védője: Atyám, jöjjön el a Te országod.
6. §. Én nagyobbra születtem, én égi herceg vagyok.
7. §. Ne bántsd a másét, hazánk a mennyország.

8. §. A fiú szava annyit ér, mint egy írás.

9. §. Amit nem akarsz magadnak, te se tedd másnak.

10. §. Aki felebarátján segít, az Istennek segít az embereken segíteni.

Ezen életelvek szerint cselekszik példáim főalakja, Theophil, akinek viselkedése megmutatja a gyermekeknek, hogy adott esetekben miképpen kell eljárniok.

Mind a tíz törvény vagy életelv kivétel nélkül arra való, hogy az Isten és felebarát iránti szeretetet felgyullassza és ébrentartsa. Kiérezni ugyanis belőlük az alapfelfogást, hogy t. i. mi mindannyian egy nagy családnak vagyunk tagjai, amelynek feje a mennyei Atya. Kiérezni belőlük azt a nagy és szinte megfoghatatlan igazságot, hogy minket szegény kis embereket, nyomorult bűnösöket a végtelen Isten fiaivá fogadott. Kiérezni belőlük, hogy nekünk, akiket Isten végtelen szeretete fogadott fiaivá tett, mennyei Atyánkkal együtt kell éreznünk, az Ő szent érdekeit szívünkön kell viselnünk és egymáson is királyi gyermekekhez illően segíteni tartozunk. Végül kiérezhetjük belőlük, hogy mennyire nem fér össze eme nagy méltóságunkkal a bűn. Ezek a kis életelvek valóban élesztik a gyermekekben az Isten és felebarát iránti szeretetet, felkeltik bennük az önérzetet és támogatják az ambíciót, vagyis jól és hatásosan segítik a nevelőt, hogy a gyermekekre belülről hasson, hogy hatásosan irányítsa az ő önnevelésüket.

Miképpen alkalmazom már most ezeket? Kétféleképpen. Az egyik mód, amint arról már írtam, abban áll, hogy szerepeltetem azokat Theophilnak és társainak életében, a másik és talán hatásosabb mód pedig abban áll, hogy magam is gyakran idézem azokat a gyermekek előtt, valahányszor csak alkalom nyílik erre.

Pl. hazudik nekem valaki. Nem szidom össze a haszontalant, hanem röviden csak annyit mondok: Hazudtál —, pedig előttem a fiú szava annyit ér, mint egy írás. És ezt ismétlem valahányszor hazugságon érek valakit. Egy idő múlva megkérdezik a fiúk, hogy miért mondja tisztelendő úr mindig azt, hogy a fiú szava annyit ér, mint egy írás? Most itt az alkalom, hogy megtanítsam őket e mondás értelmére.

Körülbelül így kezdem: Láttatok fiúk már bizonyítványt? Ugye igen. Hiszen mindenkinek van értesítője. Miért kell az? Mert az emberek az írásnak jobban hisznek, mint a szónak. Pedig ha a fiú valamit mond az olyan igaz kell, hogy legyen, mint az írás. Azért, ha nekem egy fiú valamit mond és hogy én azt elhiggyem, írást vagy bizonyítványt is mutat nekem, sohasem nézem meg az írását, mert amit mond, az nekem épen annyit ér, mintha írás volna. Ha nekem egy fiú azt mondja. „Kérem a templom összedőlt”. Én elhiszem neki, mert a fiú szava annyit ér mint egy írás. Ha azt mondja egy fiú, „Kérem beteg voltam és azért nem voltam szentmisén”, én elhiszem. De ha aztán megtudom egy fiúról, hogy nem mond igazat, akkor már nem hiszem el, hogy az fiú, mert a fiú nem hazudik, annak szava mindig annyit ér mint egy írás.”

Hasonlóképen vezetem be a többi törvényt is.

Az első „törvényre” főparancsolatról tartott órák után tanítom meg a gyermekeket és csak ezen órák után alkalmazom azt a mindennapi életben. Előzőleg ugyanis még nem értenék meg annak horderejét. Alkalmazom pedig, ha valamelyik a fiúk közül illetlenkedik. Ilyesmi, — szoktam mondani, nem illik Isten fogadott fiához, nem illik az égi herceghez.

A második „törvény” az a röpima, amelyet tanítványaimmal gyakran elmondatok, különösen reggel, — este, és azonfelül ha alkalmuk nyílik valamilyen önmegtagadásra.

A harmadik „törvénnyel” igyekszem leküzdeni a második és a harmadik parancsolatok elleni bűnöket.

A negyedikkel az engedelmességre vezetem rá a fiúkat, persze elmondok hozzá példákat, amelyekben az, aki engedelmes, jól jár. Ezt a „törvényt” is igen sokszor hallják tőlem az iskolában, valahányszor engedetlenséggel találkozom.

Az ötödik „törvénnyel” a verekedéseket igyekszem leküzdeni. Gyakran mondok el példákat, amelyekből kiviláglik, hogy az erőnek tényleg az a feladat jutott Isten világtervében, hogy a gyengét oltalmazza. Pl. a szülők védik a gyermekeiket, a katonák a hazát stb. És ha majd az erős a gyengének mindig a védője lesz, akkor itt lesz a földön Isten országa, amelyért a Mi-Atyánkban már oly sok éve imádkozunk.

A hatodik „törvénnyel” a paráznság bűneitől tartom vissza a gyermekeket. Ha tehát ilyesmi eszükbe jut, ilyet hallanak, vagy látnak, ha tisztátalan kísértéseik vannak, akkor mondják magukban: „én nagyobbra születtem, én égi herceg vagyok”.

A hetedik „törvényt” a lopások ellen alkalmazom: nem célunk a földi vagyon, a gazdagság, mert hazánk a mennyország.

A nyolcadik „törvényről” már volt szó.

A kilencedik a gyermekek között sokszor nagyon elharapódzó bosszantások ellen irányul. Nem hagynak egymásnak békét. Ez a törvény némileg lecsendesíti őket.

A tizedikkel az irgalmasság cselekedeteire igyekszem rávezetni a gyermekeket.

Ezeket a törvényeket sokszor alkalmazom, igen sokszor idézem, sőt egyes megfelelő alkalmakkor meg is kérdezem egymásik fiútól, esetleg épen attól, aki „ludas” a dologban, vagy esetleg mástól is, aki látta, vagy elmondja a dolgot, hogyan is szól ez vagy az a törvény, persze az, amelyik az adott esetre épen aktuális.

Törvénykönyvünk egyes szabályait mindig adott alkalomra mondtam el, hogy sohase legyen a dolog erőltetett. Mindig mint a legtermészetesebb dolgot adtam elő azokat, amely egészen magától értetődik. Végül mindig úgy állítottam be az egyes törvényeket, mint amelyek megtartásában, sok erő és férfiasság rejlik.

Tapasztalatom szerint a fiúknak minden esetben tetszetek ezek a törvények és ha, sajnos, voltak is olyanok, akik nem tették

azokat életük szabályaivá, sokan mégis csak belevitték azokat a gyakorlatba. Olyan fiúval azonban egyetlen eggyel sem találkoztam, aki el ne ismerte volna, hogy a „MI TÖRVÉNYKÖNYVÜNK” szabályai szépek.

XI. FEJEZET.

A jutalom és a büntetés.

Minden nevelésnek igen fontos két tényezője a jutalom és a büntetés. Hogy hogyan és miképpen jutalmazunk és büntessünk, arra a legjobb utasításokat megadják az egyes kitünőbbnél kitünőbb pedagógiai könyvek, nem célom tehát evvel a témával hosszasan foglalkozni, csupán néhány megfigyelésemről szeretnék írni, amelyeket ezen a téren szereztem.

Az elemi iskolát látogató gyermek még sokkal érzékibb lény, semhogy a pusztán morális jutalom és büntetés a kívánt hatást mindenkor elérné, szüksége van tehát a vallási nevelésnek *testileg is érezhető jutalomra, de büntetésre is*. Ez utóbírói írok először.

Enyhe büntetésnek lehet tekinteni a padból való kiállítást. Erősebb egy fokkal a sarokbaállítás, háttal az osztálynak, de mindig úgy, hogy a hitoktató szemmel tarthassa a megbüntetett gyermeket. Még nagyobb büntetés a sarokbaállítás, csakhogy kitárt karokkal, vagy egy lábon. Ez már fájdalmas büntetés, amely a megbüntetett gyermek testi ereje szerint gyengéknél 3—4, erősebbeknél 6—7 percnél ne tartson tovább, mert különben kínzás lesz belőle. Mint legnagyobb büntetést a kiközösítést használtam, vagyis a nagyon rossz és makacs gyermeket kitiltottam a közös játékból, két-három napra esetleg egy hétre is. A térdelés helytelen büntetésnek tartom, mert az az imánál használt testtartásunk és azért oda kell hatnunk, hogy sohase lásson abban a gyermek valami gyűlöleteset.

Miután valamely iskolában a gyermekek rossz szokásait és hibáit jól kiismertem, pl. misemulasztás, iskolakerülés, verekedés, káromkodás, rendetlenkedések súlyosabb fajtái, lopkodások, paráznaság egyes nyilvános bűnei, (sajnos evvel is volt dolgom), kihirdettem mindenre a maga büntetését. Mikor aztán valami hiba, amely a kihirdetésem szerint büntetés alá esett, előfordult, (nem kell külön megjegyeznem, hogy csak is nyilvános hibáról lehetett szó), rövid vizsgálatot tartottam az osztályban, hogy az a hiba tényleg előfordult-e. Megkérdeztem tehát a fiúkat: ki látta? Vigyázatok, a fiú szava annyit ér mint egy írás! Ha többen látták, be van bizonyítva. Milyen büntetés jár ezért? Megmondják. Ha nem jutna eszükbe, magam ismételem. Ha vannak enyhítő vagy súlyosbító körülmények, azokat is elsoroltam, azután kimondottuk a büntetést. Ha a vétkes tagadott, akkor rendesen ezt ismétlem neki:

„A bűnt elkövetni szégyen, azt bevallani nem szégyen! Az igazi fiú, ha bátor volt a bűnt elkövetni, még sokkal bátrabb az érte járó büntetést is elviselni“. (Nagyobbaknál az V—VI. osztályban még hozzá fűztem: hogy „a fiú minden tetteért helyt áll!“) Ha beismerte az illető a hibát, enyhébb büntetést kapott, ha nem, megkapta úgy, ahogyan annak idején kihirdettem és a megelőző vizsgálat után kivettem. Ezzel a módszerrel azt értem el, hogy a gyermekek nagy szigorom ellenére is őszintén szerettek, az volt közöttük a vélemény rólam, hogy szigorú, de igazságos vagyok.

Sokkal nehezebb a jutalom kérdése. A jutalmazásnak is egész skálája kell, hogy legyen, mert lehetővé kell tenni, hogy *mindenki* jutalomhoz juthasson és a jutalom még se legyen olyan közönséges, hogy lejárja magát. Csaknem minden órán tartottam versenyeket, a jó tanulók azonban csak egymás között versenyeztek, úgyszintén a gyengébbek is. Így mindenki kitűnhetett. De nem csak a tanulást kell jutalmazni, hanem épen, mert mi nevelők is vagyunk, a viselkedést is, mind a templomban, mind az utcán vagy játékközben stb. A jutalom legegyszerűbb foka a jutalom lap. Ez egy névre szóló cédula. Aki öt ilyet összegyűjtött, annak azt beváltottam egy szent képre, akinek öt szentképecskéje volt, az legközelebb egy kis alumínium érmet kapott, majd nagyobbat és még nagyobbat. Ezt a legnagyobb érmet azonban már csak alig egy kettő kapta meg év végére.

Ezekon a jutalmakon kívül azonban igényli a gyermek az *érezhető* jutalmat is. Az anya, ha gyermeke jó volt, megöleli a kicsikét és megcsókolja azt. Az isteni Gyermekbarát is megtehetette azt, de mi húsból és vérből álló emberek nem követhetjük Jézust ezen az úton. Mégis, hogyan adhatná meg a hitoktató a gyermekeknek azt a jutalmat, ami a szeretet megnyilvánulásában van és amit a gyermek minden érmecskénél többre tart? Ha valamelyik tanítványom nagyon jó volt és a szeretet eme jutalmára szerintem érdemes lett, megdicsértem őt és azt mondtam neki, mivel ilyen jó voltál, mondd meg édesanyádnak, hogy megérdemelted, hogy ő téged megöleljen és megcsókoljon. A gyermek boldog volt. A jutalomnak ezt a módját a szülők is szeretik.

XII. FEJEZET.

Általános megjegyzések.

Az előző fejezetekben előadott általános jellegű irányelvekhez mintegy példák gyanánt, kidolgozott hitelemzéseket (kész katekizéseket) csatolok, a katekizmus II. főrészéről: a parancsolatokról, bűnről és az erényről. Miért nem a katekizmus első főrészéről, az ágazatokról? Azért nem, mert a parancsolatok tárgyalása közben szebben, világosabban és nagyobb mértékben alkalmazhatom mindazt, amit az előzőekben elmondtam.

A következő részben, az egyes órák számozása által tehát nem akarom azok helyét az egész évi óratervben megjelölni: a számozás célja egyedül a sorrendet meghatározni, amelyben az egyes hitelemzések könyvemben egymás után következnek.

Az egyes órákra felvett anyagmennyiség aránylag nagyobb, mint amennyit a Magyar Püspöki Kar által 1926 márc. 17-én kiadott „Tanterv és Utasítás a katolikus elemi népiskolák számára” megjelöl, mert abban az általam 16 órára felvett anyag 20 órára van elosztva. De mivel hitoktatói működésem alatt úgy tapasztaltam, hogy az év elején sohasem lehet osztályonként 55—60 óránál többre számítani, kénytelenek vagyunk tehát a Püspöki Tanterv által előírt anyagot jobban összesűriteni, helyesebben az egyes *órákra* másképen elosztani, részben azért, hogy a katekizmus egyes kérdéseit az egyes *osztályokra* másképen osztjuk szét, részben azért, hogy az anyagot az egyes órákra másképen osztjuk el, és ezáltal elkerüljük a felesleges ismétléseket, azt. t. i. hogy egyes dolgokat kétszer sőt esetleg többször is tanítsunk. Mindazonáltal az egyes órákra tapasztalataim alapján felvett anyag nem nagyobb, hogysé az bármely normális, még tanyai iskolában is, könnyen el ne lehetne végezni.

Miután a praxisomból tudom, hogy mit jelent az, heti 24—30 órában hitoktatni és mellesleg sokszor még segédlelkészi teendőket is ellátni, olyan hitelemzéseket igyekeztem szerkeszteni, amelyek elolvasása által rövid félóra alatt lehetőleg több órára elkészíthessünk. Ezért bármelyik hitelemzésnek elolvasása elég előkészületet nyújt, hogy úgy a III., mint a IV. és V. osztályban is taníthassunk. Igaz ugyan, hogy az iskolaév közben előforduló szünetek folytán, hol itt, hol ott elmaradó órák csak nehezen teszik lehetővé, hogy az egyes osztályokkal tartósan parallel haladjassunk, mégis nagy könnyebbséget jelent a hitoktató részére, hogy egy fáradtsággal több osztályra elkészülhetett és hogy nem kell különféle anyagokat egyszerre emlékezetében tartania.

Ugyancsak a könnyebb előkészület szempontjából vettem fel könyvembe az egyes órák elé az illető órára felvett anyag egész katekizmusi szövegét is. Ez ugyan egyrészt valamivel megnövelte könyvem terjedelmét, de fölöslegessé teszi, hogy egyszerre két könyvből készüljünk elő, ami különösen olyankor kényelmes, ha nincsen időnk a készülethez, mint pl. temetés vagy egyébkor útközben, mikor nem bírunk egyszerre két könyvet forgatni.

Katekizmusunk szövegezése, mint azt általánosan tapasztaljuk, nehézkes, sokhelyen magyartalan. Kénytelen voltam ezen szöveghez ragaszkodni, mert ha más szövegezést veszek hitelemzéseimhez alapul, nem segítek azzal senkinek. Mindazonáltal megjelöltem, az egyes kérdések után, hogy szerény véleményem szerint, hogyan és miképen lehetne ott javítani. Ezeket az észrevételeimet a katekizmusi szöveg közé beékeltem megjegyzéseimben adom elő.

Végül meg akarom még említeni, hogy az elemi iskolák V.

osztályával nem voltak szerencsés tapasztalataim. Lehet, hogy ennek az oka abban rejlett, hogy mindig városok területén működtem és mint ilyen helyen rendszeren történni szokott, a IV. elemi osztály elvégzése után polgáriba vagy gimnáziumba viszik a jobb gyermekeket, miáltal az V.-re nem marad csak a gyengébb elem. Viszont a középiskolák első osztályaiban azt tapasztaltam, hogy a legtöbbször sok helyről odasereglett gyermekek hittani ismeretei nem épen kifogástalanok. Ez a kettős tapasztalat vezetett arra, hogy a szóbanforgó osztályokban nem igen lehet több anyagot felvenni, mint az elemi iskolák IV. osztályára, helyesebben nem tanácsos ott sokkal többet kívánni, ellenkezőleg, többre megyünk, hogyha megelégszünk a katekizmus kérdéseinek alapos ismeretével. Ez az oka, hogy hitelemzéseimben csak elvétve terjeszkedem ki a katekizmus jegyzeteire.

Ha a jó Isten is úgy akarja, az ágazatokról és a szentségekről szerkesztett hitelemzéseimet egy-egy külön kötetkében fogom kiadni.

MÁSODIK RÉSZ.

Kidolgozott hitelemzések

a kis katekizmus második részéhez.

PARANCSSOLATOKRÓL.

I. ÓRA.

A fő parancsolatról. I.

A.) A katekizmusi anyag.

133.* Elég-e az üdvösségre csak hinnünk, amit Isten kinyilatkoztatott?

Az üdvösségre nem elég csak hinnünk, amit Isten kinyilatkoztatott, hanem meg is kell tennünk, amit Isten paráncsol.

* Jézus így szólt egy ifjúhoz: „Ha az életre be akarsz menni, tartsd meg a parancsolatokat.”

* Ha megtesszük, amit Isten paráncsol, akkor hitünk szerint élünk; *hitünk* akkor *eleven*. Pl. az első keresztyének hite.

Megjegyzés: A 133. kérdés az ágazatokról tartott összefoglaló ismétlések utolsó órájának képezi anyagát, ott a tanmenetbe, mint átmenet az ágazatokról a parancsolatokhoz könnyen beleszőhető, az alább közölt hitelemzésbe azonban nem illik bele, annak egységes anyagát megrontaná, azért itt elhagyom.

134. Hogyan szól a főparancsolat, amely a többi parancsolatot is magában foglalja?

A főparancsolat amely a többi parancsolatot is magába foglalja, így szól:

1. „*Szeresd Uradat Istenedet, teljes szívedből és teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből.*”

2. „*Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.*”

* A csillag nélküli kérdések képeznék felfogásom szerint a III. osztály anyagát, az egy csillaggal jelzettek a IV. osztályét, a két csillaggal jelzettek az V. osztályét.

135. Mit kíván tőlünk a főparancsolat?

A főparancsolat azt kívánja tőlünk, hogy Istent minden fölött szeressük, felebarátunkat pedig úgy szeressük, mint magunkat.

Megjegyzés: A 136. kérdésben szó van arról, hogy Istent minden fölött kell szeretni. Miután a 134 és 136 kérdés között a kapcsolatot a 135. kérdés adja meg, azért azt a III. osztály tananyagából nem tanácsos kihagyni.

136. Mikor szeretjük Istent minden fölött?

Minden fölött akkor szeretjük Istent, *ha meg tesszük azt, ami Isten előtt kedves* és készek vagyunk inkább mindent elveszteni, sőt meg is halni, mint Istent súlyos bűnnel megbántani.

Pl. Ábrahám. A szent vértanúk.

137. Miért kell Istent minden fölött szeretnünk?

Istent azért kell minden fölött szeretnünk,

1. mert Isten végtelenül jó és szeretetre méltó;
2. tőle kapunk minden jót.

Intelem: Fohászkódjál gyakran, kivált kísértés alkalmával Istenhez: inkább meg akarok halni, mintsem hogy téged végtelenül jó Istenemet, megbántsalak.

B.) A közlendő új fogalmak.

Mit jelent *teljes* szívedből?

" " *elme?*
" " *mindenfölött?*

C.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. Theophil és Júdás lesz a mi két barátunk. Ez két fiú volt, akik épen úgy, mint ti is az iskolába jártak egy városban. (Ha faluban tanítunk azt mondjuk egy faluban) Theophil az iskolában az ablak felől ült elől, Júdás a fal mellett hátul.

I. Előterjesztés. Egy napon a tisztelendő úr az iskolában az Úr Jézusról beszélt. Elmondotta, hogy egyszer az Úr Jézus Jeruzsálembe ment és akkor egy törvénytudó megkérdezte Őt, hogy melyik a főparancsolat. Jézus így felelt: „Szeresd Uradat Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből. Ez az első és legnagyobb parancs. A másik pedig hasonló ehhez: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.”

Visszakérdezés és a főparancsolat betanulása.

II. Kifejtés. 1.—134 a. Óra után a fiúk kimentek játszani és közben a főparancsolatról beszélgettek.

„Ah mit — mondotta Júdás — én is szeretem Istent, de csak fél szívemmel, a másik felével barátaimat szeretem. Lelkemnek és értelmemnek és akaratomnak is csak felével szeretem Istent a másik felével szeretem a játékokat és más dolgokat.”

Meghallotta ezt a beszédet Theophil és így szólt: „Neked nincs igazad, mert Istent jobban kell szeretnünk mint barátainkat, jobban mint a játékokat, jobban mint a cukrot, jobban mint szüleinket, mindennél jobban kell szeretnünk, Istent minden fölött kell szeretni. Teljes szívünköl és teljes lelkünköl, teljes elménköl és minden erőnköl, így kívánja ezt a főparancsolat.”

Szómagyarázatok: (ezekkel mindig azt szolgálom, hogy az új ismeretet valamelyik régi, a gyermek gondolatvilágában gyakran megforduló fogalomhoz hozzáfűzzem, szoros asszociációba hozzam. A szómagyarázatokat rendszeren a kifejtés szövegébe szövöm bele.)

Istent szeretni kell a szívvel, azzal a szívvel, mely mibennünk dobog. Ki érzi szíve dobogását?

Istent szeretni kell azzal a lélekkel, melynek köszönjük, hogy élünk. Mit csinál mibennünk ez a lélek? (Gondolkodik és akar.)

Istent szeretni kell teljes elménkkel is. Mi az elme? Az észet hívjuk úgy, hogy elme. Elménkkel, akkor szeretjük Istent, hogyan szeretünk Istenre gondolni.

Van nekünk erőnk is? Erőnkkel bírunk dolgozni. Akkor szeretjük Istent teljes erőnkkel, hogy ha olyan nagyon szeretjük Istent, hogy szívesen megteesszük érte azt is, amit másképen nem szeretünk megtenni.

Mit mondott Júdás? Hogyan szereti ő Istent?

Mit mondott Theophil? Hogyan kell Istent szeretni?

Mit kíván tőlünk a főparancsolat? (Betanítjuk az első részt.)

134. b. A következő óra alatt a fiúk olvastak. A tanító úr felhívott egyet, akit Lázárnak hívtak. Lázár szegény fiú volt és nem volt neki könyve. Theophilnak véletlenül kettő volt. Eszébe jutott neki, hogy aki felebarátjának segít, az Istennek segít, az embereken segíteni. Oda adta tehát az egyik könyvét Lázárnak. Óra végén Lázár vissza akarta adni Theophilnak a könyvet, de Theophil azt mondotta Lázárnak, hogy csak tartsa meg. Azután uzsonnázni mentek a fiúk. Júdás két nagy vajaskenyeret hozott magával az iskolába, Lázárnak nem volt egy sem, de Júdás mégsem adott Lázárnak. Theophil meglátta, hogy Lázárnak nincs kenyere, megint eszébe jutott neki, ami az előbb, hogy aki felebarátjának segít az Istennek segít az embereken segíteni, eltörte tehát a maga kenyerét és a felét odaadta Lázárnak. „A főparancsolat úgy kívánja, — mondotta Theophil, — hogy felebarátunkat úgy szeressük, mint magunkat. Amit én magamnak akarok, azt akarom neked is, ne légy te sem éhes.”

Hogyan mondotta Theophil?

Hogyan szeressük felebarátainkat.

Mit kíván tőlünk a főparancsolat? (betanítjuk a második részt.)

Most mondjuk el mind a két részét egyszerre . . .

2. — 137. Mikor hazamentek Júdás megint elkezdte: „Miért kell Istent szeretni? Isten nekem még nem adott semmit! Isten nekem még nem mutatta meg, hogy ő jó és szeretetre méltó!”

Theophil felelt neki: „Te csacsi! Ki teremtett téged? Ki adott neked szülőket? Ki adott neked egészséget, szemeket füleket, kezeket? Isten beteggé is teremthetett volna téged. Ő adhattott volna neked pogány szülőket is, akik téged megöltek volna. Na, mostmár láthatod, hogy mennyit kaptál Istentől, hogy Isten milyen jó és szeretetre méltó, hogy ő ad nekünk minden jót.”

Theophilnek ebből a beszédéből ti is megtudjátok, hogy miért kell Istent mindenfölköt szeretnünk?

Mindenfölköt azt jelenti, hogy mindennél jobban.

III. Alkalmazás. 136. De Theophil nemcsak beszélt, hanem meg is mutatta, hogy amit ő mond, azt meg is tartja.

Történt egy vasárnapon, hogy Theophil reggel felkelt, felöltözött, imádkozott, szüleinek kezecskélt, jó reggelt kívánt, reggelizet és azután az órát nézte, hogy kell-e már misére menni? Még volt egy óra idő a szent miséig. Elövette tahát az ölmakatonáit és elkezdett azokkal játszani. De az idő gyorsan múltott és mire megint az órára nézett, már csak 5 perc ideje maradt, hogy a templomba elsiessen. Mit csináljon most? Theophil édes atya nagyon szigorú ember volt és minden játékot elvett Theophiltől, amit az széjjel hagyott és nem rakott szépen a helyére. Theophil azért azt gondolta, ha most a katonákat elteszi, elkésik a szent miséről és evvel megbántja a jó Istent, ha pedig a játékokat széjjelhagyja elveszi azokat tőle édes atya. Mit tegyen tehát? De Theophil csak egy pillanatig gondolkodott. Eszébe jutott második törvénye: Atyám szeretlek, add, hogy mindig jobban szereselek. Nem! gondolta magában — Istent nem akarom megszorítani, inkább vegye el édes atyám a katonákat. És hamar vette a sapkáját és elszaladt a templomba.

Az utcán a fűszerbolt előtt találkozott Júdással, aki egy nagy labdával szaladt a vásártér felé. „Jer Theophil játszani a térre” — kiáltott Júdás. „Most misére sietek” válaszolta Theophil. „gyere mert nekem kell egy játszótárs” — felelte Júdás, „ha nem jössz, elverlek”. De Theophil nem tágitott, nem akart játszani. Júdás megharagudott. „Ha nem jössz agyonverlek” — kiáltotta. „Én inkább meghalok” — válaszolta erős hangon Theophil, de Istent nem bántom meg súlyos bűnnel.” És elkezdett szaladni, szerencsére még jókor ért a szent misére.

Theophil elment a szent misére, megtette azt, ami Isten előtt kedves.

Otthagya játékait, habár tudta, hogy azokat el fogja venni édes apja, de Theophil kész volt inkább mindent elveszteni, mint Istent megbántani.

Inkább meghalok mondotta Theophil Júdásnak, de Istent

nem bántom meg súlyos bűnnel. Igen, aki Istent szereti az kész inkább meghalni, mint Istent súlyos bűnnel megbántani.

Aki Theophilhoz hasonlóan tesz az minden fölött szereti Istent, mert minden fölött akkor szeretjük Istent, ha megteesszük azt, ami Isten előtt kedves és készek vagyunk inkább mindent elveszteni, sőt meg is halni, mint Istent súlyos bűnnel megbántani.

Tehát mikor szeretjük Istent minden fölött?

Ki fogja utánozni Theophilt?

Leckére lesz a 134, 135, 136, és 137. kérdés.

* *

Óra végén ha van még idő megmagyarázhatjuk Theophil győzelmének a titkát is. Theophil szerette katonáit és mégis ott-hagyta azokat, pedig katonáit nem látta többé, mert elvette tőle azokat az édes apja. Hogy bírt Theophil olyan erős lenni, hogy inkább misére ment, mint hogy katonáit eltegye és ezáltal meg-mentse? Azért volt Theophil ilyen erős, mert elmondotta magá-ban azt a kis imát. Ki emlékszik reá? „*Atyám szeretlek, add, hogy mindig jobban szeresselek!*” Ennek a kis imának megvan a maga ereje, aki azt gyakran mondogatja, az is olyan erős lesz, mint Theophil és inkább otthagy minden játékot, sőt életét is, de Istent, ami legjobb égi Atyánkat, nem bántja meg soha.

Kicsoda szereti Istent? Ugye mindannyian szeretjük Őt, mondjuk ezért: Atyám szeretlek, add, hogy mindig jobban szeresselek!

* *

Leányiskolákban Philothea babájával játszik és ezt hagyja ott. Egyébként a cselekmény ugyanaz maradhat.

Júdás durva szerepét betöltheti Jezabel, mert ma már saj-nos vannak a fiúkat durvaságban sok esetben felülmuló leányok és ilyen mutatunk be Jezabelben.

2. ÓRA.

A főparancsolatról. II.

A.) A katekizmusi anyag.

**138. Mikor szeretjük magunkat helyesen?

Helyesen akkor szeretjük magunkat, ha lelkünk üdvösségével többet törődünk, mint az idegtartó dolgok-kal.

*Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja?“ — mondja az Úr Jézus.

(Máté 16. 26.)

Megjegyzés a 138. kérdéshez. A gyermek testéről még nem gondoskodik, lelkéről pedig most tanítjuk gondoskodni. Ezért tar-

tom ezt a kérdést a IV. osztályban fölöslegesnek. Az V. elemi és a középiskola I. osztályában pedig más szövegezést ajánlok. Jelen szövege ugyanis „helyesen akkor szeretjük magunkat, ha lelkünk üdvösségével többet törődünk, mint ideigtartó dolgokkal,” stílus szempontjából kifogástalan lehet, de didaktikailag hibás.

E feleletben ugyanis egy ellentét van, melyet a „*mint*” szócska fejez ki. Az egyik oldalon „lelkünk üdvössége” áll szemben az „ideigtartó dolgokkal.” Hogy ezek közt ellentét van, azt mi felnőttek, kiknek fogalomkörünk és szókincsünk tág, tudjuk, mert belátjuk, hogy „lelkünk üdvössége” örök dolog, szemben az „ideigtartó dolgokkal.” Azt is megértjük, hogy az „ideigtartó dolgokról való gondoskodás” nem egyéb, mint testünk üdvének gondozása szemben a lelkünk üdvösségéről való gondoskodással; de egy gyermek csak akkor veszi észre az ellentétet, ha arra az ő szűk fogalomköre és szókincse szerint hívjuk fel figyelmét. Az ő szókincsében pedig e két szóbanforgó fogalom a „test” és a „lélek” alakban foglaltatik. Az ellentétet a két fogalom között ismeri, azért e szavak használatával lehet őt a fenti igazságra könnyebben meggyőztetni. A 138-ik kérdést tehát a gyermek gondolatvilágának megfelelően így fogalmaznám meg:

Mikor szeretjük magunkat helyesen?

Akkor szeretjük magunkat helyesen, ha lelkünket jobban szeretjük, mint testünket és ezért lelkünkkel többet törődünk, mint testünkkel.

139. Ki a mi felebarátunk?

Minden ember a mi felebarátunk; akár jóakarónk az, akár ellenségünk.

Pl. Az irgalmas szamaritánus.

Jézus azt mondotta: „Arról ismernek meg mindnyájan, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy szeretettel lesztek egymáshoz.”

**140. Mikor szeretjük felebarátunkat úgy, mint magunkat?

Felebarátunkat akkor szeretjük úgy, mint magunkat, ha megtartjuk Jézusnak e parancsolatát: „Amiket akartok, hogy cselekedjenek nektek az emberek, ti is cselekedjétek nekik.”

Megjegyzés a 140-ik kérdéshez. Ez a kérdés szerény véleményem szerint szintén az V. osztályra maradhat. A III—IV. osztályos gyermek még csak konkrétan bír gondolkodni és ezért ezekben az osztályokban az ilyen általános kifejezések, mint: „amiket akartok, hogy cselekedjenek nektek” csak nehézséggel értethetők meg. Azután micsoda szórend ez? Ez a kérdés szerény véleményem szerint így lenne helyesebb: „Amiről akarjátok, hogy nektek megtegyék az emberek ti is tegyétek meg nekik”.

****141. Miért kell minden embert szeretnünk?**

Minden embert szeretnünk kell, mert azt Isten parancsolja és mert minden ember Istennek képmása.

Megjegyzés a 141-ik kérdéshez. E kérdés két részből áll: Minden embert szeretnünk kell, 1. mert azt Isten parancsolja, 2. mert minden ember Istennek képmása. Az első rész evidens mindenki előtt, aki a főparancsokat tudja, e rész megtanulása tehát csak memoriaterhelés. A második rész ellenben a gyermek előtt egyáltalában nem evidens, bizonyító erőt tehát benne a kérdésre nem talál. Ugyanis a) csak nagynehezen érti meg, hogy miképpen képmása az ember az Istennek, (v. ö. a Kis Katekizmus 47. és 48-ik kérdésével, melyek megtanítása azért nehéz, mert a gyermek *nem bírja* az ott kifejezett hasonlatosságot *elképzelni*. Hasonló az eset a 38. kérdésnél is.) b) Egyáltalában nem érti meg, hogy miért kelljen valakit csupán azért, mert Istennek a képmása szeretni. E kérdést ezen okból az V. osztályra hagyom. De szerény véleményem szerint szerencsésebb volna így megfogalmazni: „Azért kell minden embert szeretnünk, mert azt Isten parancsolja és mert Isten is mindenkit szeret.”

142. Miért kell ellenségünket is szeretnünk?

Ellenségünket is azért kell szeretnünk, mert az is felebarátunk és mert Krisztus Urunk külön megparancsolta, hogy szeressük ellenségeinket.

*Krisztus Urunk így szólt: Szeressétek ellenségeiteket, jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnék és imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóikért“. Midőn a kereszten függött így imádkozott ellenségeiért: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek“.

Pl. Szt. István vértanu.

143. Mivel mutatjuk meg különösen, hogy szeretjük felebarátunkat?

Hogy szeretjük felebarátunkat, azt különösen az irgalmasság testi és lelki cselekedeteivel mutatjuk meg.

*Az *irgalmasság testi cselekedetei* ezek: 1. Éhezőknek ételt adni, 2. szomjazóknak italt adni, 3. szegényeket ruházni, 4. utasoknak szállást adni, 5. rabszolgákat kiváltani, 6. betegeket látogatni, 7. halottakat eltemetni.

Pl. Magyarországi szent Erzsébet, Páli szent Vince. Ábrahám. Az irgalmas testvérek.

*Az *irgalmasság lelki cselekedetei* ezek: 1. a bűnösöket meginteni, 2. tudatlanokat tanítani, 3. kételkedőknek jótanácsot adni, 4. szomorúakat vigasztalni, 5. bántalmakat békével tűrni, 6. ellenünk vétetteknek megbocsátani, 7. élőkért és holtakért imádkozni.

Pl. Kér. János. Szal. szent. Ferenc. Jézus szent. gyermekségének egyesülete.

*Jézus így szólt: „Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek“.

Intelem. Az Úr Jézus azt mondja: „Amit egynek ezen legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtetek“. (Máté 25. 40). Tartsd ezt eszedben és amikor alkalom van rá tégy jót felebarátoddal.

Megjegyzés a 143-ik kérdéshez: Az V. osztályban nem kívánom az irgalmasság testi és lelki cselekedeteinek elsorolását. Elég annak a két-három irgalmassági cselekedetnek a megemlítése, melyek ma is gyakorlatibb jellegűek. A rabszolgák kiváltását egyszerűen elmellőzöm, — megmagyarázása igen sok időt kívánna.

B.) A közlendő új fogalmak.

— Jóakaró — irgalmasság testi és lelki cselekedete — lelkünk üdvössége — ideigtartó dolgok — Isten képmása.

C.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. Emlékeztek még miről tanult Theophil és Júdás? Ugye a főparancsról. Hogyan mondotta el Jézus a főparancsot? (valaki elmondja:)

Csakhogya törvénytudó fővább kérdezte Jézust: „De kicsoda az én felebarátom”?

Célkitűzés: Ma arról fogunk tanulni, hogy kicsoda a mi felebarátunk.

I. Előterjesztés. A törvénytudó akiről a múlt órán szó volt megkérdezte Jézust: kicsoda az én felebarátom? A törvénytudónak Jézus így felelt: Egy ember Jeruzsálemből Jerichóba ment és rablók közé jutott. Azok kifosztották és megsebesítve félholtan ott hagyták. Történt, hogy egy zsidó pap jött az úton, meglátta őt és elment mellette. Hasonlóképen egy levita is, vagyis egy ministráns féle. Egy szamaritánus is arra utazott és amint meglátta, megkönyörült rajta, bekötözte sebeit és orvosságul olajat és bort öntött azokba. Aztán föltette szamarára, a vendéglőbe vitte és ápolta. Másnap két tizest adott a gazdának és így szólt: „Viseld gondját és amit még ráköltesz megadom neked amikor visszatérek.”

Miután Jézus ezt a példabeszédet elmondotta, megkérdezte a törvénytudót: „Ki volt a felebarátja annak, aki a rablók közé jutott?” A törvénytudó azt felelte: „Aki irgalmasságot cselekedett vele;” Jézus pedig így szólt: „Menj és te is hasonlóképen cselekedjél!”

(Szemléltetés a bibliában levő képről.)

Visszakérdezés.

II. Kifejtés. 1.—139. Aki minket szeret, az ugye a mi barátunk, az nekünk jót akar, az nekünk jóakarónk, azt mi is szeretjük. Hogy a barátokat, a jóakarókat szeretni kell, azt nem is kell parancsolni. A zsidók azt mondták, hogy csak aki nekünk jót akar, csak a jóakarónk a mi felebarátunk, csak a jóakarónkat kell szeretni. Csakhogya zsidóknak nem volt igazuk, épen erre tanított meg minket Jézus.

Akit a rablók kiraboltak, az zsidó ember volt. A szamari-

tánusok is egy nép volt, amely a zsidóknak ellensége volt. Az a szamaritánus látta azt a kirabolt zsidót az úton feküdni és annak ellenére, hogy ellensége volt mégis jót tett vele. Így mutatta meg a szamaritánus, hogy minden ember a mi felebarátunk, akár jó-akarónk, akár ellenségünk. — Tehát ki a mi felebarátunk?

2.—142. Mit mondott Jézus a törvénytudónak utoljára?: „Menj és te is hasonlóképen cselekedjél.” Mit parancsolt e szavakkal? Azt, hogy a törvénytudó is tegyen jót ellenségeivel, úgy amint az a szamaritánus. Az ellenség is a mi felebarátunk, azért azt is szeretni kell. Azután Jézus ezt még külön is megparancsolta, amikor a törvénytudóhoz így szólt: „Menj és te is hasonlóképen cselekedjél”. — Tehát ellenségünket is szeretnünk kell, mert az is felebarátunk és mert Krisztus Urunk külön is megparancsolta, hogy szeressük ellenségeinket. — Tehát miért kell ellenségünket szeretnünk?

3.—143. Mivel mutatta meg a szamaritánus, hogy felebarátját szereti? Ugye jót tett vele. Megsajnálta és segített rajta. Ha mi valakit megsajnálunk és segítünk a baján, akkor azt mondjuk, hogy irgalmasságot cselekszünk vele. Hogyan cselekedett irgalmasságot a szamaritánus? Hát Theophil? Ki emlékszik még? Ugye kenyeret és könyvet adott Lázárnak! A szamaritánus irgalmassága és Theophil-é mikor kenyeret adott minek használt? A testnek vagy a léleknek? Ugye a testnek. Azért ezt úgy hívjuk, az irgalmasság testcselekedete. Amikor Theophil Lázárnak a könyvet adta, ez Lázár lelkének használt, mert Lázár abból tanulhatott és ezáltal okosabb lett. Amikor Theophil Júdásnak megmagyarázta, hogy hogyan kell Istent szeretni, — amikor Júdást tanította, ez is Júdás lelkének használt. Ezt azért az irgalmasság lelki cselekedetének nevezzük. Hogyha tehát mi felebarátunkat szeretjük azt az irgalmasság testi és lelki cselekedeteivel mutatjuk meg. Tehát mivel mutatjuk meg különösen, hogy szeretjük felebarátunkat? (Az V-ik osztályban még elsorolunk néhány irgalmassági cselekedetet.)

4.—**138. Theophil, — ugye emlékeztek még, — elszaladt a templomba és ott hagyta katonáit. Miért? Mert nem akarta megbántani Istent. Mert nem akart bünt elkövetni. Jobban szerette lelkének tisztaságát, mint katonáit. Azt mondjuk, hogy lelkének üdvével többet törődött, mint katonáival. Miért? Mert a jó cselekedetet a lélek a halál után magával viszi a mennyországba, de a katonákat nem, azok csak *egy ideig jók*, addig amíg az ember él. Mindazokat a dolgokat, melyek csak addig jók nekünk, amíg élünk, ideigtartó dolgoknak nevezzük. Aki tehát lelkének üdvösségével többet törődik, mint ideigtartó dolgokkal, az helyesen szereti önmagát. Mikor szeretjük magunkat helyesen?

5.—**140. Örült Lázár a kenyérnek? Hát a kenyérnek? Örült az a szegény sebesült zsidó ember, — akiről ma tanultunk, — az ápolásnak? Ugye igen, mert az neki jó volt, mert az neki jól esett. Szeretnétek ti is, ha veletek, valaki ilyen jót tenne? Ugye igen! Látjátok, ha tehát azt akarjátok, hogy veletek jót tegyenek

az emberek, ti is tegyetek jót az emberekkel. Amit akartok, hogy cselekedjenek nektek az emberek, ti is azt cselekedjétek nekik. Ha ezt teszitek, akkor úgy szeretitek felebarátotokat, mint magatokat. Vagyis mikor szeretjük felebarátunkat, úgy mint magunkat?

6.—**141. Miért tett a szamaritánus jót azzal az emberrel, aki a rablók közé jutott? („Mert felebarát volt” fogják a gyerekek mondani.) De miért kell a felebarátokat szeretni? Mert Isten is minden embert szeret és az Úr Jézus mindenkiért meghalt a kereszten. De miért szereti a jó Isten az embereket? Mert az ember Istenhez hasonlít, azt mondjuk az ember Isten képmása. Ki tudja hogyan hasonlít az ember Istenhez? Tehát minden embert szeretnünk kell, mert azt Isten parancsolja és mert minden ember Istennek képmása. Tehát miért kell minden embert szeretnünk?

Összefoglaló kikérdezése a tanult kérdéseknek.

Lecke: III. oszt.-nak 139, 142, 143.

IV. „ „ Bibl. 70, Kat. 139, 142, 143.

V. „ „ 138, 139, 140, 141, 142, 143 és néhány fontosabb csillaggal jelölt jegyzet.

III. Alkalmazás. Hogyan bírnátok ti is a felebaráti szeretetet gyakorolni? — Ugyanúgy, mint Theophil:

1. Ha valakinek még megvannak a tavalyi könyvei és azok sem neki, sem kisebb testvéreinek már nem kellene, adja oda egy szegény gyermeknek, akinek nincsen.

2. Ha valakinek van uzonnája és lát egy szegény gyermeket, akinek nincsen, ossza meg a magáét vele.

3. Ha valaki megtakarított egy kis pénzt magának, adjon egy pár fillért belőle a szegény koldusnak a templom kapujában, ha vasárnap, a mikor majd misére megy, ott látja őt. Ez mind az irgalmasság testi cselekedete lesz.

4. Van nagyon sok gyermek és nagyon sok nagyember is, akinek a szíve kemény, mint a kő: nem szeretik Istent. Ezekkel is tehettek jót, nagy jót! Úgy néha imádkozzatok a kőszívű emberekért és gyermekekért, hogy a jó Isten puhítsa meg azok szívét.

Azért most mindjárt imádkozzunk érettük: „Mi Atyánk” stb.

*

Leányiskolában elő lehet az egészet adni ugyanúgy, mint a fiúknál, csak épen a neveket kell megváltoztatni.

*

Óra végén, ha még van idő, szóba hozzuk Theophil 9. és 10. törvényét. Nem akarjátok úgye, hogy bosszantsanak? Senki sem szereti, hogyha bántják. Theophil nem is bántott senkit. Miért nem? Mert magában mindig azt mondogatta, különösen akkor, hogyha nagyon szeretett volna bántani valakit: „Amit nem akarsz magadnak, te se tedd másnak.”

Theophil segített Lázárnak. Miért? „Mert szerette?” — Igaz ezért is, de másért is. Theophil segített neki, mert tudta, hogy

aki felebarátjának segít, az Istennek segít, az embereken segíteni, az Istennek segíteni pedig Theofil nagyon szeretett.

Fiúk! Nekem is kellene egy kis segítség! Ki akar nekem segíteni? Hű de sokan jelentkeznek! Ugye szerettek nekem segíteni? Pedig látjátok Istennek segíteni sokkal jobb, mint nekem, mert a jó Isten mindent megjutalmaz. Azért aki a felebarátjának segít, az örüljön, mert akkor Istennek segített az embereken segíteni és Isten a jóért jobbat ad.

3. ÓRA.

Bűnről általában.

A.) A katekizmusi anyag.

Megjegyzés: Miért térek át a főparancsolatról a bűn tárgyalására? Miután a gyermek az előző két órán a főparancsolattal megismerkedett, megtanulta azt, hogy a főparancsolat minden parancsolatot magában foglal. Azt azonban, hogy miért van ez így, akkor még nem értette. A gyermek gondolatvilágában ezen tátongó úrt töltöm ki a mai óra bevezetésében, amikor a főparancsolatról rávezetem a tíz parancsolatra. De a tíz parancsolat részleges fejtegetésébe most még nem bocsájtkozhatom, mert a III-ik osztályos gyermekek a bűnnel és az erénnyel, vagyis olyan alapfogalmakkal, melyekre továbbiakban sűrűn lesz szükség, még nincsenek tisztában. A II-ik osztályból ugyanis erre vonatkozólag csak igen kúszált fogalmakat hoznak magukkal. Ezért szükséges a parancsolatok tárgyalása előtt a bűnnel, annak következményeivel, az erénnyel sőt a megszentelő kegyelemmel is foglalkozni. A logika is azt kívánja, hogy az általános rész a részletes előtt legyen, és azért a IV. és V. osztályban is megállja a helyét ez az anyagátargyalási sorrend.

217. Ki követ el bűnt?

Bűnt az követ el, aki tudva és akarva nem engedelmeskedik az Isten parancsolatának.

* Isten részint maga nyilatkoztatta ki parancsolatait, részint az anyaszentegyház által adja tudtunkra, hogy mit kíván tőlünk.

218. Hányféleképpen követhetünk el bűnt?

Bűnt négyféleképpen követhetünk el: 1. gondolatlan és kívánsággal, 2. szóval, 3. cselekedettel, 4. a jónak elmulasztásával.

* A jónak elmulasztásával az vétkezik, aki nem tesz meg valamit jót, amit pedig meg kellene tenni.

Megjegyzés: E kérdésben logikai hiba van, amelynek átugrása a gyermeknek érthetetlen és nehéz. A bűnt ugyanis a kérdés szerint *négyféleképpen* követhetjük el és mégis ötfélét sorolta-

tunk fel vele, mert a gondolatot és a kívánságot semmiképen sem tudja a gyermek egy kategóriába sorozni. Szerintem e felelet így lenne helyes: bűnt ötféleképen követhetünk el: 1. gondolattal, 2. kívánsággal, 3. szóval, 4. cselekedettel és 5. a jónak elmulasztásával.

219. Egyformán súlyos-e minden bűn?

Nem minden bűn egyformán súlyos; vannak nagy, vagyis *halálos* bűnök és vannak kisebb, vagyis *bocsánatos* bűnök.

220. Ki követ el halálos bűnt?

Halálos bűnt az követ el, aki fontos dologban tudva és akarva nem engedelmeskedik az Isten parancsolatának.

223. Ki követ el bocsánatos bűnt?

Bocsánatos bűnt az követ el, aki kisebb dologban vagy nem egészen tudva és akarva nem engedelmeskedik az Isten parancsolatának.

* A kisebb bűnöket azért nevezzük *bocsánatos* bűnöknek, mert azok nem veszik el a megszentelő kegyelmet és azért könnyebben bocsáthatók meg, szent gyónás nélkül is, t. i. bánat, jócselekedetek és ideigtartó büntetések elszenvedése által.

Megjegyzés: E kérdés a mondandót olyan nagyon összezavarítja, hogy a gyermek azt abból kifejtteni sehogyan sem képes. Bocsánatossá egy bűn ugyanis kétféleképpen lesz: vagy 1. a *parvitas materiae*, vagy a *res minoris momenti* tesz valamely bűnt bocsánatossá és akkor ez lehet *cum plena advertentia*, vagy 2. valamely *peccatum in re magni momenti* lesz bocsánatossá *semiplena advertentia* vagy a teljes *deliberatio* hiánya folytán. E két esetben megfelelően e kérdést így vélem helyesen megfogalmazni?

Bocsánatos bűnt az követ el 1. aki kisebb dologban tudva és akarva vagy 2. fontos dologban, de nem egészen tudva és akarva nem engedelmeskedik Isten parancsolatának.

(A harmadik eset: „kis dologban nem egészen tudva és akarva” oly világosan bocsánatos bűn, hogy azt külön megemlíteni nem tartom szükségesnek.)

B.) A közlendő új fogalmak.

A bűn és kellékei: tudva, akarva és engedetlenség Istennel szemben.

A bűn ötféle faja.

A halálos és bocsánatos bűn és ezek kellékei.

C.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés: A múlt órán a legnagyobb parancsról tanultunk, amelyik a többit is magába foglalja. Melyik ez a legnagyobb parancs?

Aki Istent minden fölött szereti, úgy ahogy azt a főparancsolat megparancsolja, amint azt Theophil is tette, az mindig azon gondolkodik, hogy miképpen csinálhatja Istennek örömet, nem pedig szomorúságot. Mivel pedig minden, ami rossz, Istennek szomorúságot csinál, azért, aki Istent szereti, sohasem rossz.

Hogy pedig mi egészen pontosan megtudjuk, hogy mivel tehetünk Istennek örömet és mivel szomorúságot, külön parancsolatokban megmondotta nekünk Isten, hogy mit tegyünk és mit ne tegyünk. Isten tíz ilyen parancsolatot adott nekünk. Melyek azok? Ki tudja? Mond el ezt a tíz parancsolatot N. N.!

Aki ezeket a parancsokat nem tartja meg, az bünt követ el.

Célkitűzés: Ma a bűnről fogunk tanulni.

I. Előterjesztés. Egy vasárnapon reggel így szólt Júdához az ő atyja: „Fiam nekem most el kell mennem. Ma vasárnap van, azért ne feledd el a szent misét!” És Júdás atyja elment. Júdás egyedül maradt és el kezdett fegyvereivel játszani. Volt neki csákója, trombitája, kardja, puskája, csak épen egy szurony hiányzott még. „De jó lenne egy szurony” — gondolta magában —, „Ha az a pénz, amit tegnap este apám a szekrénybe tett az enyém lehetne, vehetnék magamnak egy szuronyt. De hátha ki lehet a szekrényt nyitni és abból annyi pénzt kivenni, amennyi nekem kéne, hogy egy szuronyt vehessek? Nem is kéne sok. Csak 4 pengő”. Júdás odament a szekrényhez és próbálgatta az ajtót nyitogatni. Csakhogy az nem akart felnyíl. Júdás megharagudott, rángatni kezdte a szekrény ajtaját és közben káromkodni kezdett. Szidta a jó Istent, gyalázatos dolgot mondott róla. A szekrény recseget, Júdás tovább rángatta, azután ropogott a szekrény ajtó. Júdás még egy nagyot rántott rajta, mire az felnyílt, de a zár kiszakadt az ajtóból. Júdás most kivett belőle 4 pengőt, azután betámasztotta az ajtót. De közben eltelt az idő és Júdás elmulasztotta a szentmisét.

A *visszakérdezést* intézzük Júdás négyféle bűnének megfelelően.

II. Kifejtés. 1.—217. Melyik parancsolatban tiltotta el Isten a lopást? Engedelmeskedett Júdás Isten VII. parancsolatának? Tudta Júdás, hogy a pénzt nem szabad elvinni? Akarta ő ezt elvenni? Júdás tudta, hogyha ő lop, akkor nem engedelmeskedik Isten VII. parancsolatának és mégis akart lopni. Ezért követett el bűnt, mert csak az követ el bűnt, aki tudva és akarva nem engedelmeskedik Isten parancsolatának. Tehát ki követ el bűnt?

2.—218. Júdás azon a vasárnapon több bűnt követett el.

a.) Először is kívánczozott atyjának a pénze után. Másnak a jó-

szágát ne kívánjad, mondja Isten X. parancsa. E parancsot tehát nem tartotta meg. b) Azután azon gondolkodott, hogy hogyan fog ő mostan lopni, ez is bűn volt. Tehát bünt követett el gondolattal, kívánsággal. Azután c) amiért a szekrény csak nehezen nyílt ki, káromkodott. Tehát bünt szóval is lehet elkövetni, d) mikor pedig a szekrény nyitva volt, lopott. Ezt a bünt kezével tette, ezt cselekedettel követte el és e) vasárnapon nem hallgatott szentmisét. Ha hallgatott volna, az jó lett volna. Ezt a jót elmulasztotta, vagyis bünt követett el a jónak elmulasztásával. Tehát hányféleképen követett el bünt?

Mi is négyféleképen követhettünk el bünt! Hogyan? Bünt négyféleképen követhetünk el, 1. gondolattal és kívánsággal stb.

3.—219. Júdás 4 pengőt lopott. Hátha csak 4 fillért lopott volna? Melyik lett volna nagyobb bűn? Látjátok nem minden bűn egyformán nagy, úgy mondjuk egyformán súlyos. Vannak nagy bűnök, ezeket halálos bűnöknek nevezzük és vannak kisebb bűnök, ezeket bocsánatos bűnöknek hívjuk. Tehát nem minden bűn egyformán súlyos; vannak nagy, vagyis halálos bűnök és vannak kisebb, vagyis bocsánatos bűnök. Tehát egyformán súlyos minden bűn?

4.—220. Tanultuk már, hogy bünt az követ el, aki tudva és akarva nem engedelmeskedik Isten parancsának. Egyik dolgot, amelyik kisebb rossz, Isten nem tiltja olyan szigorúan, mint amelyik nagyobb rossz. Az ilyen szigorúan megtiltott dolgokat *fontos dolognak* nevezzük. Hát aki ilyen fontos dologban: mint pl. 4 pengő ellopása, a szentmise elmulasztása, tudva és akarva nem engedelmeskedik Istennek az úgy, mint Júdás, halálos bünt követ el. Vagyis halálos bünt az követ el, aki fontos dologban, tudva és akarva nem engedelmeskedik Isten parancsolatának. Tehát ki követ el halálos bünt?

5.—223. Miért volt Júdás bűne halálos? a) Mert fontos dologban volt engedetlen, b) mert tudva és c) mert akarva volt engedetlen. Ha ezek közül egyik hiányzik, úgy a bűn már nem halálos, hanem csak bocsánatos. Ha pl. Júdás 4 fillért lopott volna tudva és akarva, ez csak bocsánatos bűn lett volna, mert ekkor hiányzott volna a fontos dolog és ő csak kisebb dologban nem engedelmeskedett volna Isten parancsának. Hogyha egy kicsi fiú lopta volna el a 4 pengőt, aki még nem tudja egészen, hogy ez milyen nagy bűn, az nem követett volna el halálos bünt. Azért az is csak bocsánatos bünt követ el, aki fontos dologban, de nem egészen tudva és akarva nem engedelmeskedik Isten parancsának. Bocsánatos bünt tehát az követ el, aki kisebb dologban, vagy nem egészen tudva és akarva nem engedelmeskedik Isten parancsolatának. Tehát ki követ el bocsánatos bünt?

Összefoglaló ismétlése a most tanult kérdéseknek úgyszintén a tíz parancsoltnak.

Lecke: 217, 218, 219, 220, és 223-ik kérdés, a III—IV. és V. osztályban egyformán.

III. Alkalmazás. Emlékeztek még, amikor Theophil ott hagyta a katonáit? Ugye Júdás nem hagyta volna azokat ott? Miért birt Theophil jó lenni és Júdás nem? Azért, mert amikor Theophilnak eszébe jutott a bűn, akkor mindig imádkozott, míg Júdás azt nem tette. Mit imádkozott Theophil? „Atyám szeretlek, add, hogy mindig jobban szeresselek!” Ha Júdás is így imádkozott volna, Júdás sem vétkezett volna. Próbáljátok meg ezentúl. Amikor majd eszetekbe jut egy bűn és ti azt nagyon szeretnétek elkövetni, imádkozzatok csak úgy, mint Theophil és meglátjátok, hogy akkor milyen könnyű lesz attól a bűntől tartózkodni.

*

Ezután egy kis megbeszélést tartok a gyermekekkel a közöttük előforduló egyes bűnökről és megbeszélem velük azokat a súlyosság szempontjából. Az ilyen megbeszéléseket legtanácsosabb kérdések feladása által vezetni pl. így: „Mondjatok nekem bűnöket! Melyik halálos ezek közül és melyik bocsánatos? Miért gondolod, hogy az halálos? Vagy, hogy az bocsánatos? stb. Ha tévednek helyre igazítom.

Ezáltal megismerjük a gyermekek gondolatvilágát és ott igazítjuk ki azt, ahol az igazán kiigazításra szorul.

*

Leányiskolában bemutathatjuk Jezabelt, akinek mindene megvan, amit babájához kívánhat, csak épen a kis kocsija hiányzik még és ahhoz lopja el a pénzt anyja szekrényéből, melyet épen úgy tönkre tesz, mint Júdás. A kifejtést azután ehhez alkalmazzuk.

4. ÓRA.

A bűn következményei.

A.) A katekizmusi anyag.

1. A megszentelő malaszt működése.

247. Mit cselekszik Isten lelkünkben a megszentelő malaszt által?

Isten a *megszentelő malaszt* által a halálos bűnöktől megtisztítja és *megszenteli* lelkünket, gyermekeivé fogad s a mennyország örököseivé tesz minket.

* A megszentelő malaszt *természetfölötti életet* ad lelkünknek és szentté teszi azt. A megszentelő malaszt nélkül nem lehet üdvözülni. Pl. A menyekzős ruháról szóló példabeszéd.

248. Mikor kaptuk meg először a megszentelő malasztot?

A megszentelő malasztot akkor kaptuk meg először, amikor megkereszteltek minket.

249. Meddig marad a megszentelő malaszt az ember lelkében?

A megszentelő malaszt addig marad az ember lelkében, míg halálos bünt nem követ el.

Intelem. A megszentelő malaszt legdrágább adománya Istennek. Légy kész akármi mást inkább elveszteni, mint Istennek kegyelmét.

2. A bűn következményei.

221. Miért kell a halálos bünt mindenképen elkerülnünk?

A halálos bünt azért kell mindenképen elkerülnünk, mert azzal súlyosan megbántjuk az Istent, magunknak pedig a legnagyobb kárt okozzuk.

222. Milyen kárt okozunk magunknak a halálos bűnnel?

A halálos bűnnel 1. elveszítjük Isten megszentelő kegyelmét és a mennyországot, 2. ideigtartó és örök büntetést vonunk magunkra.

* A nagy bűnöket azért nevezzük *halálos* bűnöknek, mert elveszik a megszentelő kegyelmet és így kioltják lelkünk természet-fölötti *életét* és örök *halált* okoznak a pokolban.

Pl. vétkes angyalok. Az összülök.

Megjegyzés: A 222-ik kérdésben ez áll: 1. elveszítjük Isten megszentelő kegyelmét. Isten neve itt csak zavart okoz. „Hogyan — kérdi a gyermek — nem a magunkét veszítjük el?” A „kegyelmét” szó is zavar, mert másutt a „malaszt” szó áll. A gratia úgyis nehéz fogalom a gyermek részére, fölösleges megnehezíteni neki a dolgot szinoním szavak által.

Azt mondja továbbá e kérdés:

„Ideig tartó büntetést vonunk magunkra.” „Vonunk magunkra” helyett egyszerűbbnek tartom: „Szerzünk magunknak.” A 222-ik feleletet tehát így fogalmaznám meg: A halálos bűnnel 1. elveszítjük a megszentelő malasztot és a mennyországot, 2. ideigtartó és örök büntetést szerzünk magunknak.

224. Miért kell a bocsánatos bűnöktől is óvakodnunk?

A bocsánatos bűnöktől is azért kell óvakodnunk, mert 1. azok is megbántják az Istent és lassankint nagy bűnökre visznek; 2. mert ideig tartó büntetéseket hoznak ránk.

Intelem. „Életednek teljes napjaiban elmédben legyen az Isten és óvd magadat, hogy valaha bűnbe ne egyeznél. (Tóbiás 3, 6.)

B.) A közlendő új fogalmak.

A megszentelő malaszt és annak működése a lélekben. (A többi kérdésben új fogalom nincs.)

C.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. A mult órán azt tanultuk, hogy Júdás hogyan és hanyféleképen követte el a bűnt, mostan

Célkitűzés: azt fogjuk megtanulni, hogy mit csinál a bűn az ember lelkében.

I. Előterjesztés. Egy este, miután Theophil ágya előtt letérdelt és esti imáját elvégezte, lefeküdt, elaludt és álmodott. Álmában látta a maga lelkét. Theophil, mint tudjátok, jó fiú volt és ezért lelke fehér volt, mint a hó és fényes, mint a nap. Hófehér ragyogó lelkét pedig egy nagyon szép aranyos korona díszítette, a megszentelő malaszt koronája, amelyet ő még akkor kapott, amikor megkeresztelték. Amikor Theophil fehér és ragyogó lelkét meglátta, először csodálkozott, azután nagyon örült, annyira örült, hogy örömeiben elfelejtett sírni, és akármekkora baja is támadt ezentúl, Theophil mindig csak örült, mert gyönyörű szép lelkét nem tudta elfelejteni. Nem is érzett ezentúl semmiféle fájdalmat, mert az öröme szép lelke miatt nagyobb volt, mint a legnagyobb fájdalom. És mégha a villamos a lábát gázolta volna is le, még akkor sem sírt volna, akkora volt az öröme szép lelke miatt. De Theophil még tovább is álmodott. Azt álmodta tovább, hogy szabad volt neki a mennyországba is bemenni, ahol nagyon sok angyallal találkozott, akik mind köszöntötték őt és azt mondták neki: „Üdvözlégység égi herceg” vagy pedig, hogy „üdvözlégység Istennek gyermeke.” De szép is volt a mennyországban! Az angyalok szépen játszottak Theophillal.

Amikor Theophil reggel felébredt, örömeiben ugrándozott. Ezentúl mindig szép lelkére gondolt és azért lassan büszke lett arra, hogy neki ilyen szép lelke van. Ez a büszkeség már egy kis bocsánatos bűn volt. Ez a büszkeség pedig Theophil lelkében lassan nőni kezdett úgyannyira, hogy itt-ott már engedetlen is kezdett lenni, amiért már szülei sem szerették annyira.

Egy vasárnap Theophil a templomba ment. Útközben megint találkozott Júdással, aki azzal a nagy labdájával megint a vásártérre ment játszani. Júdás azt kiáltotta Theophil felé: „Jer velem a vásártérre, úgyis az egész héten esett az eső, legalább ma játszhatunk.” Theophilnak eszébe jutott a szentmise, de gondolta nem lesz olyan nagy baj, ha egyszer játszani megy mise helyett és hallgatott Júdás szavára és elment vele játszani. Egész délelőtt játszottak csak délre jöttek vissza.

Este Theophil fáradtan és rosszkedvűen feküdt le és miután elaludt megint álmodott. Megint a lelkéről álmodott és megint látta azt, de az most már nem volt fehér, hanem fekete és nem volt fényes, hanem sötét. Úgy nézett ki, mintha összeégett volna, mintha rothadt lett volna, megégette és megrothasztotta a halálos bűn, a fényes korona pedig, a megszentelő malaszt koronája nem volt már rajta. Gondolta magában elmegy a mennyországba az angyalokhoz, azok talán majd megvizsgálják, de mikor odaért,

azok nem akartak vele szóba sem állani, hanem elzavarták. „Te már nem vagy többé Istennek a fia, sem égi herceg — mondták — itt már nincsen keresni valód, menj a pokolba, ott van a helye az ilyen csúf lelkeknek“. És Theophil lelke el kezdett esni, lefelé esni az égből és esett — esett egészen a pokolig. Ott aztán mindenki ütötte és verte, csúfolta és szidta annyira, hogy Theophil el kezdett sírni, annyira sírni, hogy most meg elfelejtett a sírástól nevetni és többé nem is bírt nevetni, akármilyen szépet is mondtak neki. Mikor reggel felébredt akkor is sírt és beteg is volt, mert meghült a mezőn játék közben.

Ettől kezdve mindennap kérte a jó Istent, engedje őt meggyógyulni, hogy megint gyónhasson. Százszor is mondtotta napjában: „oh bárcsak gyónhatnék már“. Azután meggyógyult és elment gyónni és azután soha többé halálos bünt nem követett el és nagyon engedelmes fiú lett.

A *visszakérdezést* intézzük e négy pontnak megfelelően 1. Theophil első álma; 2. a) lejtőrelépése és b) elbukása, 3. második álma; és 4. javulása.

II. Kifejtés. 1. — 247. a) Theophil lelke fehér volt, mint a hó, — egészen tiszta volt, — egyetlen egy bűn sem volt rajta, sem az eredeti bűn, sem más halálos bűn! Isten a megszentelő malaszt által a halálos büntől megtisztította Theophil lelkét. A halálos bűn és a megszentelő malaszt nem férnek egyszerre a lélekre, vagy az egyik van ott, vagy a másik. De Theophil lelke nemcsak fehér volt, mint a hó, hanem fényes is. Fényessé is a megszentelő malaszt tette. És mert Theophil lelke olyan fényes volt azért szent volt. Amelyik lélek szent, az fényes, mint a nap. Vagyis Isten a megszentelő malaszt által a halálos büntől megtisztította és megszentelte Theophil lelkét.

b) Hogyan nézett ki a megszentelő malaszt? Ugye úgy, mint egy korona. Theophil lelkét a megszentelő malaszt gyönyörű koronája díszítette. Korona a királyok fején szokott lenni és még a királyok gyermekeinek, a hercegeknek a fején is. Theophilnak is azért köszöntek úgy az angyalok: „Üdvözlégy Istennek gyermeke“, meg úgy is, hogy „Üdvözlégy égi herceg“, mert korona volt a lelkén, a megszentelő malaszt koronája. Akinek a megszentelő malaszt koronája van a lelkén, azt Isten gyermekévé fogadja. Isten tehát a megszentelő malaszt által gyermekévé fogadta Theophilt.

c) Ha Theophil akkor, amikor a megszentelő malaszt koronája volt a lelkén meghalt volna, a mennyországba jutott volna, a mennyországot kapta volna, a mennyországot örökölte volna, mert aki Istennek gyermeke, az a halál után azt örökli, ami az Istené, vagyis a mennyországot. Isten tehát a megszentelő malaszt által a mennyország örökösévé is tette Theophilt.

De mindez a sok szép dolog nemcsak Theophillal történik, hanem mindenkivel, akinek Isten a megszentelő malaszt koroná-

ját adja. Tehát mit tesz Isten lelkünkben a megszentelő malaszt által?

2.—248. Mikor kapta Theophil ezt a gyönyörű szép koronát? Megsúgom azt is nektek. Akkor kapta, amikor megkeresztelték. Mert amikor az embert megkeresztelik, akkor lelke fehér lesz, mint a hó és fényes mint a nap, mert Isten akkor reá teszi a lélekre a megszentelő malaszt koronáját. De fiúk! Most kérdezek ám tőletek valamit! Ti is megvagytok keresztelve? Igen! — De fiúk akkor ti is égi hercegek lettetek ám! — Igen bizony! Mert mi is akkor kapjuk meg a megszentelő malasztot legelőször, amikor megkeresztelték minket. Tehát mikor kaptuk meg először a megszentelő malasztot?

3.—249. És meddig maradt a megszentelő malaszt Theophil lelkén? Ugye addig, amíg a halálos bünt el nem követte. A mi lelkünkön is csak addig marad a megszentelő malaszt, míg halálos bünt el nem követünk! Tehát meddig marad a megszentelő malaszt az ember lelkében?

4.—222. a) Mi történt Theophil lelkével, mikor a halálos bünt elkövette? Elmondom nektek. A halálos bűn, olyan, mint egy nagy tüzes láng, az megégeti, megpörköli az ember lelkét és attól az ember lelke meg is rothad és meg is romlik, a megszentelő malaszt koronája pedig leesik róla. Akinek pedig nincsen a lelkén a megszentelő malaszt, annak nem szabad többé a mennyországba sem bemenni, az elveszti a mennyországot is. Ezért zavarták el Theophilt az angyalok a mennyországtól. A halálos bűnnel tehát elveszítjük a megszentelő malasztot és a mennyországot. De még más baj is történik.

b) Mikor az angyalok elzavarták Theophilt a mennyországból akkor ugye elkezdett esni — esni — esni, egészen meddig esett? Egészen a pokolig. Ez a büntetése a halálos bűnnek. A pokol. És aki egyszer odajutott, annak onnan többé nem lehet kijönni, mert a pokol büntetése örökké tart, az örök büntetés. Theophil azonkívül, mert mint emlékeztek nem ment misére, hanem a mezőn labdázott, még beteg is lett. Ez is büntetése volt az ő bűnének, de ez a büntetés nem tartott örökké, mert Theophil nemsokára meggyógyult. Theophil tehát a halálos bűnnel kétféle büntetést szerzett magának: olyat amely csak egy ideig tartott, a betegséget, ezt ideig tartó büntetésnek nevezzük és olyat amely örökké tartott volna, ha Theophil meghalt volna, ezt örök büntetésnek hívjuk. A halálos bűn nekünk is ugyanilyen kárt okoz. Tehát milyen kárt okozunk magunknak a halálos bűnnel?

5.—221. Ezekből láthatjátok, hogy miért kell a halálos bünt mindenképpen elkerülni. Nemcsak azért, mert azzal nagyon megszorítjuk és súlyosan megbántjuk a jó Istent, hanem azért is, mert azzal magunknak a legnagyobb kárt okozzuk. Elveszíteni a megszentelő malasztot és a mennyországot és ahelyett bejutni a pokolba ez a legnagyobb kár, ami egy embert csak érhet. Ezért

kell a halálos bünt mindenképen elkerülni. Miért kell tehát a halálos bünt mindenképen elkerülni?

6.—224. a) Theophil rosszasága a büszkeségnél kezdődött, vagyis egy bocsánatos bűnnel. Ezzel a bocsánatos bűnnel már megbántotta a jó Istent és ez a bocsánatos bűn vitte őt lassankint a halálosra. Velünk is így történik. A bocsánatos bűnöktől azért kell tehát óvakodnunk, mert azok is megbántják az Istent és lassankint a nagy bűnre visznek.

b) De azért is kell azoktól óvakodni, mert sok ideig tartó büntetést hoznak reánk. Theopilra is hoztak: 1. Szülei már nem szerették annyira és 2. ha ezekkel a bűnökkel halt volna meg, a tisztító tűzben kellett volna szenvednie. Ezek ugye csak ideig tartó büntetések, mert nem tartanak örökké, de azért nagy büntetések. Tehát miért kell a bocsánatos bűnöktől is óvakodnunk?

Összefoglaló ismételése az épen tanult kérdéseknek.

Leckére lesz a 247, 248, 249, 221, 222 és 224-ik kérdés a III—IV. és V. osztályban egyformán. —

III. Alkalmazás. Egyszer régen amikor megkereszteltek titeket, a ti lelketek is olyan szép lett, mint Theophilé, hófehér és tiszta minden bűntől, ragyogó, fényes és egészen szent. Akkor a ti lelketeken is rajta volt a megszentelő malaszt koronája, akkor ti is égi hercegek lettetek, Istennek fogadott fiai. Ha most a jó Isten egy ilyen fehér és ragyogó lelket megmutatna, akkor mi is elfelejtenénk sírni és akármilyen baj történne is velünk nem bírnánk már sírni, mert azt a szép lelket nem bírnánk többé elfelejteni és mindig csak arra gondolnánk.

De ha valaki halálos bünt követett el, akkor annak a lelkében nagy baj történt, az elvesztette a megszentelő malaszt gyönyörű szép koronáját, az már nem Istennek a fogadott gyermeke, hanem arra bizony már a gonosz ördög vár a pokolban.

Hol lehet a megszentelő malasztot visszaszerezni? Mert ha el is veszítette azt valaki, még vissza szerezheti azt magának! Hol? A szent gyónásban. Azért adta nekünk az Úr Jézus a szent gyónást, hogy abban a megszentelő malasztot újra visszaszerezhessük magunknak. Na fiúk mit csináljunk? Ki fog legközelebb gyónni?

Nagyon szépen kérjük a jó Istent, hogy engedjen minket addig élni, amíg gyónni mehetünk. Ha pedig valaki jó volt és még a lelkén van a megszentelő malaszt koronája, akkor vigyázzon, hogy mindig megmaradhasson égi hercegnek, semmi áron se kövessen el tehát halálos bünt. Kisebb baj meghalni, mint halálos bünt elkövetni!

*

Leányiskolákban az egész órát ugyanígy leadhatjuk, csupán a neveket kell megváltoztatni.

*

Szerény véleményem szerint ez az egész évi hittanítás egyik

legfontosabb órája. Hogy mekkora véleményt bír magának a gyermek a megszentelő malasztól alkotni, attól függ az egész élete. „En Isten fogadott fia vagyok“, ez kell, hogy adja a legnagyobb öntudatot. Mindenféle öntudatról beszélünk. Cserkész öntudatról, kongreganista öntudatról, farkaskölyök öntudatról, szívgárdista öntudatról, csak az egyedüli örökértékű és örök dicsőséget nyújtó öntudatról, égi hercegségünk, Isten fogadott fiúságunk öntudatáról nem beszélünk, vagy csak igen keveset, pedig egyedül ezt az öntudatot adja Isten legnagyobb ajándéka a megszentelő malaszt. Azért mindenképen arra kell törekednünk, hogy a gyermekben ezt az öntudatot minél nagyobbra kifejlesszük, hogy minél nagyobb legyen benne a vágy Isten fogadott fiúságának állapota után. Ez okból ismétlem meg ezt az órát a maga egész terjedelmében úgy a IV. mint az V. osztályban is és nem vettem fel arra semmi más anyagot.

5. ÓRA.

A kísértésekről és a lelkiismeretről.

A.) A katekizmusi anyag.

229. Mi kísért minket a bűnre?

Bűnre 1. rosszrahajló természetünk; 2. a gonoszlélek; 3. a rossz emberek kísértenek minket.

Pl. Kain, Éva.

*A kísértésből csak akkor támad bűn, ha a rosszba beleegyezzünk, Isten megengedi a kísértést, hogy megmutathassuk jóakaratomkat és nagyobb érdemünk lehessen, ha a kísértést legyőzzük.

230. Hogyan győzhetjük le a kísértést?

A kísértést legyőzhetjük, ha *imádkozunk* és a kísértésnek *mindjárt kezdetben ellenállunk*.

*Ha kísértésben vagyunk, különösen jó keresztet vetni, Jézust segítségül hívni, valami okos dologgal foglalkozni.

231. Mi indíthat még a bűnre a kísértésen kívül?

A kísértésen kívül még a *bűnre vezető alkalom* is indíthat a bűnre.

*232. Mi lehet bűnre vezető alkalom?

Bűnre vezető alkalom lehet valamely személy, társaság, hely, játék és általában minden ami miatt könnyen vétkezhetünk, ha el nem kerüljük.

Pl. Szent Péter.

*Ha valamely dolog nagyon könnyen bűnbe visz minket, akkor bűnre vezető *közeli alkalomnak* nevezzük.

*A szentírás mondja: „Aki a veszedelmet szereti, elvesz abban“.

***233. Mi inti az embert bensőleg arra, hogy mit tegyen és mit ne tegyen?**

Az embert a *lelkiismeret* inti bensőleg arra, hogy mit tegyen és mit ne tegyen.

Intelem. Hallgass mindenkor lelkiismereted szavára; mert a helyes lelkiismeret által maga Isten int téged a jóra. Kerüld a bűnre vezető alkalmat, mint a mérges kígyót.

B.) A közlendő új fogalmak.

Kísértés, rosszraajló természet. Bűnrevezető alkalom. Lelkiismeret.

C). A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. A halálos bűn a legnagyobb rossz a világon, a bocsánatos bűn pedig igen nagy rossz és mégis van valaki, aki nagyon örül, ha mi ezt a nagy rosszat megteesszük és ez a valaki az ördög. Az ördög nagyon irigyi, ha mibennünk tiszta lelket lát és akkor örül, ha a mi lelkünk olyan, mint az övé, telve bűnnel. Az ő legnagyobb kívánsága, hogy mi mind halálos vagy legalább is bocsánatos bűnöket kövessünk el, épen ezért nem nyugszik, hanem éjjel-nappal járkal és iparkodik minket bűnre csábítani. Ezt úgy mondjuk: bűnre kísért minket.

Célkitűzés: Ma a kísértésről fogunk tanulni.

I. Előterjesztés. Egy csúnya esős napon miután Theophil lelkéjét megtanulta, leült magának csákót csinálni. Puskája, kardja már volt. Egyszer csak mikor már javában játszott, megszólalt édesatyja; „Fiam vidd el ezt a levelet a póstára”. Oly csúf volt az idő, hideg volt és az eső is esett, a csákó pedig már majdnem készen volt, úgy szeretett volna Theophil otthon maradni. Már épen azt akarta mondani „nem megyek”, mikor megszólalt lelkében egy hang: „Az engedetlenség bűn”. Erre Theophil hamar elmondotta kis imáját: „Atyám szeretlek, add, hogy mindig jobban szeresselek”, aztán parancsolt magának: a póstára mész. Felugrott vette a kalapját, kabátját, a levelet és szaladt a póstára.

Útközben egy kirakat mellett ment el, melyben mezítelen képek voltak. Az ördög mindjárt Theophil mellett volt és így sűgött a fülébe: „állj meg és nézd meg a képeket”. Theophil lelkében megszólalt a hang: „Szemérmétlent nézni bűn”. És újra elmondotta kis imáját: „Atyám szeretlek add, hogy mindig jobban szeresselek”, azután parancsolt magának; tovább mész: és tovább sietett.

A posta előtt találkozott Júdással. „Hová mész”? — kérdezte Júdás. „A póstára”, mondotta Theophil. „Nekem van 4 pengőm, neked adom a felét, ha azt mondod atyámnak, hogy találtuk”. „De jó lenne egy szurony a puskámhoz — gondolta Theophil — két pengőért vehetnék egyet”. És már majdnem azt mondotta: „jó

nem bánom, majd azt mondom", mikor lelkében újra hallotta a hangot: „hazudni bűn". Erre újra a mennyei Atyához fohászzkodott, azután parancsolt magának és beszaladt a postára.

Júdás pedig tovább ment a kirakathoz, ahol tudta, hogy azok a csúf, szemérmetlen képek vannak és megnézte azokat. Ő többször jött ide, hogy megnézzé azokat.

A *visszakérdezést* Theophil háromszoros kísértése és Júdás bűnbeesésének megfelelően intézem.

II. Kifejtés. 1.—229. Theophilt tehát háromszor kísértette valami a bűnre. Most meg fogjuk tanulni, hogy mi?

a) Először olyan nehezére esett neki az engedelmeskedés, úgy szeretett volna otthon maradni és tovább játszani. Nekünk is sokszor nehéz engedelmeskedni vagy az igazat megmondani vagy reggel pontosan felkelni. Hogy a jót megtenni nekünk olyan nehéz az onnan van, mert a természetünk az eredeti bűntől elromlott. Azt mondjuk, hogy rosszrahajló lett. Theophilt is a rosszrahajló természet kísértette bűnre. (Szómagyarázat: Hol van a mi természetünk? . . . Mibennünk van, a testünkben van.)

b) Másodszor pedig az ördög kísértette Theophilt a bűnre és pedig arra, hogy a szemérmetlen képeket nézze meg. Másodszor tehát őt nem a rosszrahajló természet, hanem a gonosz lélek kísértette bűnre.

c) Harmadszor Júdás akarta Theophilt hazugságra bírni. Ez rendesen úgy van. — Aki legyőzi a rosszrahajló természetét és a gonosz lelket, ahhoz a gonosz lélek rossz embereket küld, hogy azok kísértsék a bűnre. És emlékeztek még, a múlt órán elmondtam, hogy Theophilt végre mégis Júdásnak, a rossz fiúnak, a rossz embernek kísértése győzte le. Harmadszor tehát a rossz emberek kísértének a bűnre. Tehát mi kísért minket a bűnre?

2.—231. Júdás a postától tovább ment és megállott a szemérmetlen képek előtt. Ő tudta, hogy azok ott vannak és épen azért ment oda. És valahányszor odament, mindig megnézte azokat és így bűnt követett el. Ezek a képek voltak az ő bűnének oka. E képek miatt követte el a bűnt. Ami miatt mi bűnt követünk el, ha azt el nem kerüljük, azt bűnrevezető alkalomnak nevezzük. Theophilt a kísértés indította a bűnre, Júdást nem a kísértés, hanem a bűnre vezető alkalom. A kísértésen kívül, tehát mint láthatjátok a bűnrevezető alkalom is indíthat bűnre. Tehát mi indíthat még a bűnre a kísértésen kívül?

3.—*232. Júdásnak a kirakat volt a bűnrevezető alkalom, de más is lehet az. Bűnrevezető alkalom, lehet valamely személy, ha pl. minduntalan szemérmetlen dolgokat beszél vagy valamilyen társaság — több személy — kik bűnöket akarnak velünk elkövetni pl. fiúk, akik mindenkivel verekednek. Lehet valamely hely is bűnrevezető alkalom. Pl. a kocsmá is bűnrevezető alkalom azoknak, akik ott mindig berúgnak; lehet játék is, ha azzal bűnt követünk el és általában minden, ami miatt könnyen vétkezhe-

tünk, ha azt el nem kerüljük. Azért mondjuk: Bűnrevezető alkalom lehet valamely személy, társaság, hely játék és általában minden, ami miatt könnyen vétkezhetünk, ha el nem kerüljük. Tehát mi lehet bűnrevezető alkalom?

4.—*233. Theophilt, ha emlékeztek a kísértés idején mindig figyelmeztette, intette egy hang: „vigyázz ez bűn lesz, ezt ne tedd.” E belső hang minden emberben megvan és arra inti, hogy mit tegyen és mit ne tegyen. E hangnak a neve lelkiismeret.

Tehát mi inti az embert belsőleg arra, hogy mit tegyen és mit ne tegyen?

5.—230. Theophil azért győzhette le a kísértést, mert a kísértés ideje alatt imádkozott. A kísértést mi is legyőzhetjük és könnyen legyőzhetjük, ha kísértés idején imádkozunk és a kísértésnek mindjárt kezdetben — azaz amikor kezdődik — ellenállunk.

Tehát hogyan győzhetjük le a kísértést?

Összefoglaló ismétlés a most tanult kérdésekből.

Leckére lesz a III. osztály részére a 229, 230 és 231. kérdés a IV. és V. osztály részére azonkívül még a 232 és 233. kérdés is.

III. Alkalmazás. Amióta Ádám és Éva az eredeti bűnt elkövették, azóta minden ember természete rosszra hajlik, azaz nem szeret jót tenni, úgymint imádkozni, bőjtölni, tanulni, engedelmeskedni, szent misére járni, de szereti a bűnt, a lustaságot, a szemérmertlenséget, a verekedést a hazudozást és még más rosszat is. Csakhogy aki Istennek a gyermeke, az nem törődik a rosszrahajló természet szavával, hanem bátran és erősen legyőzi azt. Theophil sem akart a póstára menni, mikor az idő olyan csúnya volt és ő olyan szépen játszott, Theophil is szeretett volna mindennap reggel az ágyban egy kicsit nyújtózni, de ő nem hallgatott a rosszrahajló természetének a szavára, hanem elmondta a kis imáját: „Atyám szeretlek, add, hogy mindig jobban szeresselek” és ettől a kis imától mindig megerősödött és legyőzte a rosszrahajló természetét és nem követett el bűnt.

Próbáljátok csak meg! Ha a rosszrahajló természet titeket is bűnre akar csábítani, imádkozzatok úgy, mint Theophil és meglátjátok, hogy elbírjátok majd kerülni a bűnt és nem fogtok bűnt elkövetni.

Az ördögöt is így lehet legyőzni. Mikor a gonosz lélek minket bűnre csábít, mondjátok csak el, amit Theophil is mindig elmondott: „Atyám szeretlek, add, hogy mindig jobban szeresselek” és meglátjátok, hogy a gonosz lélek elfut és abbahagyja a kísértést és ti nem követitek el a bűnt.

A rossz gyermekeknél pedig csak erősebbek vagytok ti, akik a jó Istennek vagytok a fogadott fiai, akik égi hercegek vagytok. Csak nem fog egy égi herceg egy rossz gyermekre hallgatni! Ha az a rossz gyermek nem akar rátok hallgatni és jó lenni, akkor hagyjátok ott, fussatok el, ne álljatok vele szóba, nehogy nektek is olyan nagy bajt tegyen, amelyet Júdás Theophilnak tett, mikor elcsalta a szentmiséről a vásártérre játszani, és Theophil akkor

azért elvesztette a megszentelő malasztot. Emlékeztek még erre? Ugye szomorú történet volt!?

*

Leányiskolában előadhatjuk az egészet így, csupán Philotheával varrassunk baba ruhákat, mikor a postára kell mennie.

*

Ezután még mutassunk reá egyenkint azon bűnre vezető alkalmakra, melyeknek növendékeink leginkább ki vannak téve. Ilyenkor soha sem tanácsos pl. azt mondani, hogy ezt, vagy azt ne tegyék, mert akkor bizonyosan lesz néhány, aki azt épen azért megteszi, mert mi eltiltottuk, hanem hívjuk fel figyelmüket arra a veszteségre, mely minket ér, mikor a megszentelő kegyelmet elveszítjük és apelláljunk mindig az istenfiúi méltóságukra. Hívjuk fel figyelmüket a lelkiismeret-furdalás okozta szenvedésre is, hogy így önmagukon tapasztalják, hogy a bűn valami rossz.

6. ÓRA.

A jócselekedetekről és az erényekről.

A.) A katekizmusi anyag.

234. Mit kell még cselekednünk azonfölül, hogy a bűntől őrizkedünk?

Azonfölül, hogy a bűntől őrizkedünk, még jót is kell cselekednünk és arra törekednünk, hogy mindig jobbak és tökéletesebbek legyünk.

*Nem elég, ha a gyümölcsfának ágai nem szárazak, hanem gyümölcsöt is kell hoznia. Az Úr Jézus azt mondja: „Minden jó fa jó gyümölcsöt terem. Minden fa, amely nem hoz jó gyümölcsöt kivágatik és tűzre vettetik“.

Megjegyzés: E kérdés tartalma magától értetődik, azonkívül e kitétel: „hogyan mindig . . . tökéletesebbek legyünk“ nehézséget okoz a megértésnél. „Tökéletes“ egyike a legelvontabb fogalmaknak. De fölösleges a gyermeknek tökéletességről beszélni, örülhetünk, ha vallásosságot neveltünk bele. Ezért ezt a kérdést minden osztályban elhagyom.

***235. Melyek a jócselekedetek?**

A jócselekedetek azok, amelyek *Istennek* tetszenek.

236. Mivel cselekszünk Istennek leginkább tetsző dolgokat?

Istennek leginkább tetsző dolgokat azzal cselekszünk, ha a parancsolatokat megtartjuk, ha imádkozunk, bűjtőlünk és alamizsnát adunk.

Megjegyzés: E kérdés első fele magától értetődik. Második fele ellenben (ha imádkozunk, bőjtölünk és alamizsnát adunk), habár Tob. 12, 8-ból van véve, mégsem állítható ily kategorikusan, mert elképzelhető olyan eset, mikor vétkezik az, aki bőjtöl, — esetleg az is, aki alamizsnát ad, sőt az ima sem erény mindig, — mikor pl. a kötelesség — vagy az engedelmesség másfelé hív. Ezen okból ezt a kérdést is minden osztályban elhagyom.

***237. Mikor szereznek nekünk a jócselekedetek érdemet mennyországra?**

A jócselekedetek akkor szereznek nekünk érdemet a mennyországra, ha *Isten kegyelmében* vagyunk és jószándékkal végezzük azokat.

*A bűnös ember a jócselekedetekkel ideigtartó jutalmat érdemelhet és megszerezheti Istennek kegyelmét arra, hogy megtérjen.

Megjegyzés: A 237-ik kérdésben e kifejezés áll: „Isten kegyelmében vagyunk” A 222. és 54-ben „Isten kegyelmét”, a 283-ban a „megszentelő malaszt, állapotában vagyunk”, a 49-ben „megszentelő kegyelmét”, a 247-ben pedig a „gratia sanctificans”-t „megszentelő malaszt”-nak nevezi a katekizmus. Mennyi időt és fáradságot megkímélhetnénk, ha egységes terminológiával „megszentelő malaszt”-nak nevezné a katekizmus a „gratia sanctificans”-t.

***238 Mikor cselekszünk jószándékkal?**

Jószándékkal akkor cselekszünk, ha *Isten kedvéért* cselekszünk valamit.

*A jószándékot így indíthatjuk fel magunkban: „*Istenem, mindent a te dicsőségedre akarok cselekedni!*”.

239. Ki jó, vagy erényes ember?

Jó vagy erényes ember az, aki mindig kész jót cselekedni.

240. Melyek a legfőbb erények?

A legfőbb erények az *isteni erények*: a hit, a remény, a szeretet.

241. Miképen indíthatjuk föl magunkban az isteni erényeket?

Az isteni erényeket eképen indíthatjuk föl magunkban:

„Istenem hiszek tebenned, mert örökké igazmondó vagy!”

„Istenem, remélek tebenned, mert végtelenül hú és irgalmas vagy!”

„Istenem, minden fölött szeretlek téged, mert végtelenül jó és szeretetreméltó vagy!”

242. Különösen mikor indítsuk föl magunkban a hitet, reményt és szeretetet?

A hitet, reményt és szeretetet különösen vasárnap és ünnepeken azután a szentségek fölvétele előtt és halálos veszedelemben indítsuk föl magunkban.

*Az isteni erényeken kívül a legszükségesebbek a *sarkalatos erények*, úgymint: 1. az okosság, 2. az igazságosság, 3. a mértékletesség, 4. a lelki erősség.

*Az *okossággal* megismerjük az igazi jót; *igazságossággal* megadjuk mindenkinek, ami őt illeti; a *mértékletességgel* megtartjuk mindenben, különösen az élvezetekben a kellő határokat; a *lelki erősséggel* elviselünk minden bajt és fáradságot, hogy megtehessek azt, amit Isten akar.

Pl. 1. A boldogságos Szűz Mária (a nagyokosságú Szűz), 2. Szent József, 3. Dániel, 4. A Makkabeus testvérek.

*Sarkalatos erényekből származnak a *hét főbűnnel ellentétes erények*, u. m. az alázatosság, a jótékonyság, a tisztaság, a felebaráti szeretet, a mértékletesség, a szelidség, a jóban való buzgóság. — A sarkalatos erényeket és a belőlük származott erényeket *erkölcsi erényeknek* nevezzük és akiben azok megvannak, azt *erkölcsös embernek* mondjuk.

Pl. 1. A kárnaumi százas, 2. Magyarországi szt. Erzsébet, 3. Szt. János evangélista, szt. Imre, 4. Páli szt. Vince, 5. Keresztelő szt. János, 6. Szal. szt. Ferenc, 7. az apostolok, Xav. szt. Ferenc.

Megjegyzés: A 242-ik kérdést is elhagyom minden osztályban. A vallásosan nevelt gyermek úgyis megteszi, a vallástalan pedig nem fogja megtenni, ha még oly szépen el is bírja a kérdést mondani.

A* alatt levő elsorolásokat is elhagyom, egy 11 éves gyermeknek túl nehezek azok. Ha nagy nehezen meg is tanulja, emlékezetében megtartani úgy sem bírja elégséges asszociációk hiányában. Sokkal fontosabbnak vélem, hogy a feltétlenül szükségeset tudja jól, mint a sok kevésbé szükséges miatt a szükségset is csak félig-meddig.

***243. Kinek példáját kövessük, hogy jó és tökéletes emberek legyünk?**

Hogy jó és tökéletes emberek legyünk, leginkább Jézus Krisztus példáját kövessük.

*Az Úr Jézus a *nyolc boldogságban* mutatta meg, hogy miképen követhetjük őt:

1. Boldogok a lelki szegények, mert ők a mennyek országa;

2. Boldogok a szelídek, mert ők bírák a földet;

3. Boldogok akik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak;

4. Boldogok akik éheznek és szomjúhozzák az igazságot, mert ők megelégtetnek;

5. Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek;

6. Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent;

7. Boldogok a békességesek, mert Isten fiainak hivatnak;

8. Boldogok akik üldözést szenvednek az igazságért, mert ők a mennyeknek országa.

Pl. 1. A szegény Lázár, 2. Dávid, 3. Magdolna, 4. Nikodémus, 5. Tóbiás, 6. szt. Ágnes, 7. Abrahám, 8. Az apostolok.

*A katolikus egyesületek nagyon alkalmasak arra, hogy ott megtanuljuk és megszokjuk az erényes életet.

*A nagyobb tökéletesség elérésére a *három evangéliumi tanácsot* adta Jézus; ezek 1. önkéntes szegénység, 2. örökös szüzesség, 3. a tökéletes engedelmesség a lelki előjárók iránt.

*Az evangéliumi tanácsok követésére a szerzetesek kötelezik magukat külön fogadalommal.

Intelem. Az erények lelkünk legszebb ékességei. Hogy azokat megszerezhesd magadnak, folytonosan és buzgón kell gyakorolnod a jót. Különösen végezz gyakrabban a templomban és otthon ájtatosságot; mondj le egyről másról, ami kellemes lenne; tégy jót felebarátaiddal, amikor lehet. Az Úr Jézus mondotta: „Aki állhatatos lesz mindvégig (t. i. a jóban), az üdvözül”. (Máté 10, 22.)

Megjegyzés: A nyolc boldogság tárgyalása a VI. osztályra maradhat, miután ott az 57. pont alatt a hegyi-beszéd keretén belül az ügyis előfordul és addigra a gyermekeknek a *boldogságról* már van elégséges fogalmuk.

A katolikus egyesületeket az V. osztályban már meg lehet említeni, különösen ott, ahol Szívgyárda is van.

A szerzetességet tapasztalatom szerint még városi gyermekek sem értik meg a 8—11-ik év között.

B.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. Amennyire örül az ördög, ha bűnt követünk el, épen úgy haragszik, ha azt látja, hogy jót teszünk. Mikor Theophil valami jót tett, sokszor mondotta nevetve, most mérges az ördög. Haragszik az ördög, mert irigylitőlünk az érdemeket, melyeket mi a jó cselekedetekkel magunknak szerzünk.

Célkitűzés: Ma a jó cselekedetéről és az érdemről fogunk tanulni.

I. Előterjesztés. Meglátogatta egy napon Theophilt az ő református barátja Tamás és Theophil katonáival szeretett volna játszani. Theophil elmondotta, hogy mi lett ezekkel. Ti tudjátok. (L. az első óra alkalmazását) „De már én inkább elraktam volna azokat” — mondotta Tamás. „De én nem” — válaszolt Theophil — „látod, a katona ha valami hőstettet csinál, érdemjelet kap a mellére. Én amikor a szentmisére mentem és itt hagytam katonáimat, sokkal nagyobb hőstettet vittem véghez, mint a katonák és ezért sokkal nagyobb érdemet szereztem magamnak a mennyországra.”

„Te Theophil! Én is szeretnék érdemeket szerezni a mennyországra”, — mondotta Tamás. „Ezt könnyen megteheted — szólt Theophil — csak két valami szükséges hozzá. Először legyen a lelkedben a megszentelő malaszt, másodszer tégy Isten kedvéért valamit, ami Istennek tetszik.” — „Hát akinek nincsen a lelkén a megszentelő malaszt, az nem szerezhet érdemeket a mennyországra?” — kérdezte Tamás. „Az nem.” — felelt Theophil. „És honnan tudom én, hogy mi tetszik Istennek”, kérdezte tovább Tamás. „Minden jó cselekedet tetszik Neki, de leginkább tetszik

Neki, ha benne hiszünk, remélünk és Őt szeretjük", felelte Theophil.

"Te Theophil, — szólott erre Tamás, — mindenki azt mondja az iskolában, hogy te vagy a legjobb fiú. Hogyan bírsz te olyan jó lenni?"

"Jónak lenni nem nehéz, és az mindenkinek sikerül, aki jó akar lenni. De mégis, mert te olyan jó barátom vagy, elmondom neked az én titkomat. Tudod én sokat gondolkodom azon, hogy mit csinálna az én helyemben az Úr Jézus. Azon gondolkodom, hogy hogyan kelne fel reggel, hogy hogyan mosakodna meg a hideg vízben is, hogyan imádkozna, tanulna és hogy hogyan fogadna szót, hogyan játszana és osztaná meg a maga holmiját mással is és ahogyan gondolom, hogy ő csinálná, ugyanúgy iparkodom tenni én is. És mert mindenben igyekszem őt utánozni azért vagyok olyan jó. Lásd ez az én titkom."

Ezalatt már este lett és Tamásnak haza kellett menni. Theophil elővette a könyveit, hogy Isten kedvéért tanuljon, de mielőtt hozzáfogott a tanuláshoz, felindította magában a hitet, reményt és szeretetet.

A visszakérdezést e fogalmaknak megfelelően intézem: érdem, megszentelő malaszt, jó szándék, legfőbb erények.

II. Kifejtés. 1.—*238. Tudjátok, hogy Theophil miért hagyta ott katonáit? Mert Istent szerette, Isten kedvéért. Hogyha mi Isten kedvéért cselekszünk valamit, akkor azt mondjuk, hogy jó szándékkal cselekszünk. Tehát mikor cselekszünk jó szándékkal?

2.—*237. Theophil azt mondotta, hogy ahhoz, hogy valami jó cselekedet nekünk érdemeket szerezzen a mennyországra, kettő kell: 1. A megszentelő malasztlnak kell lelkünkön lenni, ezt úgy mondjuk: Isten kegyelmében vagyunk. 2. Isten kedvéért, vagyis jó szándékkal kell a jó cselekedetet végezni. Tehát a jó cselekedetek akkor szereznek nekünk érdemeket a mennyországra, ha Isten kegyelmében vagyunk és jó szándékkal végezzük azokat. Tehát mikor szereznek nekünk a jó cselekedetek érdemeket a mennyországra?

3.—*235. Tamás nem tudta mi tetszik Istennek. Theophil azt mondotta, a jó cselekedetek, azok tetszenek Istennek. Ami Istennek tetszik, az jócselekedet. Vagyis melyek a jó cselekedetek?

4.—240. A rossz cselekedetet úgy nevezzük, hogy bűn, a jó cselekedetet úgy nevezzük, hogy erény. (Itt felsorolok egy néhány erényt és bünt végyesen, de olyanokat, melyeket a gyermekek már ismernek, mint pl. szorgalom, lustaság, engedelmség és engedetlenség stb. és meghagyom a gyermekeknek, hogy állapítsák meg ők maguk, melyik azok közül bűn, illetőleg erény). Mit mondott Theophil, melyik három jó cselekedet, melyik három erény tetszik Istennek leginkább? Ügye a hit, a remény és a szeretet. E hármat isteni erénynek nevezzük és ezek az isteni erények a legfőbb erények. Melyek a legfőbb erények?

5.—241. Theophil mielőtt tanulni kezdett, felindította magában az isteni erényeket. Elmondom, hogy hogyan (Itt elmondom a katekizmus szövegét, ezt apránként megtanultatom, azután szómagyarázatokkal ellátom). Ezután, kérдем miképpen indíthatjuk fel magunkban az isteni erényeket?

(*Szómagyarázatokhoz* példa: Istenem hiszek tebenned, mert örökké igazmondó vagy, ez azt jelenti, hogy a jó Isten mindig igazat mond, hogy nem is bír hazudni és azért mi mindent elhiszünk, amit Isten mondott).

Istenem remélek tebenned, mert végtelenül hű és irgalmas vagy, — ez azt jelenti, hogy a jó Isten soha nem csal meg senkit, hanem mindig megtartja szavát és, hogy Isten nagyon jószívú és azért szívesen megbocsájt mindenkinek, aki bűnét megbánja, azért bízunk is benne. Aki remél az bízik. A szeretetről már tanultunk).

6.—*243. Mi volt Theophil jóságának titka? Ugye az, hogy mindig igyekezett mindent úgy tenni, ahogyan azt az Úr Jézus is tette volna, hogyha Theophil helyében lett volna. Theophil igyekezett mindenben az Úr Jézus példáját követni. Ha mi nagyon-nagyon jó emberek akarunk lenni, nekünk is az Úr Jézus példáját kell követnünk. Gondoljuk el mi is, hogy hogyan tenne az Úr Jézus a mi helyünkben pl: hogyan ülne az iskolában és tegyünk mi is úgy, ahogy gondoljuk, hogy azt az Úr Jézus is tenné. Ha mindig így teszünk, akkor mi is nagyon-nagyon jó emberek leszünk, ezt úgy mondjuk, hogy mi is jó és tökéletes emberek leszünk. Aki nagyon jó arról mondjuk, hogy az tökéletes ember. Tehát kinek a példáját kövessük leginkább, hogy jó és tökéletes emberek legyünk?

7.—239. Miért volt Theophil olyan jó fiú? Theophil azért volt olyan jó fiú, mert mindig kész volt az erényt megtenni. Szerette megtenni a jót, hogyha az nehéz is volt. Aki olyan, mint Theophil, vagyis aki mindig kész a jót megtenni, az a jó vagy erényes ember. Tehát ki a jó vagy erényes ember?

Összefoglaló ismétlése a most tanult kérdéseknek.

Leckére lesz a III. oszt. részére: 239, 240, 241.

IV. oszt. részére: 235, 237, 238, 239, 240
241, és 243.

V. oszt. részére: ugyanaz, mint a IV.-ben.

III. Alkalmazás. — Ugy-e, hogy mindenki szeretne jó lenni, mert akkor őt is szeretnék és megdicsérnék úgy, mint Theophilt, hogy a legjobb fiú az iskolában. Jónak lenni nem is olyan nehéz, csak úgy kell tenni, mint ahogy Theophil is tett. Hogyan tenne az Úr Jézus, ha a mi helyünkben volna? Így gondolkodott Theophil. Ha itt ülne a padban az Úr Jézus, hogyan tanulna? Hogyan játszana veletek? Hogyan járna az utcán, gondoljuk csak el és igyekezzünk mi is úgy tenni.

Mit gondoltok, — kicsoda tetszett a mennyei Atyának legjobban? Kire mondotta a mennyei Atya, hogy „ez az én szerel-

mes fiam, akiben nekem kedvem tellik? A mennyei Atyának legnagyobb öröme van az ő szerelmes fiában, az Úr Jézusban. Ha a mi jó mennyei Atyáknak tetszeni akarunk, ha azt akarjuk, hogy a mennyei Atyának mibennünk is kedve telljen, akkor utánozzuk a mi jó mennyei Atyánk igazi fiát az Úr Jézust és akkor neki mibennünk, akiket fiaivá fogadott, is kedve fog telleni.

*

Óra végén felindítjuk a fiúkkal a három isteni erényt, azután megkérdezzük tőlük, hogy ma mivel fogjuk megmutatni, hogy a mennyei Atyánkat igazán szeretjük? Végeztessünk a gyermekekkel valami kis önmehtagadást. (Ez a kifejezés nekik nehéz, nem is szoktam használni, inkább elsorolok nekik való példát az önmehtagadásra). Pl. Iskola után egyenesen haza menni és nem az utcán csatángolni, vagy betérni útközben valamelyik templomba néhány percnyi szentséglátogatásra, vagy valami kis édességet nem megenni aznap, hanem eltenni holnapra stb. De ne mondjuk, hogy ezt tegyék meg, hanem hogy, ha ezt megteszik, azzal bizonyítják, hogy igazán szeretik a jó mennyei Atyát.

*

Leányiskolában csak a neveket kell megváltoztatni, egyébként maradhat az egész anyag változatlan.

7. ÓRA.

Isten I. parancsolatáról. I.

A.) A katekizmusi anyag.

146. Mit parancsol Isten az első parancsolattal?

Isten az első parancsolattal azt parancsolja, hogy benne higgyünk és reméljünk, őt szeressük és imádjuk.

*147. Ki vétkezik a hit ellen?

A *hit* ellen az vétkezik: 1. aki a hitigazságokkal nem törődik vagy azokat saját hibájából kétségbevonja; 2. aki a megismert hitigazságok ellen beszél vagy a hitet megtagadja.

Megjegyzés: A 147-ik kérdésben több nehézség van:

a) „A hitigazságokat *saját hibájából* kétségbevonja”. Untig elég a gyermeknek annyit tudni: „a hitigazságokat kétségbevonja”. A „saját hibájából” nagyon megnehezíti a dolgot. Kétkedni a hitigazságokon, mint *megismert* hitigazságokon, bűn nélkül, nagyon vitatott kérdés a teológiában. Ez nem való az elemi iskolába. Ezért ezt a két szót a gyermekekkel kihúzatom, azt mondom: az nekik nehéz!

b) „A megismert hitigazságok ellen beszél”. A „megismert” szót is elhagyom, mert a gyermekek most már a harmadik helyen

közölt óra után tudják, hogy csak az bűn, amit tudva követtünk el. Bűne tehát annak, aki tudatlanul beszél valamely hitigazság ellen nincsen.

c) Minden bűn külön szám alá kerüljön, mert különben a gyermek észnek logikai hiba keletkezik, amiben lépten-nyomon megbotlik. Itt ugyan az az eset forog fenn, mint pl. a 218. kérdés feleletében. L. 3. óra.

A 147-ik kérdést ezek szerint így fogalmaznám meg: A hit ellen az vétkezik, 1. aki a hitigazságokkal nem törődik, 2. aki azokat kétségbevonja, 3. aki a hitigazságok ellen beszél és 4. aki a hitét megtagadja.

148. Különösen mi veszedelmes hitűnkre?

Hitűnkre különösen veszedelmes, ha a katolikus hittel ellenkező dolgokat hallgatunk vagy olvasunk.

*Aki nemkatolikus hitűek szertartásain résztvesz vagy aki vallásellenes ujságokat járát és olvas, veszedelemben van, hogy a hit ellen vétkezik.

149. Mit kell Istentől remélnünk?

Istentől remélnünk kell az örök üdvösséget és mindazt, ami annak elnyerésére szükséges.

Pl. A jobb lator a keresztfán.

Megjegyzés: a) Gyakran fordul elő a katekizmusban ez a kifejezés: örök üdvösség. A gyermek végre megjegyzi azt magának, de nem bír alatta magának semmit sem *elképzelni* — és éppen azért én a *mennyország* kifejezést szoktam használni, mely a gyermeknek mégis csak sokkal megfoghatóbb.

b) Igen nehéz továbbá a gyermekésznek ez a kifejezés: és *mindazt ami annak elnyeréséhez szükséges*. Mit gondoljon akkor mikor ezt kimondja? Mi is csak nehezen bírunk felelni arra a kérdésre, hogy hát mi az, ami annak elnyeréséhez szükséges?

Miután végeredményképen a mennyország elnyeréséhez a megszentelő malaszt szükséges és minden egyéb ami szükséges csak azért szükséges, hogy a megszentelő állapothoz jussunk általa, azt hiszem jobb volna a kérdést így fogalmazni: Istentől remélnünk kell a mennyországot és a megszentelő malasztot is, mely szükséges hogy a mennyországba juthassunk.

*Földi dolgokat is remélhetünk Istentől, amennyiben boldogságunkhoz szükségesek és örök üdvösségünket nem akadályozzák.

*150. Ki vétkezik a remény ellen?

A *remény* ellen az vétkezik: 1. aki nem bízik abban, hogy Isten megbocsát neki és megsegíti őt; 2. aki vakmerően bizakodik.

*Isten irgalmasságában nem bízott, vagyis *kétségbeesett* pl. Kain, Júdas.

*Vakmerően bizakodik, aki leginkább azért vétkezik, mert Isten irgalmas. Pl. Noé kortársai.

Megjegyzés: A 150-ik kérdés megtárgyalása nem annak szövegezése miatt nehéz, hanem mert abban nem a 149-ik kérdés jelenik meg negatív formában, hanem más. A gyermek ugyanis így gondolkodik: ha Istentől remélni kell a mennyországot, akkor a remény ellen az vétkezik, aki nem reméli a mennyországot. Ez pedig a 150-ik kérdésből a gyermek számára nem evidens; habár az abban benne foglaltatik és abból kifejtethető. Jó a kérdésben, hogy a remény elleni két bűn a két véglest: a reménytelenség és a vakmerő remény világosan kitűnik. Jobb ez: nem bízik, mint kétségbeesik és talán még jobb lenne *nem remél és túlságosan remél*, a „vakmerően bizakodik” helyett, habár a jelen szövegezés sem okoz túlságos nehézséget.

***151. Ki vétkezik az Isten iránt való szeretet ellen?**

Az Isten iránt való szeretet ellen az vétkezik, aki Isten parancsait meg nem tartja vagy pedig Isten rendelése ellen zúgolódik.

Pl. Az izraeliták a pusztában.

B.) A közlendő új fogalmak.

Tulajdonképpen csak egy van: vakmerően bizakodik. A többi fogalom már mind ismerős, csupán a jelen anyag keretein belül magyarázatra szorul.

C.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. Utoljára a három isteni erényről tanultunk, a hitről, a reményről és a szeretetről. E három erényt Isten külön meg is parancsolta az első parancsolatban. Mond el az első parancsolatot N! (A tíz parancsolatot már a második osztályból ismerni kell). Isten ebben az első parancsolatban azt parancsolja, hogy benne higgyünk, reméljünk, Őt szeressük és imádjuk.

Célkitűzés: Ma az első parancsolatról fogunk tanulni.

I. Előterjesztés. Mikor Júdás nagyobb lett, mindenféle rossz könyvet és újságot olvasott el. Ezekben kicsúfolták a mi vallásunkat, a mi szent hitünket. Júdásnak tetszettek e rossz könyvek és újságok, szerette azokat. Az iskolában voltak nem katolikus barátai, ezek is sokszor csúfolták a mi vallásunkat, szent hitünket. Theophil mikor e beszédeket hallotta, mindig így imádkozott: „Istenem hiszek tebenned, mert örökké igazmondó vagy, erősítsd meg hitemet”, Júdás pedig nevetett. Egy idő múlva Júdás már szégyelleni kezdte, hogy ő katolikus. A templom előtt már nem vette le kalapját, szégyelt imádkozni, a templomban letérdelni és keresztet vetni. Azután már nem ment misére sem. Mikor az ördög ezt látta, ilyen gondolatokat adott neki: „Hátha nincsen Isten? Hátha nincsen pokol? Hátha nem is igaz, amit a hittanban tanulunk?” És Júdás nem kergette el ezeket a gondolatokat, hanem azok

tetszetek neki, — úgy mondjuk ezt: a hitigazságokat kétségbe vonta. Ezért később a hittanórákra sem járt el, nem törődött a hitigazságokkal. Mikor rossz barátaival találkozott, ő is kicsúfolta a hitigazságokat. Nem is igaz, — mondotta, — ami a katekizmusban van. Júdás ilyenkor beszélt a hite ellen. Mikor egyedül volt, megszólalt lelkiismerete: Ne vétkezzél a hit ellen, ez igen nagy bűn! Nem baj — felelte őrangyalának Júdás — majd meggyónom, Isten úgyis megbocsájt! És tovább vétkezett. Egyszer azután az igazgató úr megkérdezte Júdást az iskolában, hogy milyen vallású? Júdás azt felelte: Semmilyen! „De te katolikus vagy” mondotta az igazgató úr. Nem vagyok felelte Júdás. Júdás ekkor megtagadta hitét. Nemsokára elérkezett a húsvét. Theophil megpróbálta Júdást is a húsvéti szent gyónáshoz hívni, de Júdás nem ment, azt mondotta, hogy az ő bűne már olyan nagy, hogy Isten neki úgysem bocsájt már meg. Júdás nem bízott abban, hogy Isten megbocsájt neki és hogy a jóra megsegíti őt. Júdás szívében ekkor már nem volt semmi szeretet Isten iránt és azért mindenért morgolódozott. Ha sütött a nap, akkor azért zúgolódott Isten ellen, mert meleg van, ha esett az eső akkor az volt a baja, hogy sohasem lehet játszani, télen azért zúgolódott a jó Isten ellen, mert nincsen elég hó, hogy szánkázni bírjon, tavasszal, hogy miért nem érik akkor is valami gyümölcs. Szóval mindig zúgolódott, morgolódozott a jó Isten rendelése ellen és azért volt ilyen elégedetlen, mert már nem szerette a jó mennyei Atyát, aki pedig mindent úgy rendez el a világon, hogy legjobban elérje azt, amit akar, mert Isten végtelenül bölcs. De aki rossz, annak semmi sem jó és ilyen volt Júdás is.

A visszakérdezést Júdás bűneinek megfelelően intézem.

II. Kifejtés. 1.—148. Júdás baja ott kezdődött, mikor a katolikus hittel ellenkező dolgokat hallgatott, vagy olvasott. Ezért is vesztette el a hitét. Ebből láthatjuk, hogy milyen veszedelmes a hitünkre, ha a katolikus hittel ellenkező dolgokat hallgatunk vagy olvasunk. Tehát különösen mi veszedelmes a hitünkre?

2.—*147. Amiért Júdás ilyen dolgokat olvasott, az ördög a hit ellen kísértette és Júdás nem kergette el ezeket a kísértéseket, hanem szerette azokat, azt mondjuk ő kételkedett a hitigazságokban. Aztán már elkerülte a hittanórákat, vagyis nem törődött a hitigazságokkal. Később már beszélt is a hitigazságok ellen és végre amikor azt mondotta, hogy ő nem katolikus, megtagadta hitét. Júdás tehát négyféleképpen vétkezett a hit ellen: először a hitigazságokkal nem törődött, másodszor kétségbevonta azokat, harmadszor beszélt a hite ellen és negyedszer megtagadta a hitét. A hit ellen tehát az vétkezik, aki úgy tesz mint Júdás, vagyis 1. aki a hitigazságokkal nem törődik, 2. aki azokat kétségbevonja, 3. aki a hite ellen beszél és 4. aki a hitét megtagadja. Tehát ki vétkezik a hit ellen? Mondjál pár hitigazságot N.! Melyik imában

vannak a hitigazságok röviden összefoglalva? (Hiszekegy) Melyik a hat főigazság?

3.—*150. Júdás a remény ellen is vétkezett. Először is azt mondotta: bátran vétkezhetem, majd meggyónom, Isten úgyis megbocsájt. Aki így beszél vagy gondolkodik, arról azt mondjuk, hogy túlságosan remél, vagyis vakmerően bizakodik. Aki pedig azt mondja: „Isten már úgysem bocsájt meg”, mint ahogy azt később Júdás is mondta, annak nincsen reménye, az nem bízik abban, hogy Isten megbocsájt neki és megsegíti őt. Ebből láthatjátok, hogy a remény ellen 1. az vétkezik, aki nem bízik abban, hogy Isten megbocsájt neki és megsegíti őt, 2. aki vakmerően bizakodik. Tehát ki vétkezik a remény ellen?

4.—149. Bűnös lélekkel a mennyországba jutni nem lehet. Aki mármost úgy, mint Júdás nem reméli, hogy Isten megbocsájt neki, az azt sem reméli, hogy a mennyországba fog jutni. Ez pedig bűn, mert Istentől remélni kell a mennyországot vagy másszóval az örök üdvösséget és azt is ami annak elnyeréséhez szükséges, tehát a megszentelő malasztot is. Tehát mit kell Istentől remélni?

5.—*151. Miért kell Istent szeretni? (L. 137. kérdés 1. óra.) Remélte Júdás, hogy Isten megad neki minden jót, úgymint a mennyországot, a bűnbocsájtást és a malasztokat? (Nem) Épen ezért nem szerette már a jó Istent és mert a jó Istent nem szerette, nem tartotta meg a parancsokat. Nem imádkozott, nem járt templomba, nem végezte el a húsvéti szent gyónást. Ebből láthatjátok, hogy az Isten iránt való szeretet ellen az vétkezik, aki Isten parancsait nem tartja meg.

De Júdás még másképen is vétkezett Isten szeretete ellen. Hogyan? Júdás elégedetlen volt, akár mi történt, neki semmi sem tetszett, ő folytonosan zúgolódott, morgolódott Isten rendelese ellen. Vagyis a szeretet ellen még az is vétkezik, aki Isten rendelese ellen zúgolódik. Tehát ki vétkezik az Isten iránt való szeretet ellen?

6.—146. a) Júdás nem hitt Istenben, nem hitte amit Isten mondott, nem hitte a hitigazságokat.

b) Nem remélt Istenben, nem remélte, hogy Isten meg fogja neki adni a mennyországot és ami ennek elnyeréséhez szükséges, a megszentelő malasztot.

c) Nem szerette Istent és azért már nem tartotta meg a parancsolatokat, és azonkívül folyton és mindenért zúgolódott és morgolódott.

d) Nem imádta Istent, szégyelte a templom előtt a kalapiját leemelni, szégyelt imádkozni, letérdelni. Vagyis Júdás az egész első parancsot nem tartotta meg, mert Isten az első parancsolatban azt parancsolja, hogy benne higgyünk, reméljünk, őt szeressük és imádjuk. Tehát mit parancsol az Isten az első parancsolatban?

Összefoglaló ismétlése a most tanult kérdéseknek.

*Leckére lesz a III. oszt. részére a 146, 148 és 149 kérdés.
a IV. és V. „ azonfelül 147, 150 és 151-ik*

kérdés.

III. Alkalmazás. 1. Azt imádkozzuk a „Mi-Atyánkban“, hogy jöjjön el a te országod. Mi minden nap kérjük a mi mennyei Atyánkat, hogy az ő országa jöjjön el. Mit jelent ez? Ez azt jelenti, hogy itt a földön minden ember szívében uralkodjon a mennyei Atya, vagyis hogy minden ember tegye meg az Ő szent akaratát. Mi a mennyei Atyának nemcsak fiai vagyunk, hanem katonái is, akik nemcsak kérjük, hogy az ő országa jöjjön el a földre, hanem harcolunk is érte. (Ez nagyszerű alkalom, hogy a szívgyár-dáról beszéljünk a fiúknak már t. i. ott, ahol a községben ilyen van.) A mi mennyei Atyánk országáért pedig akkor harcolunk, hogyha az emberek közt a katolikus hitet terjesztjük, hogy ha az embereket biztatjuk, hogy jó újságokat és jó könyveket olvassanak, olyanokat, melyek nem veszedelmesek a hitükre.

2. Aki mindig jó újságokat és jó könyveket olvas, az soha sem fogja a hitét olyan szomorúan elveszíteni, mint Júdás. (Meg-említjük a községben ismert jó újságokat és felhívjuk a gyerme-keket, hogy azokat terjesszék és rossz újságot ne olvassanak.)

3. A jó mennyei Atya nagyon szereti a földön élő embereket és azért mindig nézi, hogy az embereknek mire van szükségük. Ő nagyon jól tudja, hogy milyen idő kell, hogy az az embe-reknek jó legyen és azért, aki a jó mennyei Atyának szerető gyermeke, az sohasem zúgolódik az időjárás miatt, legfeljebb nagyon szépen kéri a mennyei Atyát, hogy adjon olyan időt, amilyen épen kell, hogy minden jól bírjon nőni és teremni, hogy jól bírjanak a népek aratni, hogy meglegyen a mindennapi kenyér. Mert az a fontos, hogy meglegyen a mi mindennapi kenyerünk, amiért a „Mi-Atyánk-ban“ mindennap imádkozunk és nem az, hogy jól bírjunk szán-kázni vagy játszani a réten. De ha valaki nagyon szereti a mennyei Atyát, úgy annak a játékhoz is fog a jó mennyei Atya jó időt adni, mert Ő azt is szereti, ha az Ő kis fiai szépen ját-szanak. Azért ugye, mert mi az Ő jó fiai vagyunk: hiszünk a mennyei Atyában, mi bízunk is benne és nagyon szeretjük is Őt. Aki pedig olyan, mint Júdás az áruló — azzal tehát ne játszatok, de ne is beszéljétek, azt kerüljétek el jó messzire.

*

Az egyes parancsolatokról tartott órák alkalmazásához az is hozzátartozik, hogy megtanítsuk a gyermekeket az épen letárgyalt parancsolat ellen esetleg elkövetett bűnök felismerésére és azok megbánására. Azért minden ilyentárgyú óra után lelkiismeret-vizsgálatot végeztettem velük, azonkívül bánatot és erősfogadást indítottam.

Miután azonban a III.—IV. és V. osztályosok lelkiállapota fejlettség dolgában meglehetősen elüt egymástól, más és más módon végeztem azt el az egyes nevezett osztályokban.

A III. osztályban a jelen óra után hallanak először lelkiismeretvizsgálatról. Annak mibenlétét meg kell tehát magyarázni. Kb. így vezethetjük ezt be:

Most gondolkodni fogunk egy kicsit azon, hogy nem-e tettünk mi is valami olyasfélét, mint Júdás? Talán tettünk, de már elfelejtettük. Hogy eszünkbe jusson, egy kis imával kérni fogjuk a Szentlélekisten segítségét.

†. „Jöjj el Szentlélek-Úristen! világosíts föl és segíts meg engem, hogy bűneimet megismerhessem, szívemből megbánhassam és magamat egészen megjavíthassam.” Na most gondoljon mindenki vissza:

— Nem zúgolódott-e a jó Isten ellen, mert nem volt mindig olyan idő, amelyet ő szeretett volna? Vagy talán más valamilyen baj miatt?

— Nem szégyelte-e a templom előtt kalapiját levenni?

— Nem szégyelt-e a templomban vagy otthon letérdelni és imádkozni?

A III. osztályosoknál a hit és remény elleni bűnök még alig fordulnak elő.

*

A IV. osztályban már több kérdést teszünk fel:

— Nem olvastam-e valamilyen a katolikus hittel ellenkező rossz újságot?

— Nem hallgattam-e szívesen valamilyen a katolikus hittel ellenkező rossz beszédet?

— Nem gondoltam-e, hogy valamelyik bűnt elkövetni nem nagy baj, — úgyis meggyóonom majd.

Stb. úgy, mint a III. osztályban.

*

Az V.-ben még több kérdést teszünk fel:

— Beszéltem-e a hit ellen?

— Mondottam-e, hogy ez vagy az, amit a katekizmusban tanultunk, nem igaz?

Stb. úgy, mint a IV. osztályban. Azután még:

— Gondoltam-e, hogy az én bűnöm már olyan nagy, hogy azt a jó Isten már nem bocsájtja meg?*

Stb. úgy, mint a III. osztályban.

* A IV. és V. osztályban, tehát 9—11 éves gyermekektől, akik a katolikus hittan elemeivel sincsenek még tisztában, tulajdonképpen nem, vagy csak egészen kivételes esetben, kellene kérdezni, hogy hallgatott vagy olvasott-e a katolikus hittel ellenkező dolgokat. E korban még úgysem bir a gyermek erről objective helyes ítéletet alkotni. Mégis intézzük hozzá e kérdést, hogy megtanuljon erre a pontra is figyelni és elhatározza magát minden olyan olvasmányt és beszédet elkerülni, mely subjectiv felfogása és egyelőre még hiányos objectiv ismeretei szerint is szent hitünkkel ellenkezik.

** Az elemi iskolásoknál a vakmerő bizakodás is ritka bűn, az Isten irgalma fölött való kétségbeesés pedig még sokkal ritkább. De mert mégis előfordulhat, esetleg egyes a hatodik parancsolattal ellenkező bűnökkel kapcsolatban, nem volna okos eljárás ezt a kérdést mellőzni.

Miután összegondoltuk bűneinket (ezt a kifejezést sokkal jobban megértik a gyermekek, mint megvizsgáljuk lelkiismeretünket), meg is fogjuk azokat bánni:

„Ó Istenem, teljes szívemből bánom minden bűnömet, mert azokkal Téged, végtelenül jó és szeretetreméltó Istenemet megbántottalak; erősen fogadom, hogy többé nem vétkezem és a bűnrevezető alkalmakat elkerülöm.” †.

•

Leányiskolákban Júdás helyett Jezabel szerepel, ugyanolyan cselekményben.

8. ÓRA.

Isten I. parancsolata. II.

A.) A katekizmusi anyag.

152. Mikor imádjuk Istent?

Istent akkor imádjuk, ha úgy tiszteljük őt, amint *legfőbb Urunkat* tisztelnünk kell.

*Az imádás csak az Istent illeti meg.

Megjegyzés: E kérdés felelete nem válaszol a kérdésre, mert a gyermek tovább kérdezheti: és mikor tiszteljük Istent úgy, mint legfőbb urunkat? Amire a kérdéssel felelhetünk, „ha Őt imádjuk!” Idem per idem.

Az imádás és tisztelet között a különbség nem olyan könnyen érthető, hogy azt a 8—10 éves gyermek felfoghatná. Az imádás megsemmisülésig menő hódolat és a legnagyobb tisztelet egyesült megnyilvánulása és ezzel tartozunk Istennek, míg a szenteknek csak tisztelettel. Megmagyarázása nehéz és azt hiszem az elemi iskolában fölösleges. Azért *e kérdést elhagyom*.

Szerény véleményem szerint elég, ha a gyermek a jó Istenben a minket nagyon szerető mennyei Atyát látja, akit minden fölött szeretünk, a szentekben pedig a mennyei Atya kedveltjeit, akik mert nálunk jobbak voltak, szemében kedvesebbek, akiket nekünk a mennyei Atyánk kitüntető szeretete miatt kell tisztelnünk, — mint ahogy a földön is tiszteletben tartjuk testi atyánk jóbarátait.

153. Mivel mutatjuk meg, hogy Istent imádjuk?

Hogy Istent imádjuk azt azzal mutatjuk meg, ha imádkozunk, térdet hajtunk és a közös istentiszteleten részt veszünk.

**Külsőképen is tartozunk Istent tisztelni*, mert az ember nemcsak lélekből, hanem testből is áll és mert *Krisztus Urunk is rendelt külső istentiszteletet* a szent misében és a szentségekben. Az anyaszentegyház *szertartásokat* használ, hogy az istentiszteletet ünnepiessé és tanulságossá tegye.

Megjegyzés: A fenti kérdés első része: „hogy Istent imádjuk, azt azzal mutatjuk meg, hogy imádkozunk”, oly természetes, hogy magyarázni fölösleges, megjegyeztetésre pedig kár időt fordítani. Tanítás nélkül is megfelel arra minden gyermek. Második része azonkívül, „ha térdet hajtunk és a közös istentiszteleten részt veszünk”, így magában még nem igaz, mert a térdhajtáshoz, meg az istentiszteleten való részvételhez még sok más is kell, hogy ezek imává legyenek, amit azonban a katekizmus nem mond meg. Mindezt elég oknak tartom e *kérdés elhagyásához*.

154. Ki vétkezik Isten imádása ellen?

Isten imádása ellen az vétkezik: 1. aki nem imádkozik, 2. aki a szent dolgokkal tréfát vagy gúnyt űz, 3. aki szentségtörést, babonát vagy bálványimádást követ el.

Megjegyzés: Mivel 1907 óta már a III. oszt. növendékeinek is kell a szent gyónáshoz járulniok, a lelkiismeretvizsgálat szükségessége miatt ezt a kérdést már a III. osztályban le kell tárgyalni.

***155. Ki követ el szentségtörést?**

Szentségtörést az követ el, aki valamely szentséget méltatlanul vesz fel vagy az Istennek szentelt helyeket, tárgyakat, személyeket meggyalázza.

Pl. Boldizsár király.

*Az is bűn, ha valaki szent hivatalt, megszentelt tárgyakat, vagy más lelki dolgokat elad, vagy megvesz. Ezt *Szentségárulásnak* (simoniának) nevezzük.

***156. Ki vétkezik babonával?**

Babonával az vétkezik, aki valamely dolognak oly titkos erőt tulajdonít, aminőt Isten annak nem adott.

*Babona pl. *jósolgatni* kártyából, álmoskönyvből, kézből stb. a *pénteket*, a 13-as számot, szerencsétlenségnek tartani, szent dolgokat, imádságokat az anyaszentegyház tanításával ellenkező módon használni.

Megjegyzés: A fenti kérdésben a „titkos” szó okoz a magyarázatnál nehézséget. Ez a szó felesleges, mert a babona definíciója ezen szó nélkül is helyes. Mivel pedig felesleges magyarázata időpazarlás, ezért ezt a szót a kérdésből kihagyom.

***157. Kit nevezünk bálványimádónak?**

Bálványimádónak azt nevezzük, aki valamely teremtményt Isten gyanánt imád, mint a pogányok.

Intelem. Indítsd föl magadban a hitet, reményt és szeretetet, sohase mulaszd el a reggeli és esti imádságot; illedelmesen viseld magad a templomban. Ha teheted, járulj hozzá a templom földisztetéséhez.

A szentek tiszteletéről.

158. Mit tanít az anyaszentegyház a szentek tiszteletéről?

Az anyaszentegyház a szentek tiszteletéről azt tanítja, hogy a szenteket tisztelni jó és üdvös.

Megjegyzés: A fenti kérdésben az „üdvös” szó hangzik értelmetlenül a gyermeki fülnek. Minden nehézséget megszüntetne a „hasznos” kifejezés, mely azért is jobb, mert a szentek imájukkal sokat tehetnek érettünk (l. a 162-ik feleletet) ez pedig haszon.

*159. Miért tiszteljük a szenteket?

A szenteket azért tiszteljük, mert 1. nagyon erényes életűek voltak; 2. mert maga Isten is megdicsőítette őket.

*Már a földön élő jeles és erényes embereket is tiszteljük; annál inkább illik a szenteket tisztelni, akik a mennyben vannak.

Megjegyzés: A 159. kérdésben „megdicsőítette” szó fordul elő. Ezt csak minden ezredik elemista érti meg. A kifejezés duplán elvont. Dicsőség főnév már maga elvont, még elvontabb a belőle képzett ige: dicsőít. Sokkal egyszerűbb volna a „kitüntette” kifejezés, melyet minden gyermek megért.

160. Kit tisztelünk a szentek közül leginkább?

A szentek közül leginkább a boldogságos Szűz Máriát tiszteljük.

161. Miért tiszteljük a szentek közül leginkább a boldogságos Szűz Máriát?

A szentek közül azért tiszteljük leginkább a boldogságos Szűz Máriát, mert ő Istennek Anyja és imádságával legtöbbet tehet érettünk Istennél.

*Szűz Mária Isten kegyelméből a legszentebb teremtmény, az angyalok és a szentek királynéja és a mi mennyi anyánk.

*A szentek közül még különösen tiszteljük *Szent Józsefet*, mint az anvaszentegyház védszentjét, *Szent István* királyt, mint Magyarország védszentjét, *Szent Imrét* az ifjúság védszentjét és *védszentünket*, akinek nevét a szent keresztségben kaptuk.

*A szenteket azáltal tiszteljük, hogy 1. példájukat követjük, 2. közbenjárásukat kérjük, 3. ünnepeiket megüljük, 4. képeiket és ereklyéiket tiszteletben tartjuk.

*A szenteket nem imádjuk, még a boldogságos Szűz Máriát sem; mert imádni csak Istent szabad.

162. Miért kérjük a szentek közbenjárását?

A szentek közbenjárását azért kérjük, mert imádságukkal sokat tehetnek érettünk Istennél.

Intelem. A szentek a legjobbak voltak az emberek között. Jegyezd meg, hogy akkor tiszteled őket legjobban, ha példájukat követed.

A szentképekről és ereklyékről.

“163. Miért tartjuk tiszteletben a szentképeket?

A szentképeket azért tartjuk tiszteletben, mert azok Istenre, Krisztus Urunkra vagy a szentekre emlékeztetnek és ájtatosságra indítanak minket.

*Különösen tiszteletre méltó a *feszület*, vagyis a keresztre feszített Jézus képe.

*A katolikus ember lakását leginkább arról lehet felismerni, hogy a feszület és a boldogságos Szűz Mária képe díszíti azt.

*A szentek képei vagy szobrai előtt imádkozni nem bálványimádás; mert nem a képhez vagy a szoborhoz fohászkodunk, hanem azokhoz, akiket a kép vagy szobor ábrázol. Amint helyes, ha a gyermek tiszteli szüleinek képét, úgy helyes az is, ha a szentek képeit tiszteljük.

Megjegyzés: E kérdés szövegezése kevésbé szerencsés, különösen ez a kifejezés „ájtatosságra indítanak minket”. Egyszerűbb volna szerintem: A szentképeket tiszteletben tartjuk, mert akiket nekünk mutatnak, azokat tiszteljük és szeretjük.

“164. Miért tartjuk tiszteletben a szent ereklyéket?

A szent ereklyéket azért tartjuk tiszteletben, mert azok Jézustól vagy a szentektől ránk maradt becses emlékek.

*Isten sokszor csodákkal tüntette ki a szent ereklyéket.

*Becsés ereklyék a szentek testének maradványai, pl. szt. István jobb keze. A legszentebb ereklyék Jézus keresztfájának maradványai. Az *oltárköben* is vannak ereklyék.

Intelem. Tartsd tiszteletben a szentképeket, de ne felejtse, hogy a tisztelet azokra vonatkozik, kiket a szentképek ábrázolnak.

Megjegyzés: A 163 és 164-ik kérdés tárgyalása maradhat az V. osztályra, az anyag terjedelmes volta miatt.

B.) A közlendő új fogalmak.

Szentségtörés, babona, bálványimádás, megdicsőít, üdvös, ereklye, becses.

C.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. Mit paráncsol Isten az első paráncsolattal N? A múlt órán megtanultuk, hogy Júdás nem hitte, amit a hittanban tanult és azért vétkezett a hit ellen. Nem remélte, hogy Isten megbocsájt neki és azért vétkezett a remény ellen. Nem tartotta meg Isten paráncsait, amivel azt mutatta meg, hogy nem szereti már az Istent, vétkezett tehát a szeretet ellen is.

Célkitűzés. Ma azt fogjuk megtanulni, hogy ki vétkezik Isten imádása ellen.

I. Előterjesztés. Theophil nagyon szerette Szűz Máriát és azért

kapott édes anyjától egy szép Szűz Mária képet. Ezt felállította egy kis asztalra, két kis gyertyatartóban gyertyát állított melléje és egy virágtartóban virágokat. A Szűz Mária képe mellé jobbról és balról még oda állította Szent Józsefnek és Szent Theophilnak a képét is. Ez volt Theophil oltára. Ez előtt térdelt le és ott végezte el mindennap reggeli és esti imáját.

Meglátogatta egy napon Theophilt az ő református barátja, Tamás és épen akkor jött a szobába, mikor Theophil az oltár előtt imádkozott. Tamás összecsapta a kezét és így szólt: „Mit csinálsz! Te is bálványimádó vagy? Hogy is tudod az Egyház tanítását megtenni és képek előtt imádkozni, eléjük gyertyát és virágokat állítani?” És Tamás kinevette Theophil kis oltárát. „Én bíz sohasem imádkozom,” mondotta. „Te nem érted ezt, — mondotta komolyan Theophil, — én nem a képeket imádom. Ezek a képek csak azért vannak itt, hogy én jobban birjak a szentekhez imádkozni.” „Ha te a szenteket imárod, úgy te is bálványimádó vagy.” „Dehogy imádom én a szenteket, én csak Istent imádom, Szűz Máriát és a többi szenteket én csak kérem, hogy érettem imádkozzanak. Tisztelem őket, mert sokkal jobbak voltak mint én, és épen azért Isten sokkal inkább meghallgatja az ő imájukat, melyet ők értem mondanak, mint az enyémet.”

„De hát én nem azért jöttem, — szólott Tamás — hogy mi itt most összevesszünk, hanem hogy gyere inkább velem a mezőre játszani.” És elmentek.

Útközben egy házhoz értek, melynek a száma 13 volt és a kapujához volt szegezve egy patkó. „Te Theophil — szólott Tamás — nézd csak milyen ügyes gazdája van ennek a háznak: Hogy a 13. szám neki szerencsétlenséget ne hozzon, odaszögezett egy patkót.” „Ejnye-ejnye, Tamás, — válaszolt Theophil, — látod ez ostobaság, mert ez babona. Te azt hiszed, hogy az a szám bir bajt hozni, az a patkó meg szerencsét? Talán annak a számnak ördögi ereje van, a patkónak meg isteni?”

Tamás szégyelte magát és hallgatott. Amint tovább mentek a templomhoz értek, ahol egy nagy népcsoport állott. „Vajjon mi történt itt?” — kérdezte Tamás — és hamar megtudták. Egy rabló feltörte az oltárszekrényt, kilopta a szentségtartót, néhány kis ostyát lenyelt, a többit kiszórta a kövezetre, a tisztelendő urat pedig, aki épen odajött és nem akarta ezt megengedni, súlyosan megsebesítette. „Menjünk innen” — szólott Theophil — és elmentek.

De a játék nem nagyon izlett nekik és azért visszamentek a templomhoz, honnan addigra már eloszlott a nép. Bementek a templomba. A kövezet még véres volt ott, ahol a rabló a tisztelendő urat megsebesítette, de az Oltáriszentséget már felszedték és az oltárszekrénykét is megigazították. Theophil felment az oltár-
lépcsőn és megcsókolta az oltárt.

„Mit csinálsz?” — kérdezte Tamás.

„Az oltáron ereklyék vannak, szenteknek a csontjai olyan

szentek csontjai, akik az Úr Jézusért haltak meg. Ezeket az ereklyéket csókoltam meg."

Tamás csodálkozott, de mert a sekrestyés jött, hogy a templomot bezárja, hazamentek.

A *visszakérdezést*, mely mindig csak az előterjesztés keretein belül mozoghat, e fogalmaknak megfelelően intézem: szentek tisztelete, bálványimádás, babona, szentségtörés, ereklyék.

II. Kifejtés. 1.—*157. Theophil nem imádta a képeket, még Szűz Máriát sem, de még egy angyalt sem, mert ezek mind teremtmények, aki pedig egy teremtményt Isten gyanánt imád, mint a pogányok, azt bálványimádónak nevezzük. Tehát kit nevezünk bálványimádónak?

2.—158. Theophil azért égetett gyertyát és azért állított virágot a szentképek elé, mert tisztelte a szenteket. És ezt jól tette, mert az Egyház azt tanítja, hogy a szenteket tisztelni jó és hasznos; nem pedig azt, amit Tamás mondott, hogy a szenteket imádni kell. Tehát mit tanít az Egyház a szentek tiszteletéről?

3.—*159. Okosan felelt Theophil Tamásnak, mikor azt mondotta neki, hogy mi azért tiszteljük a szenteket, mert ők nagyon jók, nagyon erényes életűek voltak, de azért is tiszteljük őket, mert Isten maga is kitüntette őket. Isten kitüntette a szenteket, ezt más szóval úgy mondhatjuk, hogy Isten megdicsőítette őket.

Tehát miért tiszteljük a szenteket?

4.—162. Theophil a szentekhez imádkozott, ezt úgy mondjuk: közbenjárásukat kérte. Hogy miért teszi ő ezt, azt ő maga mondotta meg Tamásnak: mert Isten a szentek imáját inkább meghallgatja, mint a miénket és ezért a szentek imádságukkal sokat tehetnek érettünk Istennél. Tehát miért kérjük a szentek közbenjárását?

5.—160. és 161. Theophil minden szent között Szűz Máriát tisztelte leginkább és épen ezért az ő képét állította középre. Szűz Máriát pedig azért tisztelte leginkább, mert ő Istennek az anyja és épen ezért imádságával legtöbbet tehet érettünk Istennél. Mi is úgy teszünk, mint Theophil, vagyis kit tisztelünk a szentek közül leginkább?

És miért tiszteljük a szentek közül leginkább a boldogságos Szűz Máriát?

6.—*156. Theophil nem volt bálványimádó, de hasonlít a bálványimádáshoz az, amit igen sok ember tesz és amit annak a háznak a gazdája is tett. Ki emlékszik még rá? A 13 számnak nincsen rosszra ereje, sem a patkónak a jóra, mert Isten nem adott nekik ilyen erőt. Aki pedig valamilyen tárgynak oly erőt tulajdonít, amelyet Isten annak nem adott, az bűnt követ el. Úgy mondjuk: az babonával vétkezik. Tehát ki vétkezik babonával?

Aki szenteltvizet használ, az babonával vétkezik? Hát aki a tenyeréből jóslatot? vagy, aki kártyát vettet? És aki az Oltáriszentségtől vár javulást?

7.—*155. A rabló feltörte az oltárszekrényt és kirabolta az Oltáriszentséget. Néhány kis ostyát le is nyelt. Ezzel a rabló nagy bűnt követett el, mert mikor a kis ostyákat lenyelte, akkor áldozott, vagyis egy szentséget vett fel, de mivel lelke nem volt tiszta, hanem nagy bűnök voltak rajta, a szentséget méltatlanul vette fel és aki valamely szentséget méltatlanul vesz fel, az szentségtörést követ el. A gonosz rabló azonban még másképp is követett el szentségtörést. A tisztelendő urat nagyon megverte, azt mondjuk, hogy egy Istennek szentelt személyt meggyalázott. De még egy harmadik szentségtörést is követett el a rabló akkor, amikor annyira megverte a tisztelendő urat, hogy annak a vére a templomban kifolyt, amivel az Istennek szentelt helyet is meggyalázta. Végül még egy negyedik szentségtörést is elkövetett azáltal, hogy egy Istennek szentelt tárgyat, az Oltáriszentség tartóját ellopta. A rabló tehát négyféleképpen követett el szentségtörést, először azzal, hogy egy szentséget méltatlanul vett fel, másodszor azzal, hogy egy Istennek szentelt személyt, harmadszor azzal, hogy Istennek szentelt helyet, negyedszer azzal, hogy egy Istennek szentelt tárgyat meggyalázott. Vagyis szentségtörést az követ el, aki valamely szentséget méltatlanul vesz fel, vagy az Istennek szentelt helyeket, tárgyakat és személyeket meggyalázza. Tehát ki követ el szentségtörést?

8.—**163. Theophilnak szép kis oltára volt és azon szentképek voltak. Az előtt az oltár előtt szeretett imádkozni. Vajjon miért? Azért, mert a szentképek a szentekre emlékeztették és ájtatosságra indították Theophilt, ez azt jelenti, hogy a szentképek előtt jobban birt imádkozni. Látjátok, ezért tartjuk a szentképeket tiszteletben, mert azok Istenre, Krisztus Urunkra, vagy a szentekre emlékeztetnek és ájtatosságra indítanak minket. Tehát miért tartjuk tiszteletben a szentképeket?

9.—**164. Mikor a templomba mentek, Theophil megcsókolta az oltár asztalát és mikor Tamás megkérdezte, hogy mit csinál, azt mondotta, hogy ott olyan szenteknek a csontjai vannak, akik Krisztus Urunkért meghaltak és ezeket a csontokat ereklyéknek nevezzük. Minden oltárban vannak ilyen ereklyék, a mi templomunkban is vannak. Theophil ezeket az ereklyéket megcsókolta, azt mondjuk, tiszteletben tartotta azokat. Az ereklyéket azért tartjuk tiszteletben, mert azok a szentekről vagy az Úr Jézusról reánk maradt becses emlékek. Becsesnek azért mondjuk az ereklyéket, mert azokat megbecsüljük, szép helyeken tartjuk.

(Kissé bővebben lehetne itt időzni és példákat megemlíteni. Pl. szt. István jobbát stb. féle ereklyét.) Tehát miért tartjuk tiszteletben a szent ereklyéket?

10.—154. Tamás azt mondotta Theophilnak, hogy ő soha sem imádkozik. Azután kicsúfolta Theophil kis oltárát. A gonosz rabló szentségtörést követett el és annak a háznak a gazdája, mely előtt Tamás és Theophil elmentek és aki patkót tett a kapujához, babonát követett el. Akik pedig valamely teremtményt imádnak, mint

a pogányok, azok bálványimádást követnek el. Mindezek együttvéve Isten imádása ellen vétkeztek, mert Isten imádása ellen az vétkezik 1. aki nem imádkozik, 2. aki szent dolgokkal tréfát vagy gúnyt űz, 3. aki szentségtörést, babonát, vagy bálványimádást követ el. Tehát ki vétkezik Isten imádása ellen?

Összefoglaló ismételése a most tanult kérdéseknek.

Leckére lesz a III. osztálynak 154, 158, 160, 161 és 162.

a IV. „ ezenfelül, 155, 156, 157 és 159

az V. „ valamennyi, (azaz a 163 és

164 is).

III. Alkalmazás. 1. Theophilnak volt egy szép kis oltára, azelőtt szeretett leginkább imádkozni. Ilyen kis oltárt talán ti is birtok magatoknak csinálni. Próbáljátok csak meg és meglátjátok, hogy mekkora örömtők lesz azzal. Aki pedig nem bir magának kis oltárt csinálni, legalább szeresse a szentképeket, meg az érmecskéket, melyeken szenteknek a képe van. Az is nagyon jó dolog, hogyha valaki pl. Szűz Máriának az érmecskéjét a nyakában hordja (esetleg adhatunk is a gyermekeknek jutalmul érmecskéket).

2. Ugy-e, ostoba ember, aki Isten helyett valamely teremtményt imád, aki bálványimádó, mint a pogányok? Épen ilyen ostoba a babonás is. Ezért az okos fiú soha a babonának nem hisz. (Soroltassunk el a gyermekekkel egyes példákat a babonára.)

3. Ugy-e, a gonosz rabló sok szentségtörést követett el. Sok olyan rossz ember van, akik szentségtöréssel nagyon megszorítják a jó mennyei Atyánkat. A jó fiú azonban igyekszik a jó Istent a rossz emberek helyett is szeretni. (Vigyük bele a gyermekekbe az engesztelő szeretet gondolatát és érzelmeit.) Ugy-e, ti is jó fiúk vagytok? Azért ha majd hazafelé mentek ma, nézzetek egy kis időre be a templomba, mondjátok ott meg az Úr Jézusnak, hogy ti akarjátok őt a rossz emberek helyett is szeretni és hogy ti soha sem fogtok szentségtörést elkövetni. Mondjátok azután mikor már a templomból haza akartok menni és az Úr Jézustól elbúcsúztok: „Atyám, szeretlek, add, hogy mindig jobban szeresselek.”

4. A lelkiismeretvizsgálatot az előző órához hasonlóan tartjuk meg.

† és ima a Szentlélekistenhez, mint a 7. óra végén.

A III. osztályban azután ezt kérdezzük:

— Gondoljátok csak vissza, hogyan bántatok a szentképekkel?

— Elkövertetek-e valami babonaságot?

— Imádkoztatok-e minden nap, reggel és este? Evés előtt és evés után?

— Az is vétkezik, akinek ima alatt mindig máshol jár az esze.

A IV. és V. osztályban ezeken felül még megkérdezzük:

— Elkövertetek-e szentségtörést?

(Aki szándékosan rosszul gyónik, vagy bűnnel áldozik, az

követ el szentségtörést. — A szentségtörés egyéb faja nem fordul elő gyermekeknél.)

— Hasonlít a szentségtöréshez, ha valaki szent dolgokat kicsúfol, vagy szent dolgokkal tréfát űz. Tettetek-e ilyesfélét?

Bánat és erősfogadás, mint a 7. óra végén.

*

Leányiskolákban csak a neveket kell megváltoztatni.

9. ÓRA.

Isten II. parancsolatáról.

A.) A katekizmusi anyag.

165. Ki vétkezik Isten második parancsolata ellen?

Isten második parancsolata ellen az vétkezik, aki megsérti Istennek szent nevét.

*Jézus így tanított minket imádkozni: „Szenteltessék meg a Te neved.“

166. Ki sérti meg Istennek szent nevét?

Istennek szent nevét az sérti meg: 1. aki Isten nevét könnyelműen mondja ki; 2. aki káromkodik vagy átkozódik, 3. aki vétkeesen esküszik, 4. aki fogadalmát meg nem tartja.

Megjegyzés: A 165 és 166-ik kérdés összevonható így: Isten második parancsolata ellen az vétkezik: 1. aki Isten nevét könnyelműen mondja ki, 2. aki káromkodik, 3. aki átkozódik, 4. aki vétkeesen esküszik és 5. aki fogadalmát meg nem tartja. Összevonom e két kérdést, mert nehézkesnek tartom a „megsérti Istennek szent nevét“ kifejezést, azonkívül ezen átmenet nélkül is világos a dolog. Végül a káromkodás és átkozódás semmiképpen sem osztható egy kategóriába, miként azt a katekizmus teszi.

167. Ki vétkezik káromkodással?

Káromkodással az vétkezik, aki Istenről, Jézus Krisztusról, vagy a boldogságos Szűz Máriáról gyalázó dolgot mond.

*Az őszövétségben törvény volt, hogy: „Aki káromolja az Úr nevét, halállal haljon meg; kövezzék meg őt az egész sokaság.“

Megjegyzés: A 167-ik kérdésben a káromkodás tárgyának felsorolása nem logikus: „Istenről, Jézus Krisztusról, vagy boldogságos Szűz Máriáról.“ Kérdem: Jézus nem Isten? És ha igen, miért említi külön? Ha pedig az Isten kifejezés alatt az Atyát érti, miért maradt el a Szentlélek? Továbbá aki a szenteket gyalázza, az nem káromkodik? És ha igen, miért maradt ki a szövegből?

Egyszerűbb volna a kérdést így szövegezni: „Káromkodással az vétkezik, aki Istenről vagy a szentekről gyalázó dolgot mond.”

***168. Ki vétkezik átkozódással?**

Átkozódással az vétkezik, aki haragjában azt kívánja, hogy Isten rosszat tegyen neki vagy másnak.

169. Mit tesz esküdni?

Esküdni annyit tesz, mint Istent bizonyságul hívni, hogy igazat mondunk.

Megjegyzés: A 169-ik kérdés szövegezése következetlen. Míg ugyanis e parancsolatnál szereplő minden kérdés a „*ki*” kérdőnévmással kezdődik, a 169-ik kérdés így hangzik: „mit *tesz* esküdni?” Miért nem: „kicsoda esküszik”? Ez sokkal egyszerűbb, de meg természetesebb és érthetőbb is a gyermeknek. A kérdés ezen formája szerint a felelet így változna meg: „Az esküszik, aki Istent hívja bizonyságul arra, hogy igazat mond.”

***170. Ki esküszik vétkeesen?**

Vétkeesen az esküszik: 1. aki szükségtelenül esküszik, 2. aki hamisan vagy kétséges dologban esküszik, 3. aki megesküszik, hogy rosszat tesz vagy hogy a jót elhagyja.

*Aki esküvel ígér valamit és azt nem akarja megtartani, az *esküszegést* követ el.

***171. Kiről mondjuk, hogy fogadalmat tesz?**

Arról mondjuk, hogy fogadalmat tesz, aki Istennek valami jó cselekedetet ígér bűn terhe alatt.

*Fogadalmat csak komoly megfontolás után szabad tenni; mert aki nem akarja megtenni, amit Istennek *bűn terhe alatt* fogadott, az vétkezik. Ha azonban a fogadalmat nem lehet teljesíteni, akkor jó a lelkiatyától tanácsot kérni.

Intelem. Vigyázz, hogy durva és Istentelen emberek utálatos szokását, a káromkodást, el ne tanuld. Ne esküdjél csekély dolognál. Bajaidban hívd *ájtatosan* segítségül az Úr Jézus szent nevét.

B.) A közlendő új fogalmak.

Káromkodás, átkozódás, eskü, hamis eskü, fogadalom.

C.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. Az első parancsolatban arról tanultunk, hogy Istenben hinni, remélni, Őt szeretni és imádni kell. A II. parancsolban megtiltotta Isten, hogy az Ő szent nevét hiába mondjuk ki. A jó Isten neve szent, azzal tréfálni nem szabad. Csak akkor mondjuk ki azt, amikor az szükséges. Ezt parancsolja Isten a II. parancsolatban.

Célkitűzés: Ma azokról fogunk tanulni, akik ezt a parancsot nem tartják meg.

I. Előterjesztés. Történt egy téli napon, mikor a vastag fehér hóra vakítóan sütött a nap, hogy Theophil, Tamás, Lázár, Júdás és a többi fiúk az iskolából haza mentek. Elöl szaladtak Júdás és barátai, kissé hátrább Theophil és Tamás, még hátrább Lázár és a többi fiúk. Theophil Tamással beszélgetett, akinek az volt a rossz szokása, hogy Isten nevét folytonosan kimondta. Ezért Theophil így szólt hozzá: „Én nem engedem, hogy az én jó menyeyei Atyám nevét folyton kimondjad, ha mégis mondod, nem állok veled szóba.” Mire Tamás hallgatott. Amint így mennek, látnak egy kocsit telerakva fával, mely a nagy hóban megakadt. A kocsis üti-veri a lovakat, de hiába, nem bírják a kocsit elhúzni. Erre a kocsis mérges lesz és el kezdi Istent és a szenteket csúnyán szidni. Erősen káromkodott. Theophilnak nagyon fájt, hogy a mennyei Atyát folyton szidják és magában azt mondogatta: „Atyám, szenteltessék meg a Te neved.”

Egyszerre csak hátulról, Theophil fején keresztül repült egy hógolyó és épen Júdást találta a háta közepén. Júdás dühösen megfordult és Theophilt látta ott. Azt hitte, hogy Theophil volt, aki őt megdobta és rákiáltott: „Amiért megdobtál, verjen meg az Isten téged!” Júdás átkozódott. Ezalatt a sok ütéstől a lovak megvadultak és feldöntötték a kocsit, a fa pedig Theophilra esett, de szerencsére nem lett semmi baja. Theophil haza sietett és kis oltára előtt megköszönte Istennek, hogy olyan szerencsésen megmenekült. Hálából pedig megígérte Istennek, hogy kilenc napon át mindennap elmond egy rózsafüzért. Hogy pedig biztosan elvégezze, azt is meghatározta, hogy ha el nem végezné, az legyen bűn. Theophil fogadalmat tett.

Másnap az iskolában felállt Júdás és így szólt: „Tanító úr kérem, Theophil tegnap engem úgy megdobott, hogy még ma is fáj. Bizony Isten!” A tanító úr tudta, hogy Theophil nem szokott így dobálni, azért kérdezte: „Te Júdás, talán mégsem a Theophil volt az?” De Júdás erősítette: „Igen, bizony Isten láttam, hogy ő volt.” És akkor felállott Lázár és azt mondotta: „Tanító úr kérem, nem Theophil volt, hanem én.” Júdást a tanító úr, mert hazudott és még hamisan is esküdött, büntetésből egy órára bezárta. Júdás ekkor mérgében így morgott: „Bizony Isten, úgy megdobálom ezt a Lázárt, hogy meg fog vakulni tőle.”

A visszakérdezést Tamás, a kocsis és Júdás bűnének, továbbá Theophil fogadalmának megfelelően intézem.

II. Kifejtés. 1.—167. Mert a lovak nem birták húzni a kocsit, a kocsis a jó Istent és a szenteket szidta, gyalázó, csúf dolgot mondott rájuk. Aki pedig Istenről vagy a szentekről gyalázó dolgot mond, az vétkezik és e bűnnek neve káromkodás. Tehát ki vétkezik káromkodással?

2.—168. Azután repült egy hógolyó és Júdást a háta köze-

pén eltalálta. Júdás erre azt kívánta, hogy a jó Isten tegyen rosszat Theophilnak, azt mondotta: „Verjen meg az Isten téged.” Isten csak jót bir tenni, mert Ő végtelenül jó, azért ha valaki azt kívánja, hogy Isten tegyen rosszat akár neki, akár másnak, az vétkezik és ennek a bűnnek a neve: átkozódás. Tehát ki vétkezik átkozódással?

3.—*171. Aztán feldült a kocsi. A fa Theophilra esett és neki még sem lett baja. Ezért hálából azt ígérte Istennek, hogy kilenc napig elvégez naponta egy rózsafüzért, hogy pedig biztosan elvégezze, azt is meghatározta, hogy ha el nem végezné: az legyen neki bűne. Aki pedig úgy, mint Theophil, Istennek valami jót ígér és hozzáteszi: hogyha meg nem tenné, az legyen bűn, arról azt mondjuk, hogy az Istennek valami jót ígér bűn terhe alatt. Aki pedig Istennek valami jót ígér bűn terhe alatt, arról azt mondjuk, hogy fogadalmat tesz. Vagyis kiről mondjuk, hogy fogadalmat tesz?

4.—169. Másnap Júdás árulkodott. De a tanító úr nem akart neki hinni. Erre Júdás azt mondotta: „bizony Isten!” Ez annyit jelent: „Isten is így mondaná, ha most itt volna.” Aki pedig mint Júdás, Istent hívja bizonyosságul arra, hogy igazat mond, arról azt mondjuk, hogy esküszik. Vagyis esküdni annyit tesz, mint Istent bizonyosságul hívni, hogy igazat mondunk. Tehát mit tesz esküdni?

5.—*170. Júdás háromszor esküdött és mind a háromszor bűn volt az esküje.

a) Az első és második esküje azért volt bűn, mert szükség-telenül esküdött. Esküdni ugyanis csak akkor szabad, ha okvet-lenül szükséges, mert az eskü szent dolog. Júdásnak akkor nem volt szüksége esküre, mert más fiúk is látták a dolgot és azok is jól el bírták volna mondani azt, ami történt. Júdás tehát szükség-telenül és azért vétkezen esküdött.

b) Mikor a tanító úr nem akart Júdásnak hinni, azt mon-dotta Júdás: „bizony Isten láttam, hogy Theophil volt!” Most meg arra hívta bizonyosságul Istent, hogy ő látta, — pedig nem látta, — vagyis hazug, nem igaz dolog bizonyítására hívta Istent bizony-ságul. Aki, mint Júdás, nem igaz dologra esküszik, arról azt mond-juk, hogy hamisan esküszik. Júdás tehát másodszor hamisan esküdött. A hamis eskü is vétkes eskü.

c) Harmadszor arra esküdött meg Júdás, hogy rosszat tesz: megdobálja Lázárt olyan nagyon, hogy megvakuljon. Aki arra esküszik, hogy rosszat tesz, vagy arra, hogy a jót elhagyja, az is vétkezen esküszik. Tehát ki esküszik vétkezen?

6.—165+166. Tamás mindig emlegette Isten nevét, pedig a második parancsolatban az meg van tiltva. De nemcsak az vét-kezik Isten II. parancsolata ellen, aki Isten nevét, mint Tamás, könnyelműen mondja ki, hanem az is, aki mint a kocsis, károm-kodik, aki mint Júdás, átkozódik és vétkezen esküszik, és az is, aki fogadalmát meg nem tartja. Theophil persze jó fiú volt és azért megtartotta a fogadalmát.

Tehát ki vétkezik Isten II. parancsolata ellen?

Összefoglaló ismétlése a most tanult kérdéseknek.

Leckére lesz: a III. osztálynak a 165+166, 167, 169, a IV. és V. osztálynak valamennyi kérdés.

III. Alkalmazás. 1. Theophil nagyon szerette a mennyei Atyát és azért vigyázott, hogy nevét meg ne sértsék. Azt mondogatta magában: „Atyám, szenteltessék meg a Te neved.” A jó fiú dühös lesz akkor, ha édes apját szidják, épen úgy kell nekünk haragudnunk, ha a mi jó mennyei Atyánkat káromolják. Ne is tűrjük azt soha és ha nem akar hallgatni az, aki Isten nevét folyton bántja, akkor azzal ne álljunk szóba.

2. Theophil, mert olyan szerencsésen megmenekült, fogadalmat tett és a fogadalmat meg is tartotta. A jó Istennek tetszik az, ha fogadalmat teszünk, épen úgy tetszik, mint ahogy a tanító úrnak és tetszik a szorgalmi dolgozat, ha valaki többet tanul, mint amennyi fel van adva leckére. De mégsem jó könnyelműen fogadalmat tenni, mert ha azután a fogadalmat nem tartjuk meg, akkor vétkeztünk. Azért ha valaki fogadalmat akar tenni, először kérdezze meg a tisztelendő urat, hogy az jó lesz-e és hogy szabad-e azt neki megtenni.

3. Hogyan mondotta Theophil? „Atyám, szenteltessék meg a Te neved!” A jó Isten neve nagyon szent, a legszentebb név a világon, azt mindenkinek meg kell szentelni. De sajnos, nagyon sokan nem szentelik azt meg, hanem káromkodnak stb. (Itt megemlíthetjük ismét a szentséglátogatást a káromkodások kiengesztelésére.)

4. A lelkiismeretvizsgálatot az előző órákhoz hasonlóan tartjuk meg.

† és ima a Szentlélekistenhez, mint 7. óra végén.

A III. osztályban ezeket kérdezzük:

— Szoktatok-e Istennek vagy a szenteknek neveit emlegetni, tréfából, vagy haragból, csodálkozásnál, vagy máskor, amikor az nem szükséges? (Ez inkább leányoknál fordul elő.)

— Szoktatok-e káromkodni?

— Szoktatok-e átkozódni?

A IV. és V. osztályban ezeken felül még megkérdezzük:

— Esküdtetek-e könnyelműen? (Ez is inkább leányoknál fordul elő.) Vagy hamisan? Vagy rossz dologra?

— Tettetek-e valami fogadalmat? És aki tett, az megtartotta-e azt? (Ez gyermekeknél még nagyon ritkán fordul elő.)

Bánat és erősfogadás, mint a 7. óra végén.

*

Leányiskolában csak a neveket kell megváltoztatni.

10. ÓRA.

Isten III. parancsolatáról.**A.) A katekizmusi anyag.****172. Mit parancsol Isten a harmadik parancsolattal?**

Isten a harmadik parancsolattal azt parancsolja, hogy az Úristen napját, vagyis a *vasárnapot*, szenteljük meg.

*Az ószövetségben a szombat volt az Úristen napja; mi keresztények azonban a *vasárnapot* ünnepeljük, mert Krisztus Urunk vasárnap támadt fel halottaiból.

173. Hogyan kell a vasárnapot megszentelnünk?

A vasárnapot úgy kell megszentelnünk, hogy 1. *szentmisét* hallgatunk, 2. köznapi munkát nem végeztünk és másokkal sem végeztetünk.

*Igen fontos, hogy vasárnap a szentmisén kívül *szentbeszéd* is hallgassunk. Jézus mondja: „Aki Istentől van, Isten igéjét hallgatja.” Vétkezik tehát, aki nagyon ritkán hallgat szentbeszédet, mert kevésbe veszi Isten igéjét. Azután kíváncsok, hogy vasárnap a szentségekhez járuljunk, a litániára és keresztény tanításra elmenjünk, jó könyveket olvassunk és az irgalmasság cselekedeteit gyakoroljuk.

Pl. A lizenkétéves Jézus a templomban.

***174. Melyek a köznapi munkák?**

A köznapi munkák olyan testi munkák, amelyeket rendszeren szolgák, cselédek, napszámosok, kézművesek, vagy földmívesek szoktak végezni.

*A köznapi munkát *szolgai munkának* is szokás nevezni.

***175. Mely esetben szabad vasárnap köznapi munkát végezni?**

Vasárnap csak abban az esetben szabad köznapi munkát végezni, ha az okvetetlenül szükséges.

*Okvetetlenül szükséges lehet a köznapi munka tűz-, víz-, vagy más veszedelem idején, azután, ha Isten dicsősége, nagy inség vagy a felebaráti szeretet kívánja.

Intelem. Lelkiismeretesen szenteld meg a vasárnapot és szerezd meg így Isten áldását a következő hétre. Ne fordítsd rosszra a vasárnapi munkaszünetet, ahelyett, hogy lelketed gondoznád. Különösen ne csatlakozzál olyanokhoz, akik kicsapongó mulatozással szentségtelenítik meg a vasárnapot.

Az anyaszentegyház I. parancsolatáról.****204. Hányfélék az anyaszentegyház ünnepei?**

Az anyaszentegyház ünnepei háromfélék: 1. az

Úr ünnepei, 2. a boldogságos Szűz Mária ünnepei, 3. más szentek ünnepei.

**Az Úr ünnepei:* karácsony (Jézus születése, dec. 25.), kis-karácsony (Jézus névadása jan. 1.), Jézus szent nevenapja (az év első vasárnapja), vízkereszt (három király, jan. 6.), Szent Család ünnepe (vízkereszt nyolcadára eső vasárnap), húsvét (Jézus föltámadása), áldozócsüdtörök (Jézus mennybemenetele, húsvét után negyvenedik nap), pünkösd (a Szentlélek eljövetele, húsvét után ötvenedik nap), Szentháromság vasárnap (pünkösd után első vasárnap), Urnapja (az Oltáriszentség ünnepe, Szentháromság után való csüdtörökön), Krisztus Király ünnepe (október utolsó vasárnapja). Ezekon kívül minden vasárnap az Úr ünnepe.

A boldogságos Szűz Mária ünnepei: Szeplőtelen fogantatás (dec. 8.), Nagyboldogasszony (Szűz Mária halála és mennybe-fölvétele, aug. 15.).

Más szentek ünnepei: Szent Péter és Pál (jún. 29.), Minden-szentek (nov. 1.).

205. Hogyan kell az anyaszentegyház ünnepeit meg-szentelni?

Az anyaszentegyház ünnepeit úgy kell megszen-telni, mint a vasárnapokat.

**A parancsolt ünnepeken kívül régi szokás szerint ünnepel-jük még: húsvéthétfőt, pünkösdhétfőt, Gyertyaszentelő Boldog-asszonyt (Jézus bemutatását a templomban, febr. 2.), Gyümölcs-oltó Boldogasszonyt (a Fiú Isten megtestesülésének hírüladását, márc. 25.), Kisboldogasszonyt (Szűz Mária születését, szept. 8.), Szent István első vértanú napját (dec. 26.), Szent István király napját (aug. 20.) és a helység védőszentjének napját (búcsúnapját).*

Intelem. Az Úr ünnepei Istennek végtelen jótéteményeire emlékeztessenek, a szentek ünnepei pedig a szentek példájának követésére buzdítsanak. Szenteld meg azokat az anyaszentegyház szándéka szerint.

Az anyaszentegyház II. parancsolatáról.

206. Kinek kell vasárnap és más ünnepeken szentmisét hallgatnia?

Vasárnap és más ünnepeken hétéves korától fogva minden keresztény embernek kell szentmisét hallgatni, hacsak súlyos ok föl nem menti őt.

**Súlyos ok pl. azokat menti föl a szentmise hallgatásától, akik betegség miatt nem mehetnek templomba, akik beteget ápolnak, akiket más halaszthatlan kötelesség tart vissza, vagy akik nagyon távol laknak a templomtól.*

***207. Ki vétkezik az anyaszentegyház második parancso-lata ellen?**

Az anyaszentegyház második parancsolata ellen vétkezik: 1. aki az egész szentmisét vagy annak valamely főbb részét saját hibájából elmulasztja; 2. aki a szent-mise alatt készakarva figyelmetlen vagy illetlenül viseli magát.

Intelem. Ne mulaszd el vasárnap és ünnepnapokon a szentmisét. Amennyire csak lehet, hallgasd meg a szentbeszédet és járj el a délutáni istentiszteletre is.

Megjegyzés: A katekizmus szerint a jelen órára felvett mind a nyolc kérdés a III. osztálynak anyagát képeznè. Mivel azonban ennyit a III. osztályban egy óra alatt elvégezni nem lehet, a 174, 175 és 207. kérdéseket a IV. osztályra hagyom, a 204.-et pedig az V.-re.

B.) A közlendő új fogalmak.

Köznapi munka. (A szentmise főbb részeiről a szentségeknél lesz szó.) — Több új fogalom nincsen.

C.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. Hogy Istenben higgyünk, reméljünk, Őt szeressük és imádjuk, mindezt egy parancsolat parancsolja. Isten első parancsolata. Úgyszintén, hogy Isten nevét hiába ne vegyük, azt is csak egy parancsolat parancsolja, Isten II. parancsolata, de hogy a vásár- és ünnepnapokat meg kell szentelni, azt három parancsolatból tudjuk meg. Isten III. és az anyaszentegyház I. és II. parancsolatából.

Célkitűzés: Ma ezekről fogunk tanulni.

I. Előterjesztés. Eljött karácsony ünnepe, melyre Theophil az egész adventi időn keresztül úgy készült, hogy igen jól viselte magát. Karácsony estéjén Theophil és testvérei szép karácsonyfát kaptak és másnap karácsony napján Theophil szeretett volna a karácsonyfa alatt játszani, de misére kellett mennie. Épen mikor a szobából kilépett, hogy a templomba menjen, jött Tamás. „Hová mész, Theophil? — kérdezte Tamás, — talán nem örülsz a karácsonyfának, hogy elmész?” „Dehogyan nem örülök, de most misére kell mennem.” „Misére? Hiszen ma csütörtök van.” „Csütörtök, de karácsony ünnepe és az ünnepeket épen úgy kell megszentelni, mint a vasárnapokat, mert az anyaszentegyház I. parancsolata ezt így parancsolja.” És Theophil nem törődött a vendégével, hanem elment a szentmisére, Tamás pedig ezalatt Theophil két kis öccsével, Józsival, akí még csak 5 éves volt és Pistivel, aki épen beteg volt, játszott.

Theophil a templomba érve meghallgatta a szentbeszédet, azután egy padban letérdelt, elővette imakönyvét és imádkozott. Előtte a másik padban két fiú az egész istentisztelet alatt beszélgetett és nevetgélt. Végre is megúnta ezt Theophil és szép szelíden így szólott hozzájuk: „Mise alatt nem illik fecsegni, ha már imádkozni nem tudtok, legalább az énekekre figyeljetelek.”

Mise után Theophil haza ment. Útközben találkozott Lázárral. „Hogyan, te csak most mész a templomba?” — kérdezte Theophil, — „a misének már vége van.” „Igen, sajnálom — felelt Lázár

— anyám azt hitte, hogy én már elmentem és reám zárta az ajtót, ez volt az oka, hogy előbb nem mehettem." Kissé odébb Júdással találkozott, aki a kirakatokban a karácsonyfadíszeket nézte. „Miért jöttél ki Úrfelmutatás előtt?” kérdezte — Theophil. „Kíváncsi voltam erre a kirakatra” — felelte Júdás.

Theophil hazaért. Otthon Theophilék egész házában meglátszott, hogy ünnep van. Aki csak tehetett, misét hallgatott, még a szolgák is és nem dolgoztak sem a kertben, sem a házban, sem az istállóban, csak azt a munkát végezték el, ami éppen szükséges volt. Vasárnap és ünnepnapokon nem türte meg a köznapi munkát Theophil édes anyja.

Mire este lett ismét meggyújtották a karácsonyfa gyertyáit. Egyszerre csak nagy füst lett: a karácsonyfától meggyulladt egy ablakfüggöny. Lett most egyszerre nagy sürgős-forgás-dolgozás. Hamarosan mindent kihordtak a szobából és így sikerült is a tüzet eloltani.

Visszakérdezés, a kifejtendő kérdések szerint.

II. Kifejtés. 1.—205 és 173. Theophil azt mondotta Tamásnak: az anyaszentegyház ünnepeit éppen úgy kell megszentelni, mint a vasárnapokat és ezért Theophiléknál 1. mindenki szentmisét hallgatott, 2. köznapi munkát pedig senki sem végzett. Theophil anyja nem engedte meg azt, mert a vasárnapokat úgy kell megszentelni, hogy szentmisét hallgatunk és köznapi munkát nem végezzünk és másokkal sem végeztetünk.

Tehát hogyan kell megszentelni a vasárnapokat?

És hogyan kell az anyaszentegyház ünnepeit megszentelni?

2.—206. Theophiléknál mindenki szentmisét hallgatott, csak Józsi nem hallgatott, mert még nem volt 7 éves és Pisti, mert éppen beteg volt. Vasárnap és ünnepnapokon csak azoknak kell szentmisét hallgatniuk, akik már 7 évesek. Ezt úgy mondjuk: 7 éves korától fogva minden keresztény embernek kell szentmisét hallgatnia. Pistinek nem kellett, mert beteg volt. Aki tehát beteg, annak nem kell szentmisére menni, mert annak úgy mondjuk, hogy súlyos oka van, azt egy súlyos ok felmenti. Hasonlóan aki nagyon messze lakik, vagy aki a beteget ápolja, vagy valamilyen más sürgős dolga van, azt is felmenti egy súlyos ok. Vasárnap és más ünnepeken tehát hétéves korától fogva minden keresztény embernek kell szentmisét hallgatnia, hacsak súlyos ok föl nem menti őt.

Tehát kinek kell vasárnap és ünnepnap szentmisét hallgatnia?

3.—207. Az anyaszentegyház a második parancsolatban azt parancsolja, hogy ünnepnap misét becsületesen hallgassunk. Ezt a parancsolatot nem tartotta meg Júdás, aki a kirakatot akarta megnézni és ezért saját hibájából Úrfelmutatás előtt ment ki a templomból: Júdás saját hibájából elmulasztotta a szentmise egyik főrészét. Hasonlóan az a két fiú is, akiket Theophil rendre utasított. Ezek sem hallgattak becsületesen szentmisét, mert szentmise alatt

készakarva figyelmetlenek voltak és illetlenül viselték magukat. Vagyis az anyaszentegyház II. parancsolata ellen az vétkezik, 1. aki az egész szentmisét vagy annak valamely főbb részét saját hibájából elmulasztja, 2. aki szentmise alatt készakarva figyelmetlen vagy illetlenül viseli magát.

Tehát ki vétkezik az anyaszentegyház második parancsolata ellen?

Lázár egyáltalán nem hallgatott szentmisét és mégsem vétkezett. Miért nem? Lázár nem vétkezett, mert édesanyja véletlenül zárta be őt és így ő nem mehetett. Akart menni, de nem bírt.

4.—*174. Theophiléknál vasárnap és ünnepnap köznapi munkát nem végeztek. (Elsorolunk néhány köznapi munkát.) Kik szokták ezeket végezni? Ugyebár szolgák, cselédek, napszámosok, földművesek és kézművesek. Vagyis azok a köznapi munkák, melyeket rendszeren szolgák, cselédek, napszámosok, kézművesek vagy földművesek szoktak végezni. Tehát melyek a köznapi munkák?

5.—*175. És látjátok, este mikor tűz lett Theophiléknál mégis végeztek köznapi munkát. Kihordták a bútorokat, vizet hordtak, stb. Vajjon miért? Mert szükséges volt. Mikor tehát okvetlenül szükséges, akkor vásár- és ünnepnap is szabad köznapi munkát végezni.

Tehát mely esetben szabad vasárnap köznapi munkát végezni?

6.—172. Aki úgy, mint Theophilék vasárnap szentmisét hallgat és köznapi munkát nem végez, az a vasárnapot megszenteli. És hogy a vasárnapot szenteljük meg, azt a harmadik parancsolatban parancsolja meg az Isten.

Tehát mit parancsol Isten a harmadik parancsolatban?

7.—*204. Milyen ünnepről beszéltünk ma N? Karácsonyon kívül más ünnep nincs? Van még sok más ünnep is. Vannak az Úrnak azaz a jó Istennek ünnepei, ilyenek karácsony, húsvét, pünkösd, vannak a boldogságos Szűz Máriának ünnepei, ilyenek a szeplőtelen fogantatás és Nagyboldogasszony ünnepe és vannak még más szenteknek is ünnepei, ilyenek szent Péter és Pál ünnepe, mindenszent ünnepe. Az anyaszentegyház ünnepei tehát háromfélék: 1. az Úr ünnepei, 2. a boldogságos Szűz Mária ünnepei és 3. más szentek ünnepei. Tehát hányfélék az anyaszentegyház ünnepei?

Összefoglaló ismételése a most tanult kérdéseknek.

Leckére lesz a III. oszt. részére, 172, 173, 205 és 206.

a IV. " " ezenfelül, 174, 175, és 207.
az V. " " mind a 8 kérdés.

III. Alkalmazás. Theophilnak volt egy mondása, melyet a múlt órán már megemlítettem, ki emlékszik reá? Ugy-e, Theophil azt szokta mondani: „Atyám, szenteltessék meg a Te neved.” Látjátok, ezért szeretett a szentmisére is járni, mert tudta, hogy akkor, ha

mi a szentmisére megyünk, akkor megszenteljük Istennek a nevét. Miután pedig a mennyei Atyát nagyon szerette, az ő nevét is szerette megszentelni. Mindenki, aki szereti a mennyei Atyát, az szereti az Ő nevét és az Ő napját is megszentelni és azért vasárnapon és ünnepnapon szentmisét hallgatni. Ki szereti a mennyei Atyát? És miért szeretitek Őt? Igen, Isten sok jót adott, karácsony ünnepét is a jó mennyei Atya adta, mert karácsonykor ünnepeljük az Úr Jézus születését, akit a mennyei Atya adott nekünk és aki minket a bűntől megváltott és akinek köszönhetjük, hogy a mennyországba juthatunk. Ezért szeressük mi is a mennyei Atyát és szenteljük meg az Ő napját.

*

A lelkiismeretvizsgálatot az előző órákhoz hasonlóan tartjuk meg.

† és ima a Szentlélekistenhez, mint a 7. óra végén.

Azután kérdezzük:

— Hallgattatok-e minden vasárnap és ünnepnapon szentmisét?

— Készakarva elmulasztottátok-e a szentmise valamelyik főrészét? (Ezt a III. osztályosoktól még nem lehet kérdezni, mert a mise főrészeit ekkor még nem ismerik.)

— Voltatok-e szentmise alatt készakarva figyelmetlenek?

— Illetlenül viselkedtetek-e a szentmise alatt?

— Végeztetek-e vasárnapon vagy ünnepnapon köznapi munkát?*

E kérdéseket egyformán intézhetjük úgy a III. mint a IV. és V. osztályosokhoz is.

Bánat és erősfogadás, mint a 7. óra végén.

*

Leányiskolában előadható minden a fenti vázlat szerint, csak a neveket kell megváltoztatni.

11. ÓRA.

Isten IV. parancsolatáról.

A.) Egy-két szó a IV. parancsolathoz.

A IV. parancsolat a gyermekkor legaktuálisabb parancsolata, mert annak úgy gyakorlásához, mint áthágásához sok alkalom

* Végezhet-e elemista gyermek vásár és ünnepnapon köznapi munkát? Sajnos igen! Akárhány szülő gyermekével (8—12 éves gyermekével) az udvart, a járdát separteti, vizet hordat a kútról, gyermekét küldi a tehenet, malacot, vagy libát legeltetni és mindezt vásár és ünnepnap, épen a szentmise ideje alatt. Ez nem jól van így és hogy ez nem jól van, tanulják meg már a kicsinyek is, miután azt is megtanulják, hogy szüleinknek és előljáróinknak abban az esetben nem szabad engedelmeskednünk, ha olyasmit kívánnak tőlünk, ami Isten akarata ellen van.

kínálkozik mindennap. Nem okoz ez a parancsolat komoly nehézséget annál a gyermeknél, akit igazi, őszinte szeretet fűz szüleihez, de ha a gyermeki szívben ez a szent szeretet kihűlt, akkor szinte képtelen ennek a parancsnak nemcsak külsőleg, hanem annak szelleme szerint is eleget tenni, akkor valósággal heroizmust kíván e parancsolat tőle. Ma már sajnos nem épen ritka az olyan gyermek, aki nem szereti szüleit, sőt valósággal fél tőlük, mert számára egyetlen jó szavuk sincsen. Majdnem minden osztályban találunk ilyen gyermekeket.

Most már ki, vagy mi ennek az oka? Sok esetben kétségkívül a szülők. A gyermekek nagy átlagának egészen a 10—12. életévig még meleg, szeretetre szomjas szíve van, a legkisebb szeretetre reagál, ragaszkodással és viszonszeretettel fizet. Ilyen korban a gyermekszív még finom, fogékony és érzékeny, hamar észreveszi azt, ha szeretik, de azt is, ha nem szeretik, ha valamelyik testvérét jobban szeretik, ha igazságtalanok vele szemben. Amint pedig a gyermeki szívet nem melegíti a feléje sugárzó szülői szeretet, azonnal hűlni kezd, majd lassacskán dacossá lesz, miáltal eldurvul és végül már tekintetén is láthatóvá válik durva lelkülete. A legtöbb esetben aztán ezek azok a gyermekek, akikre otthon, a szomszédságban és az iskolában mindenki panaszkodik.

Elhibázott dolognak tartom ezért a tanítást úgy vezetni, mintha e néhány rendkívüli viszonyok között élő gyermek nem volna az osztályban. Semmiképen sem szabad őket elmellőzni, sőt ellenkezőleg szerény véleményem szerint épen rájuk kell a hitoktatónak leginkább figyelemmel lennie, de mindig úgy, hogy abból a szerencsésebb viszonyok között élő gyermekeknek is hasznuk legyen.

Elhibázott dolognak tartom továbbá a szülők iránti engedelmesség motivumául a szülők iránti szeretetet odaállítani, mert ahol a szeretet megvan, ott meglesz az engedelmesség is, ahol pedig nincsen meg, ott parancsszóra sem lesz meg, — épen mert a szülők nem szeretetreméltók. A gyermek pedig még nem akkora hős, hogy a szeretetre nem méltó szülein is csupán természetes okokból szeretettel birjon csüggni.

Elhibázott dolognak tartom végül a szülőket, mint angyalokat, a szelídség, szeretet, buzgóság példaképeit a gyermek elé állítani. Elhibázott dolog először, mert ha ebben a hitoktatóval valamennyi gyermek egyet is ért, az az egy, aki otthonában mostoha sorsban részesül, vérző szívvel hallgatja hitoktatója szavait és meg van győződve, hogy lévén az ő esete kivételes, az engedelmesség sem kötelezi őt. Elhibázott dolog legvégül azért is, mert a hitoktató szavai és az élet tényei között a gyermek, legalább is a maga tapasztalati körében összhangot nem találván, veszít szemében a hitoktató hitelreméltósága is.

Mármint mint tegyen a hitoktató?

Természetes okokra, mint pl. hogy a szülők a gyermekeikért sokat tesznek, fáradnak, értük dolgoznak, gyermekeiket szeretik,

az elmondottak után nem hivatkozhatik, nem marad tehát számára más út, mint a *természetfölötti*. És épen itt van a nehézség. A gyermek ugyanis csaknem kivétel nélkül **önző**, egoista, mindent amit tesz, önzésből tesz. Szeret, mert szeretik, hálás, mert jót tesznek vele. A szülői szeretet édességét érzi és ezért az édességért hajlandó önmegtagadásra is, engedelmességre és lemondásra. A természetfölötti álláspont tehát, vagyis szeretni, engedelmeskedni, lemondani *Istenért*, az érzékei szerint gondolkodó és érző gyermeknek nehéz és idegenszerű, és mégis ezt az utat kell vele jártni.

Épen ezért kell a hitoktatónak az Isten iránti szeretetet a gyermeki lélekben kiművelni és törekednie a mennyei Atyát a gyermekhez olyan közel hozni, amilyen közel csak lehet.

Szeressék a gyermekek szüleiket Isten miatt, vagyis azért, mert a szülők Isten helyettesei. Tudják és lehetőleg érezzék át azt a gyermekek, hogy ha szüleiket szeretik, azzal *Istennek* szolgálnak örömére.

Minden hittanórán iparkodom növendékeim lelkében az Isten iránti szeretetet kimélyíteni. Ha az anyag letárgyalása után még marad idő, mindig erre használom azt, mert biztos, amit szent János apostol mond, hogy ha a szeretet megvan, akkor megvan minden.

Az engedelmesség motivumául is az Isten iránti szeretetet állítom oda, szeresse a gyermek szülőjét Isten miatt, Isten kedvéért és azért, hogy Istennek tessenek, engedelmeskedjék nekik pontosan. Szüleinek a gyengéit pedig tekintse sajnálkozással, *sajnálja szüleinek a lelkét*, és igyekezzék azt az örökkévalóság számára megnyerni.

Ezen okokból állítottam be Theophilt is a legmostohább viszonyok közé. Meglátják viselkedéséből a gyermekek, kik esetleg hasonlóan mostoha sorsban élnek, hogy milyen legyen az eljárásuk, — akiknek viszont jobb sorsot adott a jó Isten gondviselése, legyenek hálásak érte és annál nagyobb szeretettel legyenek szüleik és Isten iránt is.

Ilyen értelemben igyekszem a negyedik parancsolatot a gyermekek előtt letárgyalni, ilyen értelemben írtam meg az e tárgyra vonatkozó hitelemzésemet is és ilyen értelemben alakítottam át a 177. kérdést is.

B.) A katekizmusi anyag.

176. Mit parancsol Isten a negyedik parancsolattal?

Isten a negyedik parancsolattal azt parancsolja, hogy szüleinket tiszteljük, szeressük és nekik engedelmeskedjünk.

177. Miért kell szüleinket tisztelnünk és szeretnünk?

Szüleinket azért kell tisztelnünk és szeretnünk, mert ők Isten után legnagyobb jótevőink.

Megjegyzés: Mint a fentiekben kifejtettem, nem állítható kizárólagosan, hogy a szülők Isten után a mi legnagyobb jóltevőink. Éppen ezért e kérdés átalakításra szorul. Szerény véleményem szerint megfelelő volna ez a szövegezés: Szüleinket azért kell tisztelnünk és szeretnünk, mert ők Isten helyettesei és mert tőlük sok jót is kapunk.

178. Mivel kell megmutatnunk, hogy szüleinket tiszteljük és szeretjük?

Hogy szüleinket tiszteljük és szeretjük, azt azzal kell megmutatnunk, hogy őket meg nem szomorítjuk, érettük imádkozunk és bajaikban segítjük őket.

Pl. A gyermek Jézus Názáretben.

179. Mit ígért Isten azoknak a gyermekeknek, akik szüleiket tisztelik?

Isten azoknak a gyermekeknek, akik szüleiket tisztelik, áldást és boldogságot ígért.

Pl. Szem, Jáfet.

180. Mi vár azokra a gyermekekre, akik szüleiket nem tisztelik?

Azokra a gyermekekre, akik szüleiket nem tisztelik, az emberek előtt szégyen és gyalázat, Istentől pedig büntetés vár e földön és a másik világban.

Pl. Kám. Héli fiai, Absalom.

*A szülők iránt való tisztelet és szeretet ellen vétkezik, aki szüleit szégyenli, vagy megveti, hibáikat kibeszéli, irántuk durva és dacos, velük felesel, nekik szót nem fogad, nekik rosszat kíván vagy éppen bántalmazza őket.

Megjegyzés: Emlékszem még, hogy mint gyermek így tanultam a IV. parancsot: „Atyádat és anyádat tiszteld, *hogy hosszú életű lehess a földön, melyet a te Urad Istened ad tenéked.*” A dúlt betűkkel szedett szankció az új könyvekből kimaradt, nyilván a biblikusok között uralkodó ama felfogás miatt, hogy az nem az egyes embereknek szól, hanem az egész zsidó népnek. T. i. ha a zsidó népben kifejlődik a szülők és öregek tisztelete, a nép maga lesz hosszú életű. Ha pedig a dolog így áll, de egyébként is, ha elhagyjuk a nevezett szankciót, már pedig a katekizmusunk elhagyja, nincsen sok értelme a 179. és 180. kérdéseknek. Ezért elhagyom azokat.

***181. Szüleinken kívül még kiknek kell engedelmeskednünk?**

Szüleinken kívül még egyházi és világi elöljáróinknak kell engedelmeskednünk.

Egyházi elöljárók: a pápa, a püspökök és a lelkipásztorok.
Világi elöljárók: a király, a hatóságok, a gyámok, a tanítók, a mesterek.

Pl. Kóré, Dátán, Abiron.

***182. Mely esetben nem szabad szüleinknek és elöljáróinknak engedelmeskednünk?**

Szüleinknek és elöljáróinknak abban az esetben nem szabad engedelmeskednünk, ha olyasmit kívánnak tőlünk, ami Isten akarata ellen van.

Pl. A Makkabeus testvérek.

*Szent Péter apostol mondja: „Istennek inkább kell engedelmeskedni, mint az embereknek.” (Apostolok Cselekedetei 5, 29.)

*A polgárok kötelesek jó elöljárókat és képviselőket választani és ezzel elősegíteni azt, hogy a kormányzás és a törvények Isten akaratának megfelelők legyenek.

Intelem. Örömet fogadj szót szüleidnek és elöljáróidnak, a gyermek Jézus példája szerint. Légy hálás irántuk egész életedben és imádkozzál érettük. Ne feledkezzél meg az öregek iránt köteles tiszteletéről se.

C.) A közlendő új fogalmak.

Az egyházi és világi elöljáró és Isten helyettese. A többi csak alkalmazásra szorul.

D.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. Láttam egyszer egy képet, melyen a kis Jézus két kőtáblát tartott a tíz parancsolattal és jobb kezével a negyedik parancsolatra mutatott. Azért a negyedikre, mert ez a legnehezebb parancsolat és a legtöbb gyermek olyan gyenge, hogy ezt a parancsolatot nem bírja megtartani. Theophil azonban nem volt gyenge fiú, meg is bírta a negyedik parancsolatot tartani, pedig az neki sokszor igen nehéz volt.

Célkitűzés: Ma azt akarom nektek elmondani, hogy miképpen lehet a negyedik parancsolatot könnyen megtartani.

I. Alkalmazás. Theophilnak az édes apja eleinte nem szerette a jó Istent, nem imádkozott, nem járt a templomba, nem böjtölt, nem gyónt és nem áldozott. Theophilt sem szerette, hanem csak Józsit és Pistit. Józsi és Pisti ha széjjelhagyták játékaikat, az nem volt baj, ha Theophil tette azt, úgy elvette a játékokat tőle. Mindenhová Theophilt küldte, a boltba, a postára és épen akkor szerette Theophilt leginkább küldeni, mikor ő játszott. Pisti és Józsi sok és szép játékot kapott és szép ruhákat, Theophilnak csak az a játéka volt, amit néha a keresztapja adott neki. Pistit és Józsit mindig szépen szólította, Theophilra kiabált és ha Theophil mindjárt nem sietett, haragos lett, káromkodott és még meg is ütötte őt. Egyszer, mikor Tamás ezt látta, megkérdezte Theophilt: „Szeretted-e te apádat?” „Szeretem őt — felelte Theophil — mert tudom, hogy ő a jó Isten helyettese és hogy ezzel én a jó Istennek örömet okozok és azért is, mert mégis csak sok jót is ad nekem, ruhát, ételt, könyveket.” Mikor Theophillal az ő atyja olyan rosszul bánt, Theophil nem azért sírt, mert atyja őt ütötte, meg verte, hanem

azért, mert sajnálta édes atyja lelkét, mert sajnálta, hogy atyja el fog kárhozni, mert sajnálta, hogy atyja nem szereti a jó Istent. Ezért esténként, mikor lefeküdt és az estéli imáját mondotta, sokszor kérte a jó Jézust, hogy mondaná meg neki, hogy mit csináljon, hogy édes atyját a pokoltól meg bírja menteni. Egyszer álmában azt mondotta neki az Úr Jézus, hogy „édes atyád meg fog javulni, hogy ha te mindig szépen engedelmes leszel, mert azzal teljesíted az én Atyám és a te mennyei Atyád akaratát és aki engedelmes, azt a mennyei Atya megjutalmazza, az tehát **jól jár**. Azért tégy meg mindent, ami édes apádnak öröme van. Hogyha mindenben mindjárt segíted őt és neki nem kell reád sohasem várni, ha minden este imádkozol érte, meg fog javulni, a mennyei Atyám meg fogja javítani.” „Köszönöm jó tanácsodat, édes Jézus, — mondotta Theophil, — meg fogom pontosan tenni, amit mondottál.” És ettől fogva Theophil nagyon vigyázott, hogy mindent megtegyen, amit édes atyja akart. Amint szólt hozzá, azonnal sietett és megtette, amit neki mondott és ha atyja haragudott, mindig imádkozott érte. Azt is sokszor ismételtette magában, amit az Úr Jézustól álmában hallott: „*Aki engedelmes, az jól jár,*” azért még azt is hozzátette: „Atyám, legyen meg a Te akaratod.”

Mikor Theophil az első szentáldozáshoz készült, megtanulta, hogy pénteken nem szabad húst enni. A következő pénteken ebédre hús volt és Theophil megmondotta édes apjának, hogy ő ezentúl a jó Isten kedvéért nem fog böjti napon húst enni. Megharagudott Theophil édes apja és így szólt: „Amíg a húst meg nem etted, nem kapsz mást.” És Theophil nem evett mégsem. Gondolta, nem lesz olyan nehéz. Holnapig kibirom, akkor már nem lesz böjt és megehetem a húst. Délután öt óra felé megsajnálta Theophilt az ő édes anyja és főzött neki egy kis tésztát, de Theophil azt sem akarta megenni, azt mondotta, hogy édes apja megtiltotta, hogy mást egyen mint húst. Theophil édes anyja elmondotta ezt férjének, és megkérte, hogy ne haragudjon a fiára mikor az olyan engedelmes. Ez most egyszerre nagyon megtetszett Theophil édes apjának. Megengedte, hogy tésztát ehessen és ezentúl nem is volt többé hús pénteken. De még más is történt. Theophil édes apja el kezdett imádkozni, misékre járni és mikor Theophil először gyónt, elment vele édes apja is. Együtt járultak a szentáldozáshoz. Szentáldozás után pedig megölelte Theophilt édes atyja és így szólt hozzá: „Ne haragudjál fiam, hogy eddig olyan kemény voltam hozzád, ezentúl úgy foglak szeretni, mint öcséidet.” És úgy is lett. Theophil lett a győztes, győzött az engedelmeskedés által: mert aki engedelmes, az jól jár.

A *visszakérdezést* ezen az órán elhagyom, nehogy megzavarjam azokat az érzelmeket, melyeket ezen előterjesztés a gyermekekben keltett. Ezért néhány pillanatnyi szünet után szó nélkül áttérek a kifejtésre.

II. Kifejtés. 1.—177. Azt mondotta Theophil Tamásnak: Sze-
re-

tem szüleimet, mert tudom, ők Isten helyettesei és hogy az a jó Istennek örömet okoz és azért is, mert sok jót adnak nekem, ruhát, ételt, könyveket. És Theophilnak igaza volt.

Igaz az, hogy a szülők Isten helyettesei. Ki tudja, hogy ez mit jelent? Ez azt jelenti, hogy itt a földön a szülők vannak Isten helyett, a szülők dolga a gyermekekről gondoskodni: a jó Isten a gyermekeket a szülőjükre bízta. A jó Isten ad a szülőknek mindent, ami a gyermekeknek kell, azért, hogy a szülők azt a gyermekeknek adják.

Abban is igaza volt Theophilnak, hogy az engedelmeskedés a jó Istennek örömet csinál, mert ha a gyermekek engedelmesek akkor látja a jó Isten, hogy a gyermekek szeretik Őt és szeretetből érte tesznek is valamit, még pedig valami nehezét.

Végül abban is igaza volt Theophilnak, hogy a szülők sok jót is adnak gyermekeiknek, ha nem is szeretik őket, mert mégis csak adnak nekik enni meg inni, ruhát meg mást is és ez mind jó dolog.

Tehát szüleinket azért kell szeretnünk, mert ők Isten helyettesei és mert tőlük sok jót is kapunk. Tehát miért kell szüleinket tisztelnünk és szeretnünk?

2.—178. Theophil nagyon vigyázott, hogy szüleit meg ne szomorítsa, mindjárt megtett mindent, amit neki mondtak. Szüleiért mindennap imádkozott és betegségükben, bajaikban is segítette őket. És ezzel Theophil megmutatta, hogy szereti szüleit. Nekünk is így kell tenni. Vagyis mivel mutatjuk meg, hogy szüleinket tiszteljük és szeretjük?

3.—176. Theophil mindazt csak azért tette, mert ő Istent nagyon szerette és nem akarta a jó Istent engedetlenséggel megbántani. Már pedig, ha engedetlen lett volna, megszorította volna a jó Istent, mert a negyedik parancsolattal azt parancsolta meg Isten, hogy szüleinket tiszteljük, szeressük és nekik engedelmeskedjünk. Tehát mit parancsol Isten a negyedik parancsolattal?

4.—*181. Aki parancsol, azt előljárónak hívjuk. Azért előljárónak, mert mint a katonáknál a tisztek, az előjárók elől járnak. Mondjál előljárókat N. A papokat egyházi előljáróknak, a tanítót stb. világi előljárónak nevezzük. Theophil megtartotta a bűnt, mert azt a legnagyobb egyházi előljáró, a pápa parancsolta meg. A legjobb fiú volt az iskolában, mert világi előljárójának, a tanító úrnak mindig engedelmes volt. Theophil tehát engedelmeskedett az egyházi és világi előljáróknak, mert szüleinken kívül még nekik is kell engedelmeskedni. Tehát szüleinken kívül még kiknek kell engedelmeskedni?

5.—*182. Mikor Theophil édesapja megparancsolta Theophilnak a húsevést, Theophil nem engedelmeskedett. Miért nem? Azért, mert szüleinknek és előljáróinknak abban az esetben nem szabad engedelmeskedni, ha olyasmit kívánnak tőlünk, ami Isten akarata ellen van. Márpedig amit a pápa parancsol az olyan, mint ha azt maga az Úr Jézus parancsolná, mert szent Péternek azt

mondotta az Úr Jézus, amit megkötsz a földön, meg lesz kötve a mennyekben is. Ez azt jelenti, hogy amit te vagy a te utódaid, a pápák megparancsolnak, az olyan, mintha azt maga a jó Isten parancsolta volna meg. Amikor tehát szüleink vagy előljáróink olyasmit kívánnak tőlünk, ami Isten akarata ellen van, akkor nem szabad engedelmeskednünk. Vagyis mely esetben nem szabad szüleinknek és előljáróinknak engedelmeskednünk?

Összefoglaló ismételése a most tanult kérdéseknek.

Leckére lesz a III. oszt. részére: 176, 177, 178.

a IV. és V. oszt. részére valamennyi.

III. Alkalmazás: 1. Theophil nagyon engedelmes volt, de volt valaki a földön, aki még Theophilnál is sokkal engedelmesebb volt. Mit gondoltok, ki volt az? Senki más, mint az Úr Jézus maga. Az Úr Jézus fent élt az égben és ott minden angyal és szent engedelmes volt neki, ott az Úr Jézus mindig parancsolhatott, de sohasem engedelmeskedhetett. De mert az engedelmeskedés valami nagyon jó dolog, az Úr Jézus lejött az égből a földre, hogy engedelmes birjon lenni. Azért, aki nagyon engedelmes, az az Úr Jézushoz hasonlít. Amiért pedig az Úr Jézus olyan engedelmes volt, azért szeretjük mi most Őt olyan nagyon. Aki engedelmes, az jól jár. Mindenki, aki engedelmes lesz, azt szeretik és ha valakit szeretnek, az úgy-e jó. Mindenki szereti azt, ha őt szeretik. Azért ha valaki azt akarja, hogy őt szeressék, akkor legyen engedelmes és szeretni fogják, mert aki engedelmes, az jól jár.

2. Theophil azt is megmutatta, hogy miért kell a szülőket szeretni. Azért úgy-e, mert a szülők Isten helyettesei. Aki a szülőket szereti, az igazából a jó Istent szereti. Azért is, mikor Theophilnak valamit parancsoltak, kis mondásához, hogy az engedelmes jól jár, még azt is hozzá gondolta: Atyám, legyen meg a Te akaratod. Kire gondolt mikor ezt mondotta? Édes apjára? Nem, a jó Istenre. Mert ha mi engedelmeskedünk, akkor mindig a jó Istennek fogadunk szót, mert minden előljáró is épen úgy, mint a szülők, a jó Isten helyett van, a jó Istennek a helyettese.

3. Könnyű engedelmeskedni? Úgy-e nem mindig könnyű, néha nagyon nehéz, különösen akkor nehéz, ha olyasmit parancsoltak nekünk, amit nem szeretünk megtenni. De Theophil még akkor is engedelmes volt. Miért bírta ő azt megtenni? Azért, mert a jó Istent nagyon szerette és a jó Isten adott neki erőt ahhoz, hogy birjon mindig hős lenni, mert aki mindig engedelmes, az hős.

Akartok ti is hősök lenni? Mondogassátok sokszor magatokban, hogy „aki engedelmes, az jól jár: Atyám, legyen meg a Te akaratod.” És ha így tesztek, akkor az engedelmeskedés mindig könnyebb lesz, utoljára pedig egészen könnyű.

(Gyakran mondjunk el a gyermekeknek olyan példákat, melyekben az engedelmes jól jár és igyekezzünk az ő életükben is keresni olyan eseteket, melyek ezt igazolják.)

A lelkiismeretvizsgálatot az előző órákhoz hasonlóan tartjuk meg.

† és ima a Szentlélekistenhez, mint a 7. óra végén.

Azután kérdezzük:

— Engedetlenek voltak-e szüleiteknek? Hányszor? Elöljáróitoknak? Hányszor?

— Megszomorítottatok-e őket nagyon?

— Kíváncsiatok-e nekik rosszat?

— Visszabeszéltetek-e? (Feleseltetek-e?)

— Kicsúfoltatok-e szüleiteket, vagy előljáróitokat?

— Ütöttetek-e szüleiteket?

E kérdéseket egyformán intézhetjük a III. IV. és V. osztályos gyermekekhez.

Bánat és erősfogadás, mint a 7. óra végén.

*

Leányiskolákban csak a neveket kell megváltoztatni.

12. ÓRA.

Isten V. parancsolatáról.

A.) Egy-két szó az ötödik parancsolathoz.

Az ember tragédiájának második színében így kiált fel Éva: „Ah élni, élni mily édes, mi szép!” Mire Ádám azt feleli: „És úrnak lenni mindenkinek felett.” Minden férfinak természetébe van oltva az az ösztön, melyet Madách Ádám szavaival fejez ki: minden férfi uralomra vágyik. Ez a természet már megvan a fiúgyermekben is. Minden fiú szeretne a társai felett valamilyen hatalomhoz jutni, mindegyik akar vigyázó lenni, mindegyik ambicionálja, hogy a játékban vezető legyen. Mindegyik védi a saját álláspontját, a maga igazát, mindegyik keresztül akarná erőszakolni a maga akaratát. Minden fiúgyermek önző és erőszakos és aki nem ilyen, az rendszeren nem egészen egészséges, vagy legalább nem életre való. Azok a szelíd csendes fiúcskák, sápadt arcukkal rendszerint betegesek, vérszegények vagy elpuhultak. A magyar fiúgyermek között azonkívül igen nagy számmal vannak a vérmes és szangvinikus természetűek is. Természetes tehát, hogy a hitoktató gyakran fog találkozni a szóbanforgó hajlamok (gyermekről lévén szó, nem akarom a szenvedély kifejezést használni) megnyilvánulásaival: gyakran lesz tehát az iskolában szó a fiúk között kitért viszályokról, veszekedésekről és verekedésekről. Nem sokra fogunk azonban menni, hogyha őket állandóan csak a csöndre, békére és szelídségre intjük, mert a fiúban rejtőző uralomvágy nem bir tétlenül maradni, lévén az egy erő, egy energia, amely tenni, cselekedni, amely érvényesülni akar. Megnehezíti a hitoktató és nevelő dolgát még az a körülmény is, hogy a gyermek rendszerint már nem egyszer győztes lett másokkal szem-

ben, hogy nem egyszer sikerült már neki akaratát keresztülvinni és így már nem egyszer átélte a *diadalérzést*. Ez a már átélt diadalérzés tehát szintén egy tényező, mely a gyermeket sarkalja, hogy akaratát ne adja fel olyan könnyen, hogy törekedjék azt keresztülvinni és azért azután mindig újra meg újra összeütközésbe kerül társaival, mindig újra meg újra összevész velük és összeverekszik. A sok veszekedés és verekedés pedig, ha másért nem is, de azért mindenesetre gátlója a vallásos nevelésnek, mert a fiúgyermekre eldurvítólag hat és a durva lelkek a vallásos élet iránt sokkal kevésbé fogékonyak. A hitoktatónak tehát, mint vallásos nevelőknek állandóan oda kell hatnia, hogy növendékei között a veszekedések és verekedések száma csökkenjen és lehetőleg a minimumra szálljon. Hogyan fogjon ebbe a munkába bele, hogy az eredményes is legyen?

Vezessük reá a gyermeket; hogy *átélje a nemes diadal érzetét* és így saját maga tapasztalja, hogy mennyivel nagyobb és értékesebb az. Vezessük reá a gyermeket, hogy az erőnek nem az a célja, hogy a gyengébbet legyőzze és elnyomja, ellenkezőleg, hogy azt felemelje és megvédelmezze. Vezessük reá a gyermeket, hogy mekkora diadal van az önlegyőzésben, az önuralomban és ha erre rávezettük a fiúkat, akkor majd önmaguktól fognak küzdelemben menni saját önző és erőszakos természetük ellen és egyedül ez az az út, melyen eredményt elérhetünk.

Pl. összeveszték a Pista és a Jancsi és a Pista lévén nagyobb és erősebb alaposan helyben hagyta a Jancsit, aki ezek után a hitoktatójához jön panaszával. Odahívjuk Pistát és megmagyarázzuk neki, hogy nem volt nagy dolog a gyengébb Jancsit legyőzni. Mindenki, aki erősebb, legyőzi azt, aki gyengébb, ebben semmi dicsőség sincsen, őt is könnyen legyőzi mindenki, aki nálánál erősebb. Sokkal nehezebb dolog, amit csak egészen erős fiúk birnak megtenni, önmagukban legyőzni a haragot. Megmagyarázzuk neki, *hogy ő az erős, győzze le azt, aki erős t. i. önmagát*. Próbálja csak meg és meg fogja látni, hogy olyasmit tett, amit csak nagyon kevesen képesek megtenni. Aki le bírja győzni önmagát, az igen nehéz dolgot művelt és arra valóban büszke lehet, mert az igazi hőstett. Az erő különben sem arra való, hogy azzal a gyengét elnyomjuk, ellenkezőleg, arra való, hogy megvédjük. *Azért legyen az erős a gyengének mindig a védője*. Az idősebb testvérek pl. megvédik a kisebbeket, a szülők a gyermekeiket, a katonák a hazát, mi lenne, ha az erősek a gyengébbeket mindig elnyomnák? Akkor pl. minden gyermeknek is meg kellene halni. Aki megvédi a gyengébbet, valami hasznosat tett, ha épen fiúról van szó, akkor hasznos fiú lett. Ezért menjen most ő is szépen békével el és ezentúl legyen ő, mint erős, a gyengébbnek mindig a védője és meglátja, hogy milyen jól fogja érezni magát és azon felül mindenki szeretni is fogja.

Másrészt arra is reá kell nevelni a gyermekeket, hogy akaratukról gylelküen le birjanak mondani. Persze ez is érthetetlen

dolog a természetes ember szemében, a gyermek sem fogja azt olyan könnyen belátni. De az igazi Isten iránti szeretet hamar képessé teszi a kicsinyeket erre.

Miután tehát Pisti elment, odahívjuk Jancsit is és annak viszont azt magyarázzuk meg, hogy most mivel Pistinek nem engedett minő haszna lett? Láthatja, hogy Pisti erőszakosan keresztül-vitte a maga akaratát és még alaposan meg is verte. Ebből kettős vesztesége lett, mert testileg megszenvedett érte, lelkileg pedig szegény maradt. Ha engedett volna, nem a Pisti kedvéért, hanem a jó mennyei Atya kedvéért, Pisti nem bántotta volna, a jó mennyei Atya pedig sokkal jobban megszerette volna, mert ha valamit másnak engedünk oda a jó mennyei Atya kedvéért, azt a jó Isten mindig úgy fogadja, mintha neki magának adtuk volna és azért egyszer örök jutalmat fog adni. Most látod Jancsi, szegényebb lettél, máskor vigyázz, hogy gazdagabbá légy.

Hogyha a fiúk között kitörő viszálykodásokat következetesen így intézzük el, akkor *lassan* célt érünk, helyesebben olyan jó magot ültetünk lelkükbe, mely biztosan érésnek indul egyszer, esetleg csak a későbbi években, mire megkomolyodtak. Mert minden, amit a gyermekek előtt sokszor és bizonyos szent komolysággal hangoztatunk, eltörölhetetlen benyomást gyakorol lelkükre és ez a jó benyomás végtére is irányítólag hat cselekvésükre.

B.) A katekizmusi anyag.

183. Ki vétkezik Isten ötödik parancsolata ellen?

Isten ötödik parancsolata ellen az vétkezik, aki felebarátjának vagy önmagának testi vagy lelki életében kárt tesz.

184. Ki tesz kárt felebarátja testi életében?

Felebarátja testi életében az tesz kárt, aki felebarátjának egészségét megrontja, vele durván bánik vagy őt megöli.

*Felebarátunk testi élete ellen azzal is vétkezünk, ami életének megrövidítésére vezethet, mint pl. a veszekedés, *gyűlölködés*, az *irigykedés*.

Pl. Heródiás.

*Az emberölés *szándéka* is nagy bűn. Akik *párbajt* vívnak és abban segédkeznek, azok ki vannak zárva az egyházból.

*185. Ki vétkezik saját testi élete ellen?

Saját testi élete ellen az vétkezik, aki egészségét vagy életét szükségtelenül veszedelemnek teszi ki, vagy aki magát megöli.

Pl. Júdas.

*Egységét és életét veszedelemnek teszi ki pl. az, aki az evésben és ivásban *mértéktelen*, aki *haragos* vagy aki *erkölctelenül* él.

*Aki magát megöli, vagyis az *öngyilkos*, a legszörnyűbb bűnt követi el maga ellen és azt többé jóvá sem teheti. Az öngyilkos nem részesülhet egyházi temetésben, ha bűnbánat nélkül halt meg, kivéven ha zavart elmével követte el az öngyilkosságot.

Megjegyzés: A 185-ik kérdésben egy kis logikai zökkenést okoz, hogy míg a 184., 186., 187., és 188. kérdések mindenütt a testi-lelki életben tett kárt hangsúlyozzák, itt az élet ellen elkövetett vétekről van szó. Logikai szempontból jobb volna így kérdezni: „ki tesz kárt saját testi életében,” de akkor nem felelhetnők rá: „aki életét veszedelemnek teszi ki,” mert ez még nem kára testi életünknek, legfeljebb in potentia. Ezt a bűnt pedig csak azért, hogy a kérdést logikusan fogalmazhassuk a jegyzetek közé tenni nem tartom célszerűnek, mert a gyerekek közt az elég gyakori.

*186. Ki tesz kárt felebarátja lelki életében?

Felebarátja lelki életében az tesz kárt, aki őt megbotránkoztatja, vagyis bűnre vezeti.

*Az Úr Jézus azt mondja: „Aki megbotránkoztat egyet a kisdedek közül, akik énbennem hisznek, jobb annak, hogy malomkő köttessék a nyakára és a tenger mélységébe meríttessék” és „Jaj az embernek, aki által botrány jó.”

*Mást bűnre vezet, aki vallástalan vagy erkölcstelen dolgokat beszél, olyan könyveket vagy képeket mások kezébe juttat, rossz példát ad, bűnös dolgokat tanácsol, rosszra tanít, vagy csábít, mást a bűnben segít, másnak vétkét dicséri.

Pl. Jeroboám. — Eleázár inkább meg akart halni, mint másokat megbotránkoztatni.

187. Mit kell tennünk, ha felebarátunk testi vagy lelki életében kárt tettünk?

Ha felebarátunk testi vagy lelki életében kárt tettünk, nemcsak meg kell bánnunk bűneinket, hanem az okozott kárt is jóvá kell tennünk, amennyire csak lehet.

*188. Ki tesz kárt saját lelki életében?

Saját lelki életében az tesz kárt, aki bűnt követ el.

Intelem. Légy szelíd, békeszerető, kerüld a rossz társakat, akik bűnre vezetnének, de magad se ingerelj mást bűnre. Pajkoságból az állatok iránt se légy kegyetlen, mert ez idővel az emberek iránt is kegyetlenségre vezet.

C.) Közlendő új fogalmak.

Testi-lelki élet. Megbotránkoztat.

D.) Kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. Nemde haragusztok a zsidókra, akik Jézust ütötték, verték és végül megfeszítették? Ezek a zsidók az ötödik parancsolat ellen vétkeztek és nagy bűnük volt. Pedig látjátok fiúk,

ezen bűnökhöz hasonlóakat majdnem minden fiú elkövet. Júdás is elkövetett.

Célkitűzés: Hogy hogyan vétkezett Júdás az V. parancsolat ellen, ezt mondom el most nektek.

I. Előterjesztés. Emlékeztek még, hogy Júdás négy pengőt lopott? Emlékeztek még arra is, hogy később a posta előtt Theophillal találkozott, ahonnan elment a kirakathoz. Majd tovább menve barátaival került össze, akiknek folyton szemérmetlen dolgokat mesélt. Eközben kiderült az idő és ők egy bolthoz értek, ahol Júdás két szuronyt vett puskájához. Azután barátaival elment a vásártérre háborút játszani. Júdás akart a vezér lenni, de ezt barátai nem akarták, amiért Júdás velük verekedni kezdett. Csak-hogy barátai nem akartak verekedni, inkább ráhagyták: „jól van, légy te a vezér.” „Az a régi kökerítés lesz a vár” kiáltott Júdás és felmászott rá. „Mi nem megyünk oda utánad — mondották a többiek — az a hely veszélyes, onnan könnyen le lehet esni.” Mikor barátai nem akartak jönni, akkor Júdás el kezdte őket gyáváknak csúfolni és kinevetni és még gyalázatos szavakat is kiabált barátaira. Júdás a falról csakhamar észrevette, hogy azon a magas fán, mely a kökerítés mellett áll, körték vannak. „Gyertek csak ide — kiáltott Júdás — innen elérhetjük azt a körtefát és körtét lophatunk.” Most már barátai sem törődtek sokat a veszedelemmel, mely életüket a magas falon fenyegette, — felmásztak rá, felemelték Júdást, aki elérve a fa alsó ágát, felkapaszkodott reá és mindenkinek kikeresett 2—2 alaposan megpermetezett éretlen körtét, melyeket nekik le is dobott, miközben jót mulatott azon, hogy fog fájni barátainak a hasa, ha a rossz és bepermetezett körtéket megették. A fiúk meg is ették ezeket és nem vették észre, hogy a kertész előző nap erős méreggel megpermetezte a körtéket, hogy ne menjen reájuk a féreg, azután mert már este volt, hazamentek. Másnap a körtétől mindannyian betegek lettek.

Júdás nagyon beteg lett és félt, hogy meghal. Ekkor fogadalmat tett: „Ha meggyógyulok — ígérte Istennek — gyónni megyek és jobb fiú leszek.”

Úgy is lett. Meggyógyult és elment gyónni. A gyónásban megmondott mindent. „Te felebarátaidnak testi és lelki életében kárt tettél — mondotta neki a tisztelendő úr, — a hibádat nem elég csak megbánni, ezt jóvá is kell tenned amennyire csak lehet! Adjál nekik uzsonnádból és tanítsd őket ezentúl a jóra.” Júdás mindezt meg is ígérte, de semmit sem tett meg belőle, ismét a régi lett.

A visszakérdezést Júdás bűnei és az őt kötelező elégtételi cselekedeteknek megfelelően intézem.

II. Kifejtés. 1.—*186. Júdás barátainak szemérmetlen dolgokat beszélt, előttük lopott, sőt lopni hívta őket és rábírta barátait is, hogy komoly veszedelemnek tegyék ki életüket, amivel rossz példát adott nekik. Aki pedig másnak a rosszban ad példát, arról

azt mondjuk, hogy *megbotránkoztat* vagy bűnre vezet. Júdás barátai követték a rossz példát, ezzel halálos bűnt követtek el, a halálos bűn elűzte lelkükről a megszentelő malasztot, azt a szép koronát, mely égi hercegekké tette őket, ez pedig a legnagyobb kár, ami egy embert csak érhet!

Azért aki felebarátját megbotránkoztatja vagyis bűnre vezeti, az néki lelki életében tesz kárt. Tehát ki tesz kárt felebarátja lelki életében? Ki emlékszik még, hogy a templomrabló, akiről a multkor beszéltem, kinek a testi életében tett kárt és hogyan?

2.—184. Júdás a rossz körtékkel megrontotta barátainak az egészségét, verekedett, vagyis durván bánt velük. Mindezzel kárt tett, de most már nem a lelkükben, hanem a testükben. A verés is, a betegség is, fáj. A fájdalom pedig, mert az a testünknek nem jó, annak kár. A legnagyobb fájdalom a halál, ezt a legnagyobb kárt Júdás nem tette barátai testének. Felebarátunk testi életében tehát többféleképen lehet kárt tenni. Ha vele durván bánunk, vagy egészségét megrontjuk, mint Júdás a barátaiét, vagy ha őt megöljük. Tehát ki tesz kárt felebarátja életében?

3.—*188. Júdás sok bűnt követett el és ezzel saját lelkéről űzte el a drága koronához hasonló megszentelő malasztot, ez az ő saját lelki életének volt a legnagyobb kár. Saját lelki életében tehát az tesz kárt, aki bűnt követ el. Vagyis ki tesz kárt saját lelki életében?

4.—*185. Júdás végül a maga testi élete ellen is vétkezett, mikor a rossz körték megevésével egészségét, a falra és fára mászással életét tette ki veszélynek. A legnagyobb bűnt persze azzal követte volna el saját testi élete ellen, ha magát megölte volna, de ezt most még nem tette. Saját testi élete ellen tehát az vétkezik, aki egészségét vagy életét szükségtelenül veszedelemnek teszi ki, vagy aki magát megöli.

Tehát ki vétkezik saját testi élete ellen?

5.—183. Isten azt parancsolja az V. parancsolatban, hogy ne ölj. Júdás ez ellen a parancsolat ellen vétkezett, még pedig igen sokszor. Először azáltal, hogy verekedett, azután azáltal, hogy életét veszedelemnek tette ki és barátainak rossz körtéket dobált le, azután azáltal is, hogy barátait bűnre csábította. Júdásnak mind e bűneiben van egy kis ölés, egy kis gyilkosság. Mert aki verekedik, az egy kicsit agyonüt, mert minden verekedés árt annak, akit megvernek, — az az ő testi életének egy kis kár, — ha nem is olyan nagy kár, mint annak, akit agyonvernek. Épen így van akkor is, ha valakit beteggé teszünk, ebben a cselekedetben is van egy kis ölés, egy kis gyilkosság, mert a betegség is árt az egészségnek. Júdás mindezzel felebarátai testi életében tett kárt. De Júdás még máskép is ölt. Akkor is ölt, mikor barátait bűnre vitte, mert akkor a lelküket ölte meg, mert az a lélek, mely halálos bűnt követ el, az olyan, mintha meghalt volna. Ezzel barátai lelki életének okozott igen nagy kárt. Júdás tehát felebarátai testi és lelki életében tett kárt. De nemcsak felebarátainak testi és lelki

életében tett Júdás kárt, hanem a magáéban is. Mert ő is beteg lett a rossz gyümölcstől, meg ő is bünt követett el. Ez az ő testének meg lelkének volt kár. Júdás tehát azzal vétkezett Isten V. parancsolata ellen, hogy önmagának és felebarátjának testi és lelki életében kárt tett. Tehát ki vétkezik Isten V. parancsolata ellen?

6.—187. Ami a másé, az mindig a másé marad, még ha elvettük is tőle. Azért ha valakitől elvettük az ő egészségét azáltal, hogy őt beteggé tettük, őt ismét egészségessé kell tenni, meg kell őt gyógyíttatni. Azért is mondotta tisztelendő úr Júdásnak: „e bűnöket nem elég csak megbánni, hanem az okozott kárt jóvá is kell tenned, amennyire csak lehet.” Tehát mit kell tennünk, ha felebarátunk testi vagy lelki életében kárt tettünk?

Összefoglaló ismétlése a most tanult kérdéseknek.

Leckére lesz a III. oszt.-nak 183, 184 és 187.

a IV. és V. osztálynak minden kérdés.

III. Alkalmazás. 1. Mielőtt Isten az embert megteremtette volna, így szólt: „Alkossunk embert a magunk képére és hasonlatosságára.” És megteremtette az embert önmaga képére. Az ember tehát hasonlít Istenhez. Azért aki felebarátjával úgy bánik, mint Júdás barátjával, az majdnem azt teszi, amit a gonosz zsidók Jézussal tettek.

2. Azután akinek a megszentelő malaszt drága koronája van a lelkén, az nemcsak Istenhez hasonló, hanem Isten gyermeke is egyúttal, Isten gyermekével pedig épen nem szabad úgy bánni, mint Júdás tette barátaival.

3. Végre aki verekszik, az a vademberekhez lesz hasonló, már pedig ti nem akartok sem Jézus kínzóihoz, sem vademberekhez hasonlítani, de Isten gyermekeivel sem akartok csúnyán bánni.

4. Theophil sohasem bántott mást, mindig azt gondolta, hogy *amit nem akarsz magadnak, te se tedd másnak.* Sohasem verekedett, mert mindig azt gondolta, hogy *az erős a gyengének mindig a védője, Atyám, jöjjön el a Te országod.* Azért a kisebbnek segíteni szeretett leginkább. Mindig le bírta győzni magát és épen ezzel mutatta meg, hogy ő az osztályban a legerősebb.

5. Ahol a gyermekek nem verekednek, hanem békében megférnek egymás között, ott van a béke országa, Isten országa. Ez az ország, melyért a Mi-Atyánkban mindig imádkozunk, mikor azt mondjuk: *Jöjjön el a Te országod.* Ezért mondotta Theophil is mindig úgy: „az erős a gyengének mindig a védője, Atyám, jöjjön el a Te országod.”

*

A lelkiismeretvizsgálatot az előző órákhoz hasonlóan tartjuk meg.

† és ima a Szentlélekistenhez, mint a 7. óra végén.

Azután kérdezzük a III. osztályban:

— Bosszantottatok-e másokat?

— Veszekedtetek-e?

— Verekedtetek-e? Nagyon? (Nagyon az verekszik, aki a másikat verekezés közben megvérezi. Véresre veri, vagy így összekarmolja.)

— Haragudtatok-e egymásra? — (Akartok-e megbocsájtani?)

.

A IV. és V. osztályban ezenfelül még azt kérdezzük:

— Ki tettétek-e egészségeteket veszedelemnek? (Az teszi ki egészségét veszedelemnek, aki torkoskodik, cigarettázik, fel van melegedve és hideg vizet iszik stb.)

— Ki tettétek-e életeteket veszedelemnek?

— Csábítottatok-e más bűnre?

— Segítettetek-e más a bűnben?

— Ha kárt tettetek másnak testi vagy lelki életében, igyekeztetek-e a kárt jóvátenni?

Bánat és erősfogadás, mint a 7. óra végén.

*

Leányiskolákban: Jezabel az éléstárba csalja barátnőit és ott nyalakodnak, a sonkából, tésztából és a megcukrozott légy-méregből is. Ezzel tesz Jezabel testi életükben kárt. — Lelki életükben pedig azáltal, hogy akkor épen péntek van és így a megtartóztatás ellen vétének. A kifejtésnél bele lehet hozni az előző óra előterjesztéséből a templomrabló merényletét is.

13. ÓRA.

Isten VII. és VIII. parancsolatáról.

A.) A katekizmusi anyag.

Megjegyzés: A VII. és VIII. parancsolatot azért tárgyalom az V. parancsolat után, mert ezeknek az anyaga egy kategóriába tartozik: Kárt tesz felebarátja testi vagy lelki életében, jószágában és becsületében, és ezt az okozott kárt jóvá is kell tenni.

192. Ki vétkezik Isten hetedik parancsolata ellen?

Isten hetedik parancsolata ellen az vétkezik, aki felebarátját igazságtalanul megkárosítja.

193. Ki károsítja meg felebarátját igazságtalanul?

Felebarátját az károsítja meg igazságtalanul: 1. aki annak jószágát elveszi, vagy készakarva megrongálja, 2. aki felebarátját megcsalja.

*Aki más jószágát titokban veszi el, az *lop*; aki erőszakkal veszi el, az *rablást* követ el. *Csalással* vétkezik, aki hamisítással, például hamis pénzzel, hamis mértékkel, rossz áruval károsít meg valakit. *Uzsorával* is vétkezik az ember, ha t. i. a kölcsönért túlságos kamatot vesz. Az is vétkezik, aki lopott jószágot megőrzés végett vagy ajándékba elfogad, másnak megkárosítását okozza vagy elősegíti; továbbá aki a *talált jószágot* vissza nem adja tulajdonosának; aki *adósságát* megfizetni nem akarja.

Megjegyzés: A 192. és 193-ik kérdésből kihagyom az „*igazságtalanul*“ kifejezést, mert felebarátunkat igazságosan megkárosítani nem bírjuk. Mikor történne ez? Ha tartozását elveszjük pl. árverés vagy occulta compensatio által? Csakhogy ez nem megkárosítás, mert csak azt vettük el, ami úgysem volt az övé! És ha ennek folytán tartozásán túl is megkárosodott, az már nem nevezhető igazságos kárnak! Ilyen nincsen.

194. Mit kell tennünk, ha idegen jószág van nálunk vagy másnak szándékosan kárt okoztunk?

Ha idegen jószág van nálunk, azt *vissza kell adnunk*, a kárt pedig meg kell térítenünk, mihelyt tehetjük, mert különben nem kapunk Istentől bocsánatot.

Pl. Tóbiás, Zakeus.

*Az idegen jószágot szabad titokban is visszaadni.

*Ha kárterítés dolgában kétségünk van, kérjünk tanácsot a lelkiatyától.

*Ha a lopott jószág tulajdonosát vagy örököseit meg nem találhatjuk, akkor azt a jószágot a szegényeknek kell adnunk vagy valami szent célra fordítanunk.

**Saját vagyonunkat* Isten akarata szerint kell használnunk. Nem szabad *piacra adnunk*, de *szegényeknek* sem szabad lennünk és a szegényeknek kell belőle adnunk.

Intelem. Ne hagyd el a becsületesség útját. Bármilyen csekély dolgot se idegeníts el soha, szüleidtől se. Légy megelégedve azzal, amid van és amit becsületes módon szerezhetsz. Idegen jószágon nincs Istenáldása.

195. Ki vétkezik Isten nyolcadik parancsolata ellen?

Isten nyolcadik parancsolata ellen az vétkezik, aki hazudik vagy aki felebarátja becsületében kárt tesz.

Pl. Hamis tanúk Jézus ellen.

***196. Ki vétkezik hazugsággal?**

Hazugsággal az vétkezik, aki nem mond igazat, hogy mást tévedésbe ejtsen.

*Jézus azt mondta: „Az ördög a hazugság atyja.“ A Szentírás mondja: „A hazug ajkak utálatosak az Úrnál.“

Pl. Giezi, Ananiás és Zafira.

*Minden hazugság bűn, még ha tréfából hazudik is valaki. Aki magát teteti, az is hazudik (képmutató).

Pl. Júdás. A farizeusok.

****197. Ki tesz kárt felebarátja becsületében?**

Felebarátja becsületében az tesz kárt: 1. aki elégséges ok nélkül rosszat tesz föl másról vagy a rosszat bizonyosnak tartja róla, 2. aki felebarátját megszólja vagy rágalmazza, 3. aki felebarátját csúfolja vagy gyalázza.

Pl. Simon farizeus. A Jézus ellen vádaskodó zsidók. Szemei.

*Aki másról elég ok nélkül rosszat tesz fel, az *alapítatlan gyanúsítást* követ el; aki elegendő ok nélkül bizonyosnak tartja róla a rosszat, az *vakmerő ítéllettel* (ráfogással) vétkezik.

*„Ne ítéljetelek, hogy meg ne ítéltessetek“, mondja az Úr Jézus.

Megjegyzés: A 197-ik kérdést az V-ik osztályra hagyom, mert annak első része a III. és IV. osztályban még nehéz.

***198. Ki vétkezik megszólással?**

Megszólással az vétkezik, aki felebarátja hibáit kibeszéli, amikor az nem szükséges.

*Felebarátunk hibáját csak akkor kell másnak (pl. szüleinek, előjáróinak) elmondani, ha azzal megjavíthatjuk őt vagy más bajt elháríthatunk.

***199. Ki vétkezik rágalmozással?**

Rágalmozással az vétkezik, aki felebarátjára ráfog valamely bűnt vagy nagyítja hibáját.

Pl. Putifár felesége.

***200. Mit kell annak tennie, aki felebarátját megrágalmozta?**

Aki felebarátját megrágalmozta, annak a rágalmat vissza kell vonnia.

*Aki a rágalommal kárt tett és ezt előre látta, annak az okozott kárt is meg kell térítenie.

*Aki felebarátját megszólta, annak iparkodnia kell őt mentetgetni és amennyire lehet, becsületét helyreállítani.

*Ha mást megbántottunk, akkor tőle bocsánatot kell kérnünk.

Intelem. Légy mindig őszinte és utáld a hazugságot. Ne beszélj szeretetlenül felebarátodról. Ha másokról rosszat mondanak előtted, mutasd meg, hogy azt nem hallgatod szívesen.

Megjegyzés: A 198., 199. és 200. kérdéseket a IV. osztályra hagyom, egyrészt mivel a III. osztály egyébként igen meg volna ez órán terhelve, másrészt mivel a hasonló tartalmú és mégiscsak gyakorlatibb 196. kérdést a katekizmus is a IV. osztályra hagyja.

B.) A közlendő új fogalmak.

Megcsal, jószág, megtérít, becsület, tévedésbe ejt, megszól rágalmoz, a rágalmat visszavonni.

C.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. A múlt órában azt tanultuk, hogy miképpen tett Júdás kárt felebarátai és saját maga testi és lelki életében. De ezenkívül felebarátunk jószágában és becsületében is lehet kárt tenni, azért

Célkitűzés: — ma arról fogunk tanulni, hogy ki tesz kárt felebarátjának jószágában, vagy becsületében.

I. Előterjesztés. Júdással ugyanabba az osztályba járt egy fiú, Barabásnak hívták. Ennek az a rossz szokása volt, hogy ahol valami fényeset látott, azt ellopta. Bicskákat, tollakat, új krajcárokat összelopott és ez a fiú Júdásék szomszédságában lakott.

Júdás mint tudjátok, szintén szeretett lopni és mindig félt, hogy atyja ezt egyszer észreveszi és őt emiatt megveri. Azért egyszer azt mondotta édes apjának: „Apám, a szomszédék Barabása igen szeret lopni.” Júdás megszólta Barabást, azt akarta, hogy Zsiga bácsi, így hívják Júdás apját, Barabásra és ne Júdásra gondoljon, ha valami hiányzik. Zsiga bácsi egy napon szobájában dolgozott, mikor Júdás mérgesen jött haza. Megtudta barátaitól, hogy egy szurony ára egy pengő és nem kettő. Őt tehát az a boltos, akitől két pengőért vette a szuronyt, becsapta. Ezért volt mérges és azon törte a fejét, hogy hogyan lophatna még két pengőt, hogy azon még két szuronyt vehessen. Nem vette észre a nyitott ajtót, sem a másik szobában dolgozó édes apját. Ezért a szekrényhez ment, kilopott belőle két pengőt és el kezdett játszani. Néhány perc múlva bejött az atyja, aki mindezt végignézte, a szekrényhez ment, megszámlolta a pénzt és azután kérdezte: „Fiam, két pengő hiányzik, hol van?” „Ma reggel, mikor a városba voltál — felelt Júdás — itt volt Barabás, az lopta el, én láttam!” Júdás hazudott és még meg is rágalmazta Barabást. Zsiga bácsi azonban nem hitt többé a fiának, odament hozzá és kivette a zsebéből a pénzt. „En láttam, mikor loptál, így szólt. Most már tudom, ki lopott a multkor is négy pengőt, ki rontotta el a szekrényt és ki szokott nálunk itt lopkodni! Addig jár a korsó a kútra, míg eltörik!” És elővette a nádpálcát.

A visszakérdezést Júdás bűneinek megfelelően intézzük.

II. Kifejtés. 1.—193. Mindazt, ami nekünk van, azt „jószág-nak” is szoktuk nevezni, mert az jó, hogy az nekünk megvan. Barabás elvette felebarátjainak jószágait (bicskát, tollakat, fényes krajcárokat). Júdás készakarva rongálta meg atyjának jószágát a szekrényt, a boltos pedig megcsalta Júdást. Mindhárman tehát megkárosították felebarátjukat, mert felebarátját az károsítja meg: 1. aki annak jószágát elveszi, 2. készakarva megrongálja, 3. aki felebarátját megcsalja. Tehát ki károsítja meg felebarátját?

2.—192. Hogy felebarátunk jószágában kárt ne tegyünk, azt Isten VII. parancsolattal parancsolja meg. Azért aki felebarátját megkárosítja, az Isten VII. parancsolata ellen vétkezik. Vagyis ki vétkezik Isten VII. parancsolata ellen?

3.—*196. „Ma reggel itt volt Barabás”, mondotta Júdás. Pedig nem is volt ott. Júdás nem mondott igazat, vagyis Júdás hazugsággal is vétkezett. Nem mondott igazat, hogy atyját becsapja, ezt úgy mondjuk, hogy tévedésbe ejtse. Aki tehát nem mond igazat, hogy mást tévedésbe ejtsen, az hazugsággal vétkezik. Vagyis ki vétkezik hazugsággal?

4.—*198. Júdás elmondotta apjának, hogy Barabás meny-nyire szeret lopni. Júdás igazat mondott és mégis bünt követett el, mert felebarátjának a hibáit elbeszélte, amikor az nem volt szükséges. E bűnnek a neve megszólas. Megszólassal tehát az

vétkezik, aki felebarátja hibáját kibeszéli amikor az nem szükséges. Vagyis ki vétkezik megszólással?

5.—*199. Júdás még nagyobb bünt is követett el, amikor Barabásra ráfogta, hogy azt a két pengőt ellopta. Aki tehát felebarátjára ráfog valami bünt, vagy ami ehhez nagyon hasonlít, aki kis hibáját megnagyobbítva mondja el, az rágalmazással vétkezik. Rágalmazással tehát az vétkezik, aki felebarátjára ráfog valamely bünt, vagy nagyítja hibáját. Tehát ki vétkezik rágalmazással?

6.—**197. a) Zsiga bácsi azt hitte, hogy Barabás jó fiú, ezt úgy mondjuk, becsülte Barabást. Barabásnak becsülete volt Zsiga bácsinál. Júdás először megszólta Barabást, miáltal Barabás becsületét elrontotta, mert ezentúl Zsiga bácsi Barabást már nem gondolta olyan jónak. Júdás azután megrágalmazta Barabást, azzal Barabás becsületét egészen el akarta rontani. Azt akarta, hogy Zsiga bácsi Barabást egészen rossz fiúnak gondolja, Júdás tehát megszólással és rágalmazással kárt tett Barabás becsületében. Felebarátja becsületében az tesz kárt, aki őt megszólja vagy rágalmazza.

b) De Júdás Theophil becsületében is kárt tett egyszer. Ki emlékszik még, hogy mikor és hogyan? Emlékeztek még? Tél volt és az utcán mentek a fiúk haza felé és Júdást valaki erősen megdobta és Júdás ezt az utcán történt rendetlenséget Theophilra fogta és másnap a tanító úrnak be is jelentette. Júdás elégséges ok nélkül rosszat tett fel másról és a rosszat bizonyosnak tartotta róla. Látjátok, aki másról elégséges ok nélkül rosszat tesz fel és a rosszat bizonyosnak tartja róla, az is kárt tesz felebarátja becsületében.

c) Mikor pedig Júdás a magas kökerítésre akarta a barátait felcsalni és azok nem akartak jönni, akkor Júdás kicsúfolta barátait és még gyalázatos dolgokat is mondott róluk. Emlékeztek még? Erről a múlt órán volt szó. Ezzel is kárt tett barátai becsületében, mert aki felebarátját csúfolja vagy gyalázza, az is kárt tesz annak becsületében.

Felebarátjának becsületében tehát az tesz kárt: 1. aki elégséges ok nélkül rosszat tesz fel másról, vagy a rosszat bizonyosnak tartja róla, 2. aki felebarátját megszólja vagy rágalmazza, 3. aki felebarátját csúfolja vagy gyalázza. Tehát ki tesz kárt felebarátja becsületében?

7.—195. Hogy pedig felebarátunknak becsületében kárt ne tegyünk, de ne is hazudjunk, azért adta Isten a VIII. parancsolatot. Isten VIII. parancsolata ellen tehát az vétkezik, aki hazudik vagy felebarátja becsületében kárt tesz. Tehát ki vétkezik Isten VIII. parancsolata ellen?

8.—194. Aki felebarátját megkárosítja, annak a kárt jóvá is kell tenni. A múlt órában azt tanultuk, hogyan kellett Júdásnak azt a kárt, melyet felebarátai testi és lelki életében tett, jóvátenni. A lopás által tett kárt úgy kell jóvátenni, hogy az idegen jószá-

got, amit elloptunk, ha még megvan, vissza kell adni. A rongálás vagy csalás által okozott kárt pedig meg kell téríteni, mihelyt tehetjük, mert különben nem kapunk Istentől bocsánatot. Azt mondtam az okozott kárt meg kell téríteni, vagyis amit elloptunk, azt vissza kell adni, amit megrongáltunk, azt meg kell javíttatni, ha csalás által tettünk kárt, akkor azt is vissza kell adni. Vagyis arról mondjuk, hogy megtérít, aki az okozott kárt jóváteszi. Csakhogy Júdás mindezt nem tette meg. Tehát mit kell tennünk, ha idegen jószág van nálunk, vagy másnak szándékosan kárt okoztunk?

9.—*200. Hogyha pedig rágalmozással tettünk kárt felebarátunk becsületében, akkor a becsületet is vissza kell adni. Ezt pedig akkor tesszük meg, ha megmondjuk, hogy amit felebarátunkra ráfogtunk, az nem igaz. Ezt úgy mondjuk röviden: a rágalmat visszavonjuk. Júdásnak is vissza kellett volna vonni a rágalmat, melyet Barabásra mondott, de nem tette meg. Tehát mit kell annak tenni, aki felebarátját megrágalmozta?

Összefoglaló ismétlése a most tanult kérdéseknek.

Leckére lesz a III. osztálynak 192, 193 és 194, 195.

a IV. „ ezenfelül még a 196, 198, 199 és 200.

Az V. „ valamennyi.

III. Alkalmazás. 1. Mindenki, aki lop, az tolvaj. Még ha keveset lop is, tolvaj. Minden tolvajnak az a sorsa, ami Júdásé volt, vagyis addig jár a korsó a kútra, míg el nem törik. Ti úgy-e a mennyei Atyának vagytok a fiai, ti égi hercegek vagytok és nem tolvajok és azért ne is lopjatok.

2. Ha a fiúk az iskolában valamit loptak és Theophil ezt látta, mindig azt mondotta: ne bánts a másét, hazánk a mennyország. És igaza volt. Nem azért élünk, hogy gazdagok legyünk, hogy magunknak mindent, amit akarunk, megszerezzünk, hanem hogy a mennyországba jussunk. Azért ne bántsuk a másét, hazánk a mennyország.

3. A nyelv egyik igen veszedelmes része az embernek. Borzasztó sok bűnt bír vele elkövetni. Azért a jó Isten a nyelvet bezárta az ember szájába, két ajtó mögé. Az egyik ajtó a fogak, a másik az ajkak. Tartsátok bezárva azt a rossz nyelvet és csak akkor eresszétok ki, ha jót akar mondani. Mielőtt kiengednétek gondoljátok meg, mit akar mondani és ha hazugságot, megszólast, rágalmozást vagy másféle bűnt, úgy ne engedjétek ki. Csak nem fogjátok megengedni, hogy az a kis nyelv rontsa el a lelketeket. Mutassátok meg, hogy erősebbek vagytok a nyelvnél és parancsolni bírtok neki.

*

4. A hazudozás elleni küzdelemről már szólottam a bevezetésben. Az árulkodásról pedig úgy igyekeztem leszoktatni a gyermekeket, hogy sohasem hallgattam meg az árulkodót, hanem azt

kérdeztem: „kinek a bűnét akarod elmondani? A magadét, vagy a másét? A máséra nem vagyok kíváncsi, csak arra, hogy minő rosszat tettél te.”

*

A lelkiismeretvizsgálatot az előző órákhoz hasonlóan tartjuk meg.

† és ima a Szentlélekistenhez, mint a 7. óra végén.

Azután kérdezzük a III. osztályban.

— Loptatok-e?

— Megrongáltatok-e másnak a jószágát?

— Csaltatok-e?

— Megtérítettetek-e az okozott kárt?

(— Igyekeztetek-e megtéríteni az okozott kárt?)

— Hazudtatok-e?

*

A IV. osztályban kérdezzük ezenfelül:

— Vétkeztetek-e megszólással?

— Rágalmazással?

— Visszavontátok-e a rágalmat?

*

Az V. osztályban még ezeken kívül kérdezzük:

— Elég ok nélkül gondoltatok-e rosszat másról?

— Csúfoltatok-e mást?

Bánat és erősfogadás, mint a 7. óra végén.

*

Leányiskolában hasonlóan Jezabellel játszátjuk el Júdás szerepét összhangban az eddigiekkel, — Barabás szerepét betöltheti Dalila. A kifejtéshez felhasználjuk az előző előterjesztésekben elmondott példákat is.

14. ÓRA.

Isten VI., IX. és X. parancsolatáról.

A.) Egy-két szó a VI. parancsolathoz.

Minden hitoktató a saját tapasztalatából tudja, hogy milyen nehéz kérdés az iskolában a VI. parancs. Nehéz a dolog már a théma kényes volta, de nehéz az a gyermekek miatt is. Mert amíg egyrészt meg kell mondani mindent, amit a kicsinyeknek e pontban tudni kell: addig másrészt egy lépéssel sem szabad tovább menni. Továbbá oly világosan kell a dolgot tárgyalni egyrészt, hogy félreértésre okot ne adjunk, hogy a gyermekeket téves lelkiismeretűvé ne tegyük: de másrészt könnyelműen, vagy vigyázatlanul felvilágosítani őket bűn lenne. Nehezebbé teszi a kérdés tárgyalását ezenfelül még az is, hogy minden osztályban végyesen vannak az e pontban kifogástalan gyermekek és a nagyon is kifogás alá

esők, míg tehát arra kell törekednünk, hogy ez utóbbiakat megjavítsuk, nem szabad az előbbieket elrontanunk. Milyen legyen tehát az eljárásunk?

A jelen kérdés megoldását szerény véleményem szerint is csak akkor fogjuk megtalálni, hogyha a gyermekből kiindulva keressük azt. Kutassuk tehát, hogy milyenek a gyermekek a hatodik parancsolat szempontjából?

A gyermekeket a VI. parancsolatot illetően két főcsoportba osztályozhatjuk: a kifogástalanok és kifogásolhatók csoportjába. Azért használom ezt a kifejezést, mert a gyermekeknél óvatosnak kell lenni a bűnösség kimondásánál. Akárhány gyermek van, aki e pontban komolyan kifogás alá esik és ennek ellenére nincsen bűne. Éppen ezért a kifogás alá eső gyermekeket ismét két csoportba kell osztanunk: tudatosan és tudatlanul vétkezőkre. Így már három csoportunk van, melyek mindegyike ismét kétfelé osztható, összesen tehát a VI. parancs szempontjából megfigyeléseim szerint az összes gyermekeket hat csoportba oszthatjuk.

I.—a) Nem éppen ritka eset, hogy kifogástalan gyermekek eléggé tisztában vannak a nemi szervek céljával, de mert a dolgot előttük valamiképen okosan kezelték vagy talán mert szerencsésebb vérmérséklettel bírnak, e dolgok ismerete őket tovább nem érdekli és nem is jut eszükbe, hogy e téren bármit is megkíséreljenek. Ezek kifogástalansága tehát nem tudatlanságukban, hanem más körülményekben leli magyarázatát. Ezen gyermekek miatt tehát a hitoktató bátrabban beszélhetne, nem kellene túlságosan félnie, hogy szavaival könnyen elrontana valamit.

b) A kifogástalan gyermekek második csoportja csak azért kifogástalan, mert az egész dologról mit sem tud. Az ilyen gyermekeknek tehát veszedelmes volna bármit is mondani, mert azzal igen könnyen felhívhatnók a figyelmüket a bűnre. Ezen gyermekek miatt tehát legjobb volna az egész kérdésről az iskolában sem szólni, amit persze nem tehetünk meg, mert az osztályban ilyenféle gyermek csak kevés szokott lenni, a többség lelkiállapota pedig igényli, hogy a kérdést tárgyaljuk.

II. A gyermekek kifogás alá eső első csoportjába osztjuk azokat, akik tudatlanul vétkezők, akik vétkeznek, de formális bűnük nincsen.

a.) Az ilyen gyermekek *egyik része* szégyenlős, nem egykönnyen fedi fel magát. Vigyáz a ruhájára játék, öltözés és vetkőzés közben és az illemhelyen is. Vétküik rendszerint abban áll, hogy simogatják magukat testük illető részén, nem is annyira a kezükkel, mint inkább azáltal, hogy pl. ritmikusan csúszkálnak kissé előre dült testtel pl. korláton vagy a pad támláján lovagolva, vagy egyes sarkos tárgyakhoz érintik oda alsó testüket lassú egymásutánban. Ez nekik jól esik, de eszük ágában sincsen, hogy ez bűn.

b) Ugyan e csoportba tartozó gyermekek *nagyobbik része* nem szégyenlős, hanem rossz nevelése folytán szabadon viselkedik,

meztelenségéből semmi titkot sem csinál. Otthon ugyanis akárhányszor ruhátlanul van és testvéreit is nemi különbség nélkül akárhányszor ugyanúgy látja, ez tehát előtte megszokott valami. Abból sem csinál titkot, hogy testének illetlen részét babrálgatja, sőt abban sem lát semmit, hogy testvérkéit is illeti ugyanott és eltúri, hogy azok őt is érintsék. El is mondják egymásnak, hogy az milyen jó, de hogy az bűn, egyik sem gondolja. Itt a szülők a hibások, akik nem vigyáznak gyermekeikre és nem tanítják azokat ennek tiltott voltaira.

III. A kifogás alá eső gyermekek második csoportja tudja már, hogy mindez tiltott, bűnös dolog. Ezek között a gyermekek között is kétféle van.

a.) Az egyik csoport még naiv és tudatlan, bűne abban áll, hogy a fent vázolt viselkedésben már tiltott dolgot lát és azért azon nevet. Ha társaival valami ilyesmiről tárgyal, vagy velük ilyesmit tenni akar, elrejtőzik. Az ilyenek már általában kíváncsiak a másik nemre és keresik az alkalmat, hogy titokban összejöhesse-nek, egymást megnézegezzék, érintsék, simogassák stb. eféle okból.

b.) Az utolsó csoportba a kifejezetten rossz gyermekek tartoznak, akik már mindent tudnak, akik tudják, hogy a fiúk mit csinálnak a leányokkal. Ezek aztán a házasságot vagy tiltott viszonyt, bordélyházat, stb. játszanak. Az ilyen gyermeket rendszeren az idősebb testvér rontotta el, ritkábban egy rossz gyermektárs, sőt az is előfordult már praxisomban és még hozzá nem is egyszer, hogy az anya vette magához 8—10 éves kis fiát, férjének távollétében.

Végül még azt akarom megjegyezni, hogy megfigyelésem szerint általában a kis leány jobban érdeklődik a kis fiú iránt, mint megfordítva. Magyarázatát ennek abban vélem látni, hogy a kis leány teste simább, mint a kis fiué, hogy nincsen azon semmi, ami a kis fiú érdeklődését felkeltené, — de nem így megfordítva.

Egy osztályban körülbelül mind e hatféle gyermek képviselve van és épen ez teszi olyan nehézé a VI. parancsolat tárgyalását.

Mármost mit tegyünk?

Hogy mit tegyünk, mint tanítók, azt elmondja az alább közölt hitelemzés, most inkább arra szándékozom kiterjeszkedni, hogy mit tegyünk, mint nevelők.

1. Soha se hozzuk elő ezt a kérdést erőszakosan, mint ahogyan mást sem hozunk elő elégséges ok nélkül, de ha valamiképen előkerül az iskolában ez a dolog, épen úgy ne üssük azt el, mint ahogyan mást sem szoktunk elütni. Ezt a kérdést épen úgy tudni kell kezelni, mint akármely más a nevelés terére tartozó kérdést.

2. Valahányszor ez a dolog előkerül, tárgyaljuk azt mindig komolyan nyugodtan, határozott, de természetes hangon és szűkszavúan.

3. Bármilyen erre vonatkozó kérdést kapunk az osztályban, soha se adjunk kitérő választ, hanem feleljünk mindig úgy, hogy az minden gyermeket kielégítsen, nehogy tanítás után egymást kérdezzessék, hogy mit is mondott a tisztelendő úr? és hogy az,

amit mondott, nem is igaz, mert a dolog így meg így van. Ez persze bizonyos jártasságot tételez fel részünkről a kérdés tárgyalásában, azért is igyekeztem a gyermekek között gyakrabban előforduló kérdésekre válaszokkal szolgálni. Egyébként nyugodtak lehetünk, mert hogyha mi magunk tiszták vagyunk és imádkozunk, megadja nekünk a jó Isten azt a kegyelmet, melyet az evangéliumban megígért, hogy t. i. megadatik nekünk ama órában, hogy mit mondjunk.

4. Megmagyarázzuk a gyermekeknek, persze ezt is csak alkalom adtán, hogy ezt, vagy azt nem illik tenni. Pl. hogyan vigyázzon a ruhájára, ha e pontban valami kifogásolni valót látunk, vagy hogy így vagy úgy nem illik ülni, csúszkálni korláton, a pad támláján lovgolni stb. A nagyobakat megtanítjuk, hogy vigyázzanak testvéreikre, hogy mindig betakarva aludjanak, hogy otthon játék közben és egyébkor is vigyázzanak a ruhájukra, hogy az őket mindig letakarja stb. Viselkedjenek illedelmesen az illemhelyen, otthon, ha fürdenek. Az utóbbira vonatkozólag többet nem igen mondhatunk, ez az anyák dolga.

5. Megmutatjuk a gyermekeknek a feszületet, meg is csókoljuk azt előttük, miközben megmagyarázzuk, hogy az Üdvözítőnek milyen szent volt a teste. Olyan szent, hogy most a mennyországban van, míg a mi testünk a sírban elrothad és habár az édes Jézus teste igen szent volt még sem engedte meg, hogy a kereszten az egész testét lefedjék. Testének egyik része a kereszten is le van fedve. Ez a része a mi testünknek mindig fedve kell, hogy maradjon, mert az szent.

6. Egy más alkalommal, ha a kérdés megint előjön, megmondhatjuk nekik, hogy a mi egész testünk szent, mert az a Szentlélek temploma. Testünket megszentelik az egyes szentségek: fejünket a keresztség, homlokunkat a bérmálás, érzékeinket az utolsó kenet, szívünket és szánkat a szentáldozás, lelkünket a megszentelő kegyelem, azt a testrészt a házasság.

7. Megint más alkalommal, ha arra valamiképpen alkalom kínálkozik megmondhatjuk a gyermekeknek, hogy az a testrész szent, mert onnan jön az élet.

8. Épen mert az a testrész szent, nem szabad azzal játszani, nem szabad azt folytonosan babrálgatni, simogatni, csiklandozni, nem szabad azt szükség nélkül nézegetni, másoknak mutogatni stb.

9. Máskor megint elmondjuk a gyermekeknek, hogy szemünket sem szabad babrálgatni, mert akkor megvakulnánk, fülünket sem, mert akkor viszont megsüketülnénk, azt a testrészt sem szabad bántani, mert akkor az is betegséget kap majd egyszer, ami nagyon fog fájni.

De természetesen mindezt nem mondjuk el egyszerre, hanem elszórtan az egész év folyamán szinte észrevétlenül, egyik másik dolgot többször is és így lassan fogjuk a gyermekeket a szent tisztaságra reá nevelni anélkül, hogy az ilyen módon vezetett tanítással az ártatlanokat elrontanánk.

De már végzetes hiba volna pl. az ilyenféle kijelentés: némelyik gyermek ezt vagy azt szokta tenni, *mert az jó*. Hasonlóan hiba volna az iskolában a nemi különbségről beszélni, még csak meg se említsük, hogy más a fiú mint a leány. Felesleges volna, sőt egyenesen helytelen volna ilyenféle kijelentést tenni: most a paráznaságról fogok beszélni, *de csak annyit mondok el amennyi épen szükséges*. Felesleges és elhibázott dolog az állatok dolgait megemlíteni és pl. ilyesféle kijelentést tenni: ne nézzétek mikor az állatok párosodnak.

Szerény véleményem szerint ügyetlen a katekizmus lelki-tükrének is egyik kérdése: „Engedtem magammal ilyen dolgot tenni”? Elég lenne szeretnem az ezt megelőző kérdés: „Szemérmetlen dolgot cselekedtem magammal? Hányszor? Mással? Hányszor?” Mire való ezt még a fent kifogásolt kérdéssel folytatni?

Előfordulhat, hogy a hitoktatót akár az iskolában, akár máshol megkérdi egyik-másik gyermek, hogy igaz-e, hogy a kis babákat nem a gólya hozza? Tudatlan gyermekek kérdezik ezt, akiket társaik ez irányban felvilágosítottak. Azt feleljük erre, hogy igaz, a kis babák apa és anya szeretetéből lesznek, azért szeretik a szülők gyermekeiket jobban mint másokat. Előfordult, hogy megkérdeztek: szabad-e nézni, mikor anyuka a kis testvérkét szoptatja vagy fürdeti? Mindezt nézhetik.

Előfordulhat, hogy elbeszéli egyik másik gyermek, hogy ott-hon náluk a kutya vagy a macska kicsinyeket kapott és most ezt hozzák elő az iskolában és érdeklődnek az iránt, hogy ez hogyan történt? Megmondhatjuk nekik röviden, hogy a madárcák tojásokat tojnak és azokból keltetik ki a fiókákat, az emlős állatok; (ez a kifejezés ismert a beszéd és értelemgyakorlatból) eleven kicsinyeket hoznak a világra.

Előfordult praxisomban egyszer, hogy arra volt kíváncsi egy gyermek, hogy mit jelent az angyali üdvözlés ama kifejezése: és áldott a te méhednek gyümölcse. Ez azt jelenti, hogy áldott a kis Jézus. Ennyi elég. Ha a gyermek másra kíváncsi pl. hogy mit jelent Szűz Mária méhének *gyümölcse*, újra azt feleljük, hogy az a kis Jézus. Miért mondjuk a kis Jézusról, hogy Szűz Mária gyümölcse? Mert a szent Szűz is épen úgy szoptatta a kis Jézust, mint ahogyan minden más kis gyermeket is szoptat a mamája, ha az éhes. Úgy növekszik a kis gyermek anyja ölében, mint a gyümölcs a fán. Hogy mi a Szűz Mária méhe? Az anyának az élet szokták így hívni.

A rövid és határozott feleletek mindig kielégítik a gyermeket, csak soha se legyenek feleleteink igaztalanok, mert hazugsággal, félrevezetéssel nem lehet erényt nevelni. Túl sokat beszélni ezekről a dolgokról szintén káros lehet, mert felhívjuk azzal a gyermekek figyelmét e kérdésre, ami nem jó. A helyes mérték kb. abban áll, hogy annyit beszélünk a hatodik parancsolatról is, mint a többiről.

Igyekezzünk magunk is megtanulni, hogy miben áll az angyalok tisztasága és könnyen fogjuk növendékeinket a szent tisztaságra

reánevelhetni. Az angyal ugyebár mindent láthat, hallhat, sőt érinthet is, és mert az őt *nem érdekli*, azért az őt hidegen hagyja. Ilyenekké igyekezzünk mi is válni. Ha *akaratumk* tiszta, ha egyszer komolyan és fenntartás nélkül elhatároztuk magunkat a tisztaságra, akkor akármit is látunk, hallunk, vagy kényszerülünk esetleg érinteni, nemlesz az reánk nagyobb hatással, mert ahhoz többé semmi közünk sincsen. Egy bizonyos: hogyha szent természetességgel tanulunk meg mindent felfogni: ez így van, az meg úgy, Isten teremtette olyanra, amilyenre, nekünk az egészhez nincsen közünk, nem fog a tisztaság gyakorlata túlságos nehézségekkel járni. Erre az egészséges és természetes tiszta felfogásra kell megtanítanunk a gyermekeket is, mivel sajnos nem vagyunk képesek őket minden tisztátalan benyomástól megvédeni. A lakásviszonyok, a felnőttek beszédmodora és viselkedése, a kirakatok, a strand-fürdőzés, a vallásellenes gyermeknevelők ténykedései, az ezek által elrontott gyermekek befolyása, mind ellenünk van és ellenünk dolgozik, teljesen hiábavaló munkára vállalkoznánk, ha a gondjainkra bízott kicsinyeket a „*semmitsem látni és semmitsem hallani*” útra igyekeznénk terelni. Igensokat *kell* ma már látni, *kell* ma már hallani és tudni, de mindabban ne keressük a rosszat, lássuk és halljuk azt, mint *reánknézve* közömbös dolgot. Ilyen lelkiállattal helyesen fogjuk a hatodik parancsolat legnehezebb kérdéseit is tárgyalhatni és semmitsem fogunk elrontani, ellenkezőleg a szent tisztaság apostolai leszünk.

A többi elmondom az alább közölt hitelemzéssel kapcsolatban.

B.) A katekizmusi anyag.

189. Ki vétkezik Isten hatodik parancsolata ellen?

Isten hatodik parancsolata ellen az vétkezik, aki bűnös akarattal gondol, beszél, néz vagy cselekszik szemérmetlen dolgot.

*Szent Pál apostol mondja: a „tisztátalanság ne is említessék tiköztetek.”

*Szemérmetlen gondolatokkal az vétkezik, aki azokkal *szándékosan* foglalkozik és bennük kedvét találja. Aki *nem akarva* lát vagy hall szemérmetlen dolgot, az nem vétkezik, mert nem tehet róla.

*Szemérmetlenségre romlott emberek, illetlen képek és olvasmányok, iszákosság és lustálkodás szoktak vezetni.

**190. Miért kell a szemérmetlenség bűneitől különösen óvakodnunk?

A szemérmetlenség bűneitől különösen azért kell óvakodnunk, mert azok nagyon utálatos és veszedelmes bűnök.

**191. Miért nagyon veszedelmesek a szemérmetlenség bűnei?

A szemérmetlenség bűnei azért nagyon veszedel-

mesek, mert a testet és a lelket megroníják, szégyenbe, sőt kárhozatba döntik az embert.

Pl. Szodoma és Gomorra.

*Hogy a szemérmatlenség bűnébe ne essünk: 1. Kerülnünk kell mindent, ami azokra vezet; 2. Gyakrabban kell gyónnunk és áldoznunk, 3. a kísértésben Istent segítségül kell hívnunk, 4. arra kell gondolnunk, hogy Isten mindent lát és hogy bármely percben meghalhatunk.

Pl. Szent Alajos.

*Ha nem tudjuk, hogy valamely dolog szemérmatlenség-e, akkor tartózkodnunk kell attól és szüleinket, vagy a lelkiatyát tanácsos megkérdezni.

*Az Úr Jézus azt mondja: „Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent.”

Intelem. Vigyázz a szent tisztaságra, mert ez lelkednek nagy ékessége. Ha senkisémet lát, soha se tégy olyat, amit szüleid és más tisztességes emberek előtt nem mernél megtenni.

Megjegyzés: A 190. és 191. kérdésnek nem sok gyakorlati értéke van, ezért az V. osztályra hagyom azokat. De igenis tudni kell már a III. osztályban a lelkiismeretmegvizsgálás és a tisztátalanság elleni hathatós harc miatt is azon igazságokat, melyeket a katekizmus a 189. kérdés után következő második, illetőleg a 191. kérdés után következő első csillag alatt tárgyal. Az előbbi 189 a), az utóbbit 191 a) számmal jelöltem a kifejtésnél. Mindkettőt tehát már a III-ik osztályban megtanítom. Az utóbbinak 4. pontja azonban már felesleges, elég védelmi eszköz az előzőleg felsorolt három.

***201. Mit tilt Isten a két utolsó parancsolattal?**

Isten a két utolsó parancsolattal tiltja a szemérmetlen és a kapzsi kívánságokat.

Pl. Dávid, Ákáb.

*Az emberek tehetsége, ereje, szorgalma, takarékosága nem egyforma és azért vagyonunk sem egyenlő. A gazdagnak Isten akaratából segíteni kell a szegényt. A szegénynek biznia kell Isten jóságában és a becsülettel keresett kenyeret többre tartani, mint a becsületlenül szerzett jóságot.

Intelem. Ne áhitozzál másnak jósága után, mert a kapzsiságcsonya bűn. Ha bűnös kívánság támad benned, mond ezt a kis imádságot: „Jézusom ne engedj vétkezni!”

Megjegyzés: A 201. kérdés bátran maradhat a IV. osztályra.

C.) A közlendő új fogalmak.

Bűnös akarat, szemérmetlen.

D.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. Volt régen egy nagy város, úgy hívták, hogy Szodoma. Ebben a városban az emberek igen csúf bűnöket követtek el. Ezeknek a bűnöknek már a neve is csúnya, úgy hívják azokat, hogy paráználkodás.

Ebben a nagy városban azonban élt egy jó ember, akit Lóthnak hívtak és ennek két jó leánya. Egy napon Isten két angyalt küldött Lóthoz, akik így szóltak hozzá: „Isten nem nézheti tovább a város bűneit, azért el fogja azt pusztítani. Nehogy te is elpusztulj, azért menekülj el innen.”

Másnap kora reggel útnak indult Lót a két leányával. Isten pedig tüzesőt engedett a városra esni, olyan tüzet, amelyet nem lehetett eloltani, amelytől tehát a város egészen leégett. Mikor pedig az emberek, állatok, házak, mind porrá égtek, ráfolyt a városra a Holttenger és hogy annak a nyomát se lehessen találni, egészen elöntötte a várost a tenger vize és így van az még ma is.

A parázáság bűneit a jó Isten nem bírja nézni, azért ha egy városban nagyon sok ilyen rossz ember van, akkor ma is elpusztítja azt, vagy földrengéssel azaz megrázza a város alatt a földet, hogy az összedüljön, — így tett néhány év előtt San Franciskoval és Messinával is, — vagy megint tüzesőt bocsájt a városra, mint 1902 május hó 8-án Sanct Martinique városával történt. Hogyha pedig csak kevés ilyen rossz ember van egy városban, akkor azokat is megbünteti a jó Isten, és rendszerint valamilyen csúf betegséget ad nekik, melyet csak nehezen, vagy egyáltalán nem lehet meggyógyítani.

Célkitűzés: Ma ezekről a nagyon csúnya bűnökről fogunk tanulni, melyeket Isten a VI. parancsolatban tilt el.

I. Előterjesztés. Emlékeztek még, hogy Júdás a kirakat előtt megállott parázna vagyis szemérmetlen azaz mezítelen képeket nézni. Ezek neki nagyon tetszettek, ezekben kedvét találta, nevetett rajtuk. Azután tovább ment és gondolkodott azon, amit látott. Nemsokára azután barátaival találkozott, akiknek elmondotta, hogy miket látott, ezeknek parázna beszédét pedig meghallgatta.

Mikor nyáron meleg napok voltak Júdás is elment társaival fürödni, csak hogy ő mezítelenül fürdött, neki nem kellett úszónadrág és még szemérmetlen dolgokat játszott is hozzá.

Theophil utálta Júdást, ezen bűnös szokása miatt. Ha Júdás neki ilyen dolgokat mondott mindig azt felelte, *én nagyobbakra születtem, én égi herceg vagyok*. Ha csak tehette elfutott előle, örült, ha nem kellett vele találkoznia. Mert Theophil nagyon félt, hogy ilyen bűnöket elkövetve elveszti lelkének tisztaságát, a szép koronát és már nem lesz többé Istennek fogadott fia. Azért Theophil, hogy szemérmetlen bűnbe ne essék, gondosan elkerült minden ilyen bűnre vezető alkalmat, gyakran gyónt-áldozott és ha az ördög vagy valamilyen rossz gyermek ily bűnre akarta kísértetni, azonnal imádkozott „*Szűz Mária édes Szive, légy menedékem*” és a rossz nyermektől elfutott.

Megesett otthon, hogy Theophil testvérein vagy más gyermekeken szemérmetlent látott. Ilyenkor is a szent Szűzhöz fohászodott, elfordult, kis testvéreit pedig, ha lehetett, betakarta és tovább nem törődött a dologgal.

És mert Theophil így vigyázott tisztaságára, olyan lett a lelke mint egy angyalé. Az angyalok egészen tiszták és aki tisztán él, parázna bünt nem követ el, az hozzájuk lesz hasonlóvá. *(A vissza-kérdés elmarad).*

Ezután megmutatjuk a gyermekeknek a feszületet, úgy mint azt a bevezető gondolatok 5. pontjában leírtam — és oda konkludálunk, hogy az emberi test egyik részének mindig letakarva kell lenni. Aki ezt a testrészt szükség nélkül nézegeti, másoknak mutogatja, arról tréfál, beszél, ilyen beszédet meghallgat, azt simogatja, csiklandozza, az vétkezik, azt mondjuk szemérmertlenséget vagy paráznaságot követ el.

II. Kifejtés. 1.—191. a) Theophil, hogy a szemérmertlenség bűnébe ne essen: 1. elkerült mindent, ami azokhoz vezet, 2. gyakran gyónt és áldozott és 3. a kísértésben imádkozott. Így kell nekünk is tenni és aki ezt megteszi, az bizonyosan megőrzi tisztaságát és angyalhoz lesz hasonló. Tehát mit kell tennünk, hogy a szemérmertlenség bűneibe ne essünk?

Hogy a szemérmertlenség bűneibe ne essünk: 1. kerülnünk kell mindent, ami azokhoz vezet, 2. gyakrabban kell gyónni és áldozni és 3. a kísértésben imádkozni.

2.—189. Szemérmertlen bünt nagyon sokféleképpen lehet elkövetni. Júdás jó kedvvel, örömmel: rossz akarattal, úgy mondjuk bűnös akarattal gondolt ilyeneket, mikor azokra a meztelen képekre gondolt, beszélt ilyenekről barátainak és meghallgatta azoknak szemérmertlen beszédét; megnézegette magát és cselekedett ilyet, mikor magát a fürdőben szemérmertlenül érintette és szemérmertlent játszott. Aki ezek közül egyet elkövet, az Isten hatodik parancsa ellen vétkezik. Tehát ki vétkezik Isten VI. parancsolata ellen?

Isten hatodik parancsolata ellen az vétkezik, aki bűnös akarattal gondol, beszél, hallgat, néz vagy cselekszik szemérmertlen dolgot.

Ezek a bűnök majdnem mindig halálosak, alig van köztük bocsánatos.

3.—189. a) Ha valami szemérmertlen dolog eszünkbe jut, az még nem bűn, az sem, ha ilyet véletlenségből meglátunk vagy meghallunk. Ez Theophillal is megtörtént és mindenkivel megtörténhetik. Csak ha szándékosan, akarattal gondolunk ezekre és azok a gondolatok nekünk tetszenek követünk el bünt. Szemérmertlen gondolatokkal tehát az vétkezik, aki azokkal szándékosan foglalkozik és bennük kedvét találja. Aki nem akarva lát vagy hall szemérmertlen dolgot, az nem vétkezik, mert nem tehet róla.

Tehát ki vétkezik szemérmertlen gondolatokkal?

4.—*201. Bünt még kívánni sem szabad. Hogy szemérmertlent ne kívánjunk, azt tiltja Isten IX. parancsolattal és hogy másnak a jószágát ne kívánjuk, azt a X. parancsolattal. Aki másnak a jószágát kívánja annak úgy mondjuk: kapzsi kívánsága van.

Vagyis mit tilt Isten a két utolsó parancsolattal?

5.—**190. Theophil nagyon félt a szemérmetlen bűnöktől, azt mondjuk, hogy azoktól különösen óvakodott. Azért óvakodott azoktól különösen, mert azok nagyon utálatos és veszedelmes bűnök. A szemérmetlen bűnöktől nekünk is épen ezért kell nagyon óvakodnunk. Vagyis miért kell a szemérmetlenség bűneitől óvakodnunk?

6.—**191. Theophil nagyon óvakodott a szemérmetlenség bűneitől, mert azok nagyon veszedelmes bűnök. Azért olyan veszedelmesek, mert a jó Isten nem bírja azokat nézni és azért erősen meg szokta azokat büntetni, mint ahogyan elmondottam nektek, földrengéssel vagy tüzesővel, vagy pedig csúnya, nagyon sokszor gyógyíthatatlan betegséggel. Ezek a betegségek persze elrontják a testet és a lelket is, azért azután a szemérmetlen embereknek, a paráznáknak mindenki előtt szégyelniük kell magukat és a végén a halál után még el is kárhoznak. A szemérmetlenség bűnei tehát azért nagyon veszedelmes bűnök, mert a testet és a lelket megromblik, szégyenbe, sőt kárhozatba azaz a pokolba döntik az embert. Tehát miért nagyon veszedelmesek a szemérmetlenség bűnei?

Összefoglaló ismételése a most tanult kérdéseknek.

Leckére lesz a III. osztálynak a 189, 189 a) és 191 a).

a IV. „ ezeken felül még a 201. kér-

dés is.

az V. „ minden.

III. Alkalmazás. 1. Mi a legszebb az emberen? A tisztaság. Ha még olyan szép egy gyermek, ha piszkos, oda van a szépsége. Igaz gyerekek? Úgye így van? Az ember testét is elrontja a piszok, lelkét is a lelki piszok, a szemérmetlenség.

2. A szemérmetlen bűnöket még a tisztátalanság bűneinek is szokták mondani, mert az embert utálatossá, piszkossá teszik. Ezekre a piszkos és csúnya bűnökre szereti a gonosz lélek az embert leginkább csábítani épen azért, mert ő az embert nagyon gyűlöli és az embernek a legnagyobb rosszat akarja. Az ördög sokszor jön hozzánk és belesúgja a lelkünkbe, hogy nézzük meg a szemérmetlen dolgot, vagy hallgassuk meg a szemérmetlen beszédet, vagy mondjunk el barátunknak valami szemérmetlent, vagy tegyünk valami ilyet. Ha az ördög minket szemérmetlen bűnre csábít akkor legjobban mindjárt azt tenni, amit Theophil is tett és a Szűz Máriához fohászkodni azzal a kis imával, melyet Theophil is szeretett ilyenkor elmondani: „*Szűz Mária édes szíve légy menedékem*“. Próbáljátok csak meg és meg fogjátok látni, hogyha a kísértés idején ezt elmondjátok a kísértés azonnal elmúlik és ha nem akarna a kísértés mindjárt elmúlni, úgy mondjátok el ezt a kis imát kétszer-háromszor és a kísértés bizonyosan elmúlik.

3. Ha pedig valamilyen rossz gyermek akarna titeket elcsábítani, hogy nektek valami szemérmetlen dolgot elmondjon

vagy veletek ilyesmit csináljon, akkor csak mondjátok meg neki, hogy *ti nagyobbra születtetek, hogy ti égi hercegek vagytok* épen úgy, mint Theophil és fussatok el. Aki mindig így tesz, annak lelke mindig tiszta marad, az sohasem veszíti el a megszentelő malaszt drága koronáját, az mindig Isten fogadott fia marad és úgy-e sokkal jobb Isten, — mint a gonosz lélek gyermekének lenni.

*

A lelkiismeretvizsgálatot az előző órákhoz hasonlóan tartjuk meg.

† és ima a Szentlélekistenhez, mint a 7. óra végén.

Azután a III. osztályban ezt kérdezzük:

- Szándékosan gondoltatok-e szemérmetlen dologra?
- Beszéltetek-e ilyesmiről szükség nélkül?
- Szívesen hallgattátok-e az ilyen beszédet?
- Kívántatok-e ilyesmit látni, vagy beszélni, hallani vagy cselekedni? (Érinteni máson?)
- Cselekedtetek-e szemérmetlent? Magatokban vagy mással?

*

A IV. és V. osztályban még hozzá tesszük:

— Kívánczotok-e más jószága után?

Bánat és erősfogadás, mint a 7. óra végén.

*

Leányiskolában csak a neveket kell megváltoztatni.

15. ÓRA.

Az anyaszentegyház III. parancsolata.

A.) A katekizmusi anyag.

Megjegyzés: Az Anyaszentegyház III. parancsolatáról csak az elemi iskolák V. osztályában lehet szó, a III. illetőleg IV. osztály számára ez az anyag még nehéz. Ez utóbbi két osztály növendékeinek elég még csak annyit tudni, hogy pénteken nem szabad húst enniök.

Amíg az V. osztályban az Anyaszentegyház III. parancsát tárgyaljuk a III.-IV. osztályban átismételjük az eddig átvett anyagot, illetőleg annak első részét, az *első hat* óra anyagát, ezenkívül a tíz és az öt parancsolatot. Az ezekre vonatkozó katekizmusi anyagot itt közlöm.

144. Mely parancsolatokban vannak meg bővebben kötelességeink Isten és az ember iránt?

Kötelességeink Isten és az emberek iránt Isten tíz parancsolatában vannak meg bővebben.

Megjegyzés: A 144-ik kérdésben kifejezett igazságot a gyerme-

kek az eddigiek után minden külön tanítás nélkül is tudják, az tehát külön magyarázatra nem szorul. Ugyanez áll a 202-ik kérdésre is.

145. Hogyan szól az Isten tíz parancsolata?

1. Én vagyok a te Urad Istened: Uradat Istenedet imádjad és csak neki szolgálj.
2. Istennek nevét hiába ne vegyed.
3. Megemlékezzél arról, hogy az Úr napját megszentelj.
4. Atyádat és anyádat tisztelj.
5. Ne ölj.
6. Ne paráználkodjál.
7. Ne lopj.
8. Hamis tanuságot ne szólj felebarátod ellen.
9. Felebarátod feleségét ne kívánjad.
10. Se házát, se mezejét, se másféle jószágát ne kívánjad.

*Isten a *Sinai-hegyen* hirdette ki a tíz parancsolatot Izrael népének és két kőtáblára írva átadta *Mózesnek*.

202. Mely parancsolatokat kell a keresztyén embernek Isten tíz parancsolatán kívül még megtartania?

A keresztyén embernek Isten tíz parancsolatán kívül még az *anyaszentegyház öt parancsolatát* is meg kell tartania.

*Az Anyaszentegyház Jézus Krisztustól kapott hatalmat a hívek kormányzására és azért az ő nevében ad parancsolatokat. Az Úr Jézus ezekkel a szavakkal adott az Anyaszentegyháznak erre hatalmat: „Amiket megkötök a földön, meg lesznek kötve mennyben is“.

*Aki az Anyaszentegyház parancsolatainak fontos dologban nem engedelmeskedik, az halálos bünt követ el; mert Jézus mondja: „Aki az Anyaszentegyházra nem hallgat, legyen neked mint a pogány és vámos (vagyis olyan, mint a nyilvános bűnös).“ (Máté. 18, 17.)

Megjegyzés: Miután a katekizmusi kérdésekre mindig a kérdés ismétlése után felel a gyermek, a 145. és 203. kérdésre is úgy kellene felelnie; vagyis pl. a kérdésre: *Hogyan szól Isten tíz parancsolata?* Isten tíz parancsolata így szól: 1. Én vagyok stb.

203. Hogyan szól az Anyaszentegyház öt parancsolata?

1. Az anyaszentegyháznak szokott ünnepnapjait megüljed.
2. Ünnepnap misét becsületesen hallgass.
3. Bizonyos napokon a parancsolt böjtöket megtartsad és a húseledeltől magadat megtartóztassad.

4. Bűneidet minden esztendőben meggyónjad és legalább húsvét táján az Oltáriszentséget magadhoz vegyed.

5. Tiltott napokon menyegzőt ne tarts.

*Az öt parancsolaton kívül vannak az anyaszentegyháznak még más rendeletei is. Ezeket is szigorúan meg kell tartanunk. Így pl. megtiltja az anyaszentegyház, hogy tiltott könyveket olvassunk, titkos társulatokba (pl. szabadkőmivességekbe) lépjünk, tiltott házasságot kössünk.

*Az anyaszentegyháznak van hatalma megbüntetni azokat, akik parancsolatait rosszakarattal meg nem tartják. Így: eltilthatja őket a szentségektől, a kereszt- és bérmaszülöi tisztségtől, kizárhatja az anyaszentegyházból és megtagadhatja tőlük a kereszteni temetési szertartást.

*

Az anyaszentegyház III. parancsolatáról.

****208. Hányféle bűntől parancsol az anyaszentegyház?**

Az anyaszentegyház kétféle bűntől parancsol:

1. szigorú bűntől, 2. megtartóztatást a húseledeltől.

Megjegyzés: Habár az egyházi törvénykönyv 1252-ik canonja háromféle bűntől különböztet meg: 1. megtartóztatást, 2. megtartóztatást és bűntől (szigorú bűnt) és 3. csak bűntől (enyhített bűntől) a katekizmus nyilván az egyszerűség kedvéért csak kétféle bűntől sorol fel és nem említi külön, hogy mikor esik ugyanazon napra a szigorú bűnt és a megtartóztatás.

****209. Miben áll a szigorú bűnt?**

A szigorú bűnt abban áll, hogy az egész napon át csak egyszer lakunk jól.

*A szigorú bűnt napokon szabad a másik két étkezés idején keveset enni.

Megjegyzés: A logika kedvéért nem ártana a 209-ik kérdés után egy további kérdéssel a megtartóztatás mibenléte után érdeklődni. Pl. így: Miben áll a megtartóztatás?

A megtartóztatás abban áll, hogy bizonyos napokon többször is jóllakhatunk, csak húsfélét nem ehetünk.

****210. Mikor van szigorú bűnt?**

Szigorú bűnt van: 1. A nagybűntben mindennap, kivéve a vasárnapokat (*negyvennapos bűnt*);

2. Minden évszakban egy héten szerdán, pénteken és szombaton (évszaki vagy *kántorbűnt*);

3. néhány ünnep előtt való napon (*vigiliabűnt*).

**Vigiliabűnt* van karácsony, pünkösd, Nagyboldogasszony és mindenszentek ünnepe előtt.

Évszaki vagy kántorbűnt van: 1. az advent harmadik vásár-

napja után, 2. a hamvazószerda után; 3. a pünkösd után; 4. szeptember tizenharmadika után következő héten.

****211. Kiknek szabad a szigorú böjti napokon is többször jóllakniok?**

A szigorú böjti napokon is szabad többször jóllakniok: 1. azoknak akik a 21-ik évet még be nem töltötték és azoknak, akik a 60-ik évet már elérték; 2. a betegeknek, 3. azoknak, akik nehéz munkával foglalkoznak.

****212. Mikor nem szabad húsfélét ennünk?**

Húsfélét nem szabad ennünk: 1. *pénteken*; 2. *Hamvazószerdán és nagyszombaton*; 3. *a karácsony előtti, pünkösd előtti és Nagyboldogasszony előtti napon*:

Megjegyzés: Miután a gyermek emlékében a három főünnep, karácsony, húsvét és pünkösd szorosan összekapcsolva él, — megkönnyítené a kérdés betanítását az alábbi szövegezés:

Húsfélét nem szabad ennünk: 1. *pénteken*, 2. *hamvazószerdán*, 3. *karácsony, húsvét, pünkösd és Nagyboldogasszony előtti napon*.

**Vasárnapokon és más parancsolt ünnepeken sem hústól való megtartóztatás, sem szigorú böjt nincsen. Az ételeket zsírral elkészíteni, a halak vagy hullók húsát enni a megtartóztatás napján is szabad.*

**Nagyszombaton délután már nincsen kötelező böjt és megtartóztatás.*

**Magyarországon a pápa engedelmével fölmentést adtak a püspökök a hústól való megtartóztatástól a nagyböjt szombatjain, a kántorböjt szerdáin és szombatjain, mindenszentek vigiliáján és olyan pénteki napokon, amelyekre a már nem parancsolt ünnepek valamelyike (gyertyaszentelő-, gyümölcsoltó-, kisboldogasszony Szent István első vértanú) vagy Szent István király ünnepe esik. Ilyenkor más országokban nem szabad húst enni.*

****213. Kiknek szabad a húseledeltől való megtartóztatás napjain is húsfélét enniök?**

A húseledeltől való megtartóztatás napjain is szabad húsfélét enniök: 1. azoknak, akik a 7-ik évet még nem töltötték be, 2. a betegeknek; 3. azoknak, akik böjti eledelt nem kaphatnak; 4. azoknak, akik fölmentést kaptak.

**Katonáknak, csendőröknek, rendőröknek és családjuknak csak a karácsony előtt való napon és nagypénteken kell a hústól tartózkodniok.*

****A böjtöt azért parancsolja az anyaszentegyház, hogy az Úr Jézus példáját kövessük, bűneinkért bűnbánatot tartsunk és rossz kívánságainkat könnyebben legyőzhessük.**

Pl. Dániel és társai. Eleázer.

Intelem. A böjt egyik neme az önmegtagadásnak. Aki nem akarja magát megtagadni, az nem lehet híve az Úr Jézusnak; mert

Jézus azt mondotta: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát”. (Máté 16, 24.) Azért tartsd meg mindig lelkiismeretesen a böjtöt.

B.) A közlendő új fogalmak.

Szigorú böjt megtartóztatás és fölmentés.

C.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. Aki a jó Istent igazán szereti, az azt nem csak mondja, hanem meg is mutatja azáltal, hogy Isten akaratát teszi meg és nem a magáét. Szeretnél most cukrot enni N? És ha az Úr Jézus azt mondaná, hogy az Ő kedvéért ne egyél? Akkor ugye szeretetből iránta nem ennél? Hogy cukrot ne egyél azt az Úr Jézus nem kéri, habár nagyon örül annak, ha valaki az Ő kedvéért nem eszik, de igenis kéri, hogy némelyik napon ne együnk húst, vagy ne lakjunk jól csak egyszer. Hogy mely napokon azt megmondja nekünk az Anyaszentegyház a III. parancsolatban.

Célkitűzés: Ma az Anyaszentegyház III. parancsolatáról fogunk tanulni.

I. Előterjesztés. Emlékeztek még amikor a negyedik parancsolatról tanultunk, akkor elmondottam nektek, hogy Theophil miután megtanulta, hogy pénteken nem szabad húst enni, nem akart húst enni. Azt is elmondottam akkor, hogy Theophilnek ez a nagy engedelmessége mennyire tetszett édes apjának, aki attól kezdve egészen megváltozott: már szerette a jó Istent és megtartotta a parancsolatokat, az Anyaszentegyház III-ik parancsát is.

Attól kezdve pénteken nem is volt többé soha hús Theophiléknál, csak épen a kis 5 éves Józsinak és a beteges Pistinek volt szabad húst enni.

Elérkezett azután a nagyböjt, melyben mindennap szigorú böjt van, kivéve a vasárnapokat. A szigorú böjt abban áll, hogy egész napon át csak egyszer lakunk jól. Ezt a szigorú böjtöt is megtartották Theophil szülei, akik nem is laktak jól, csak egyszer egy napon, de Józsi, Pisti és Theophil többször is jól lakhattak, mert még gyermekek voltak, még nem voltak 21 évesek. Ugyancsak többször volt szabad jóllakni Theophil nagyszüleinek is, mert azok már öregek voltak, 60 évesnél öregebbek — hasonlóan a béreseknek is és szolgálknak is, mert nehezen dolgoztak.

Elmúlt azután a nagyböjt, elmúlt a húsvét is és eljött a tavasz. Theophilék akkor kihurcolkodtak a városból a tanyára, ahonnan Theophil mindennap kocsin járt be az iskolába.

A tanya mellett volt egy szép nagy erdő. Egyszer amikor Theophil az iskolából haza jött, nagy újságot hallott otthon. Elbeszélték neki testvérei, hogy jövő pénteken az uraság az erdőben nagy vadászatot rendez és Theophiléknál lesz a vadászebéd.

Theophil mindjárt szaladt a mamájához megkérdezni, hogy ez igaz-e. Mikor meghallotta, hogy igaz, mindjárt azt kérdezte, de anyukám, hogyan lesz pénteken az a vadászebéd? Nem fognak a vadász urak húst enni? De fognak, felelte édes anyja. — De anyuka, folytatta Theophil — pénteken nem szabad húst enni! Ne félj kis fiam, mondotta Theophilnak édes anyja, édes apád bement a városba és kért a püspök úrtól felmentést. Anyuka, — kérdezte Theophil, — mi az, hogy felmentés? A püspök úr felmentést ad, ez azt jelenti, hogy megengedi nekünk és a vadászoknak, hogy pénteken húst is együnk. Ezt az engedélyt nevezzük felmentésnek.

Theophil nagyon örült a vadászatnak, melyet meg is tartottak és mert a püspök úr felmentést adott a vadászebédre hús is volt.

Visszakérdezés a kifejtendő fogalmak alapján.

II. Kifejtés. 1.—**212. Theophilék pénteken rendesen nem ettek húst, mert pénteken nem szabad húst enni. De nemcsak pénteken, vannak még más napok is, melyeken nem szabad húst enni. Ilyenek hamvazószerda és nagyszombat, azután karácsony előtti, pünkösöd előtti és Nagyboldogasszony előtti nap. Húsfélét tehát nem szabad ennünk: 1. pénteken, 2. hamvazószerdán és nagyszombaton, 3. a karácsony előtti, pünkösöd előtti és Nagyboldogasszony előtti napon. Tehát mikor nem szabad húsfélét ennünk?

2.—**213. Józsának a hústól való megtartóztatás napjain is szabad volt húsfélét enni, mert még nem volt 7 éves, a 7-ik évet még nem töltötte be. Pistinek is szabad volt húsfélét enni, mert beteges volt és mindenkinek szabad volt húst enni, amikor a püspök úr felmentést adott. És végül a megtartóztatás napjain azoknak is szabad húst enniök, akiknek böjti eledelük nincsen.

A húseledeltől való megtartóztatás napjain is szabad tehát húsfélét enniök: 1. azoknak, akik a 7-ik évet még nem töltötték be, 2. a betegeknek, 3. azoknak, akik böjti eledelt nem kaphatnak, 4. azoknak, akik felmentést kaptak. Tehát kinek szabad a húseledeltől való megtartóztatás napján is húsfélét enniök?

3.—**209. Theophilék a nagyböjtben megtartották a szigorú böjtöt. A szigorú böjt abban áll, hogy egész napon át csak egyszer szabad jóllaknunk. Tehát miben áll a szigorú böjt?

4.—**210. Theophilék megtartották a szigorú böjtöt a nagyböjt alatt. Nagyböjtben minden nap meg kell tartani a szigorú böjtöt, kivéve a vasárnapokat. De nemcsak a nagyböjtben van szigorú böjt, még más napok is vannak, melyeken meg kell tartani a szigorú böjtöt. Ilyen napok minden évszakban, tehát tavasszal, nyáron, ősszel és télen egy héten szerda, péntek és szombat és ezenfelül néhány ünnep előtti nap.

Vagyis szigorú böjt van:

1. a nagyböjtben mindennap, kivéve a vasárnapokat (negyven-napi böjt).

2. minden évszakban egy héten szerdán, pénteken és szombaton (évszaki vagy kántorböjt).

3. néhány ünnep előtt való napon (vigíliaböjt).

Tehát mikor van szigorú böjt?

5.—**211. A szigorú böjti napokon Józsinak, Pistinek és Theophilnak szabad volt többször is jóllakni, mert ők a 21-ik évet még nem töltötték be, azután Theophil nagyszüleinek is, mert azok a 60-ik évet már elérték, ugyanezt megtehetik a betegek is és a szolgák, cselédek szóval mindazok, akik nehéz munkával foglalkoznak. Vagyis a szigorú böjti napokon is szabad többször jóllakniok: 1. azoknak, akik a 21-ik évet még be nem töltötték és azoknak, akik a 60-ik évet már elérték, 2. a betegeknek, 3. azoknak akik nehéz munkával foglalkoznak. Tehát kiknek szabad szigorú böjti napokon is többször jóllakniok?

6.—**208. Theophiléknál kétféle böjtött tartottak meg: a szigorú böjtöt és a megtartóztatást a húseledelektől, azért ezt a kétféle böjtöt, mert az Anyaszentegyház ezt a kétféle böjtöt parancsolja. Tehát hányféle böjtöt parancsol az Anyaszentegyház?

Összefoglaló ismételése a most tanult kérdéseknek.

Leckére lesz a III. és IV. osztálynak azon kérdések, melyek az ismétlés folyamán kevésbé tudottaknak bizonyultak.

az V. osztálynak a jelenleg tanult kérdések.

III. Alkalmazás. Nektek gyermekek melyik böjtöt kell megtartani?

A szigorú böjtöt nem kell megtartani, mert még nem vagytok 21 évesek. De meg kell tartani a megtartóztatást, mert már 7 évesnél öregebbek vagytok. Mikor kell megtartani a megtartóztatást?

Mikor nem kell azt megtartani?

Ki fogja azt megtartani? És miért?

Látjátok gyermekek semmivel sem lehet olyan szépen megmutatni, hogy Istent szeretjük, mint azáltal, hogy a böjtöt megtartjuk. Különösen pénteken kell azt megtartani. Miért épen pénteken? Ugye ti tudjátok, hogy az Úr Jézus pénteken szenvedett és halt meg szeretetből értünk és mivel az Úr Jézusnak épen péntek volt a legfájdalmasabb napja, az a nap mikor legtöbbet szenvedett, akik igazán szeretik őt, szeretetből az Úr Jézus iránt nem esznek pénteken húst, hogy nekik se legyen pénteken olyan nagyon jó dolguk.

De aki igazán szereti az Úr Jézust, az pénteken nemcsak húst nem fog enni, hanem azt sem, amit nagyon szeret, pl. cukrot, vagy gyümölcsöt, legalább is egy kicsivel kevesebbet fog ezekből enni, mint máskor.

*

Ilyenféléképen igyekszünk a gyermekeket megtanítani az

önmegtagadás szellemére, tudván, hogy az önmegtagadásban gyakorlott egyént nem egykönnyen ejti meg a bűn.

*

Leányiskolákban egészen így adhatjuk elő az egészet, csak a neveket kell megváltoztatni.

*

A lelkiismeretvizsgálatot az előző órákhoz hasonlóan tartjuk meg.

Az egyetlen kérdés, melyet ez órán a gyermekhez intézünk: Ettetek-e pénteken húst?

*

Az Anyaszentegyház IV. és V. parancsolatára nem érünk reá külön órát fordítani. Azok anyaga pedig nem alkalmas arra, hogy az eddig tárgyalt anyaggal valahol összekapcsolható legyen, de jól beleilleszthető a *szentségek* tárgyalásakor a *gyónás*, illetőleg a *házasság* szentségének anyagába. Azért ott foglalkozom azokkal.

*

16. ÓRA.

A bűnök különösebb fajairól.

A.) A katekizmusi anyag.

Megjegyzés: A III. és IV. osztályban a 16. órát is ismétlésre fordítjuk, és átismételjük a parancsolatokkal kapcsolatban tanult anyagot. Az V. osztálynak ellenben előadjuk az alábbi hitelemzést, melynek anyaga még az V. osztálynak is *nehéz*, a III.—IV.-ben pedig túlságosan nagy feladat volna.

**225. Melyek a bűnök különösebb fajtái?

A bűnök különösebb fajtái: 1. a főbűnök, 2. a Szentlélek ellen való bűnök, 3. az égbekiáltó bűnök, 4. az idegen bűnök.

**226. Melyek a főbűnök?

A *főbűnök*: 1. a kevélység, 2. a fősvénység, 3. a bujaság, 4. irigység, 5. a torkosság, 6. a harag, 7. a restség.

**Kevély* az, aki magát többre becsüli, mint kellene, felebarátját pedig nem becsüli. *Fősvény* az, aki a pénzhez és vagyonhoz túlságosan ragaszkodik és a szegények iránt keményszívű. *Irigy* az, aki szomorkodik, ha másnak jó dolga van, vagy pedig örül, ha másnak baja van.

Pl. A farizeus a templomban. Júdás, Saul.

*A hét főbűnt nem azért nevezzük *főbűnnek*, mintha

mindegyik mindig halálos bűn volna, hanem azért, mert sok más bűn származik belőlük.

Megjegyzés: Könnyebben megjegyzik maguknak a gyermekek a hét főbűnt, ha azokat az alábbi alakban felírjuk a táblára:

ke- vélység	to- rkosság
fő- svénység	ha- rag
b- ujaság	re- stség.
i- rigység	

Olvassuk össze a különválasztott első szótagokat, illetőleg betűket és e két szót kapjuk *kefőbi tohare*. Ezek habár értelmük nincsen, a gyermeknél aránylag könnyen megmaradnak az emlékezetben és ezek segítségével megjegyezhetik maguknak a hét főbűnt is.

****227. Ki vétkezik a Szentlélek ellen?**

A *Szentlélek ellen* az vétkezik: 1. aki vakmerően bizakodik Isten irgalmasságában, 2. aki Isten kegyelméről kétségbeesik, 3. aki a megismert hitigazság ellen tanuskodik, 4. aki az Isten kegyelmét mástól irigyli, 5. aki az üdvös intések ellenére a bűnökben megátalkodik, 6. aki mindhalálig nem bánja meg bűneit.

Pl. Noé kortársai. Júdás. A farizeusok. Káin. Heródes. Fáraó.

*Az *égbekiáltó* bűnök oly nagy bűnök, hogy mintegy Istenhez, kiáltanak büntetésért; ilyenek: a szándékos gyilkosság, a szegények, árvák és özvegyek nyomorúságának nagyobbítása, a munkások bérének igazságtalan visszatartása.

Megjegyzés: 1. Az első két Szentlélek elleni bűn tulajdonképpen a remény elleni két bűn, melyről a 150-ik kérdésben van szó. Munka megtakarítással járna és a gyermek emlékező tehetségének munkáján is könnyítené, ha e kérdésben e bűnök hasonló szövegezéssel szerepelnének, mint az említett 150-ik-ben, tehát így: A Szentlélek ellen az vétkezik, 1. aki nem bízik abban, hogy Isten megbocsájt neki és megsegíti őt, 2. aki vakmerően bizakodik.

2. Nem szencsés kifejezés a 3-ik helyen megjelölt bűnben „tanuskodik.” Az agnitaē veritatis impugnatio-t hívebben adja vissza a megismert igazság ellen *tusakodik* szó, de mivel ez a gyermek előtt ismeretlen és nehézkes kifejezés, mondjuk így: A *megismert igazság ellen küzd* és nem lesz vele nehézségünk.

3. Magam részéről nem fordítok e kérdésre nagy súlyt, mivel minden bűn, mely a kegyelem ellen irányul a Szentlélek ellen van.

****228. Ki követ el idegen bűnt?**

Idegen bűnt az követ el, aki mások bűnét elősegíti.

**Idegen* bűnök: bűnre tanácsot adni, vétkes dolgot parancsolni, vétkekben mással egyetérteni, mást bűnre ingerelni, másnak bűnös cselekedetét dicsérni, másnak bűnét elhallgatni, másnak bűnét elnézni, mást bűnre segíteni, másnak bűnét oltalmazni. Aki idegen bűnbe esik, azt *bűntársnak* vagy *bűnrészesnek* nevezük. Ide tartozik a megbotránkoztatás is.

Pl. Herodiás. Saul Szent István megkövezésénél.

Intelem: Törekedjél első sorban főhibádat megismerni és az ellen küzdeni. Ha a főhibát sikerült legyőznöd magadban, akkor a többitől is könnyebben megszabadulsz.

B.) A közlendő új fogalmak.

Főbűn, Szentlélek elleni bűn, égbekiáltó bűn, idegen bünt. A megismert igazság ellen tanuskodik, a bűnben megátalkodik.

C.) A kidolgozott hitelemzés.

Bevezetés. Hányféleképpen követhetünk el bűnt? . . . De még másféle fajtái is vannak a bűnnek, melyekről már nagyrészt tanultunk, most csak át fogjuk ismételni azokat és azután megmondom azok neveit.

Célkitűzés: Ma tehát a bűnök különösebb fajairól fogunk tanulni.

I. Előterjesztés. Nem sokkal később, hogy Theophilék kimentek lakni a tanyájukra, elérkezett az iskolaév vége és a gyermekeknek vizsgázni kellett. Theophil, Tamás és Lázár vizsgája nagyon jól sikerült. Aki szorgalmasan tanult annak jól sikerül a vizsga. Barabás és Júdás ellenben lusták voltak és azért megbuktak. Mikor a vizsga után hazamentek, Júdás és Barabás meg akarták verni Theophilt, mert irigyelték szép bizonyítványát és azt, hogy ő volt a legjobb fiú. Meg is verték volna, ha Theophilnek nincsen kocsija. De amint már a múlt órán mondtam, Theophil a tanyára kocsin járt ki és mikor látta, hogy el akarják verni, hamar felszállt a kocsira és az elhajtott, Júdás meg Barabás pedig elmaradtak. Azután elmúlt a nyár és ősszel megint az iskolába jöttek a fiúk, de Júdás már nem jött az iskolába. A nyáron olyan rossz lett, hogy csirkefogó lett belőle, mígnem utoljára javító intézetbe zárták. Ott sem akart megjavulni és ott is halt meg, bűneit sohasem bánta meg. Úgy halt meg, hogy 15 éves korában felakasztotta magát a javító intézetben, — öngyilkos lett.

A *visszakérdezést* Júdás bűneinek megfelelően intézzük.

II. Kifejtés. 1.—**226. Júdásról sokat tanultunk, nagyon sok bűnéről beszéltem nektek. Most össze fogjuk gondolni Júdás bűneit. Júdás 1. büszke volt a labdájára, (L. 1. óra) fegyvereire (L. 12. óra) és erejére, (L. u. o.) a büszkeség egy főbűn, melynek neve kevelység. Júdás tehát kevely volt. (Felírjuk a táblára: kevelység.)

Júdás másodszornemadott Lázárnak kenyeréből, pedig neki sok volt, Lázárnak pedig semmi, ezt a bűnt úgy hívjuk, hogy fősvénység. Ez is főbűn. Júdás tehát másodszor fősvény is volt. (Táblára: fősvénység.)

Júdás harmadszor szemérmetlen bűnt is követett el, erről nem is olyan régen volt szó (XIV. óra). A szemérmetlenség is főbűn, neve: bujaság. (Táblára: bujaság.)

Ma elmondtam nektek, hogy Júdás Theophilre haragu-

dott, mert Theophil vizsgálja olyan jól sikerült, Júdás irigykedett Theophilra ez is bűn, még pedig igen nagy bűn. Ez is főbűn, neve irigység. (Táblára: irigység.)

Mikor a vásártéren háborút játszottak, akkor a játék vége az lett, hogy körtéket loptak, torkoskodtak. Ez is főbűn. (Táblára: torkosság. L. XII. óra.)

Mikor egyszer Theophil vasárnap a szentmisére ment, Júdás ki akarta őt csalni a vásártérre játszani és mert Theophil nem akart menni, nagyon megharagudott reá és agyon akarta Theophilt verni, akkor is főbűnnel vétkezett Júdás, mégpedig haraggal. (Táblára: harag.)

És az év végén megbukott, mert az egész év alatt nem tanult, mert lusta volt. Ez is főbűn és ennek a főbűnnek a neve restség. (Táblára: restség.)

Júdás tehát mind a hét főbűnnel vétkezett, mert kevély volt és fösvény, buja és irigy, torkos, haragos és rest. A főbűnök ugyanis a következők: 1. A kevélység, 2. a fösvényesség, 3. a bujaság, 4. az irigység, 5. a torkosság, 6. a harag, 7. a restség. Vagyis melyek a főbűnök? Ezeket azért nevezzük főbűnöknek, mert belőlük származik a többi összes bűn, ezek a bűnök gyökerei. És amint a fa a gyökereiből, úgy nőnek ki a főbűnökből a többi bűnök.

2.—**227. Júdásnak azonban még sokkal több bűne volt. Emlékeztek még, hogy Júdás egyszer hitetlenkedni kezdett, nem akart már hinni. A Szentlélekisten parancsára figyelmeztette akkor Júdást az őrangyal, hogy a hitetlenkedés igen nagy bűn, de Júdás akkor azt mondotta, az nem olyan nagy baj, majd meggyónom: Júdás akkor vakmerően bizakodott Isten irgalmában.

Később, mikor Theophil reá akarta Júdást venni, hogy győnni menjen, akkor meg azt felelte, hogy az ő bűne, már akkora, hogy a jó Isten már nem bocsájt meg, Júdás ekkor kétségbe esett Isten kegyelméről.

Emlékeztek azután, hogy Júdás, amint azt épen az előbb már mondtam, nem akart hinni, azt mondotta a barátainak, hogy nem is igaz az, ami a katekizmusba van. Ezt úgy mondjuk, hogy Júdás a megismert igazság ellen tanuskodott.

Júdás azután, mint már arról is szó volt, irigyelte, hogy Theophilnak olyan szép a bizonyítványa, irigyelte tőle, hogy ő olyan jó fiú, úgy mondjuk ezt, hogy irigyelte tőle Isten kegyelmét.

Júdás rossz fiú volt, hiába beszéltek neki, hiába kérték, hogy legyen jó, Theophil is hányszor akarta a jóra vezetni, Júdás nem engedte magát a jóra vezetni, a jó, az üdvös intések ellenére a rosszban megkeményítette magát, úgy mondjuk az üdvös intések ellenére a bűnökben megátalkodott.

És Júdás vége is nagyon szomorú lett: felakasztotta magát és így mindhaláláig nem bánta meg bűneit.

Júdás tehát 1. vakmerően bizakodott Isten irgalmában, 2. Isten kegyelméről kétségbeesett, 3. a megismert igazság ellen tanus-

kodott, 4. Isten kegyelmét mástól irigyelte, 5. az üdvös intések ellenére a bűnökben megátalkodott és 6. mindhalálíg nem bánta meg bűneit. Ezzel a hatféle bűnével a Szentlélekisten bántotta meg Júdás, mert mindezek a bűnök a Szentlélekisten kegyelme ellen vannak. Azért ezeket a bűnöket Szentlélek elleni bűnöknek nevezzük és aki ezekkel vétkezik, az a Szentlélek ellen vétkezik. Vagyis ki vétkezik a Szentlélek ellen?

(A kifejtés jelen pontjánál is a táblára írjuk az egyes bűnöket, a katekizmus szövegével.)

3.—**228. Júdásnak még egy bűne volt: elcsábította egyszer Theophilt a vasárnapi szentmise helyett a vásártérre labdázni. Ezzel elősegítette Theophil bűnét. Aki másnak a bűnét elősegíti, annak idegen bűne van, az idegen bünt követ el. Vagyis ki követ el idegen bünt?

4.—**225. Júdásnak volt még egy utolsó nagy bűne: felakasztotta magát: szándékos gyilkosságot követett el. A szándékos gyilkosság olyan nagy bűn, hogy mintegy az égbe kiált. Ilyen volt Kain gyilkossága is, azért is mondotta Isten Kainnak, hogy öcséd vére felkiált hozzám. Júdásnak tehát égbekiáltó bűne is volt. Most már tudjuk Júdásnak összes bűneit. Júdásnak voltak főbűnei, voltak Szentlélek elleni bűnei, volt égbekiáltó bűne és volt idegen bűne is. Ezek a bűnök különösebb fajtái. Vagyis melyek a bűnök különösebb fajtái?

Összefoglaló ismétlése a most tanult kérdéseknek.

Leckére lesz a III. és IV. osztályban az átismételt anyagból a legkevésbé tudott anyag, a V. osztálynak pedig a most tanult négy kérdés.

III. Alkalmazás. A Szentlélekisten mindenkinek a lelkéhez szól és mindenkit a jóra int. Vigyázzatok nagyon a szavára, mert nekünk mindig jót mond, mert nekünk mindig jót akar. Aki okos és azt akarja, hogy *jól járjon*, az engedelmeskedjék a Szentlélek sugallatainak és az egész biztosan jól jár, mert egyszer az égbe fog jutni. De aki úgy tesz, mint Júdás annak a vége is olyan szomorú lesz, mint Júdásé volt, az el fog kárhozni.

•

A lelkiismeretvizsgálást az előző órákhoz hasonlóan tartjuk meg. Végig kérdezzük a főbűnöket, a Szentlélek elleni bűnöket és azt is, hogy követtek-e el idegen bünt? Bánat és erősfogadás, mint a 7. óra végén.

•

Elismételjük a mi „törvénykönyvünk” szabályait. Aki ezeket a törvényeket megtartja annak mindig minden lépését meg fogja áldani a jó Isten: a mi jó mennyei Atyánk és kell-e nekünk több, mint hogy Isten fogadott fiai maradjunk, égi hercegek, hogy

életünkön sok legyen Isten áldása és így egyszer eljussunk a mi égi hazánkba a mi jó mennyei Atyánkhoz?

*

Leányiskolákban hasonlóan az egész elmondott anyag alapján terjesztünk elő és abból fejtjük ki a fenti 4 kérdést.

Vége az első kötetnek.

TARTALOMJEGYZÉK.

I. RÉSZ.

Hogyan jutottam el Theophilhoz?

I. Fejezet. Három megfigyelés	5
II. Fejezet. A példa általános kellékei	8
III. Fejezet. Milyen legyen a példa nyelvezete?	9
IV. Fejezet. Milyen legyen a gyermeknek bemutatott kép?	11
V. Fejezet. Milyen legyen a példa, hogy azt a gyermek el ne felejtse?	12
VI. Fejezet. A kifejtés	16
VII. Fejezet. Milyen legyen a példa, hogy az a fiúgyermek akaratára hasson?	17
VIII. Fejezet. Theophil	20
IX. Fejezet. Theophil és a vallásos nevelés	24
X. Fejezet. A mi törvénykönyvünk	28
XI. Fejezet. Jutalom és a büntetés	31
XII. Fejezet. Általános megjegyzések	32

II. RÉSZ.

Kidolgozott hitelemzések.

1. óra. A főparancsolatról I.	35
2. óra. A főparancsolatról II.	39
3. óra. Bűnről általában	45
4. óra. A bűn következményei	49
5. óra. A kísértésekről és a lelkiismeretről	55
6. óra. A jócselekedetokról és az erényekről	59
7. óra. Isten I. parancsolatáról I.	65
8. óra. Isten I. parancsolata. II.	72
9. óra. Isten második parancsolatáról	80
10. óra. Isten harmadik és az Egyház első és második parancsolatáról	85
11. óra. Isten negyedik parancsolatáról	90
12. óra. Isten ötödik parancsolatáról	98
13. óra. Isten hetedik és nyolcadik parancsolatáról	105
14. óra. Isten hatodik, kilencedik és tizedik parancsolatáról	111
15. óra. Az Anyaszentegyház harmadik parancsolatáról	121
16. óra. A bűn különféle fajtái	128

